

SYVÄ, SININEN JÄRVI

Maiseman kokemus Crater Laken kansallispuistossa

Viola Elina Strandberg

Helsingin yliopisto

Valtiotieteellinen tiedekunta

Sosiaali- ja kulttuuriantropologia

Pro gradu -tutkielma

Marraskuu 2012

Tiedekunta/Osasto □ Fakultet/Sektion – Faculty Valtiotieteellinen tiedekunta		Laitos □ Institution – Department Sosiaalitieteiden laitos
Tekijä □ □ □ Författare – Author Viola Elina Strandberg		
Työn nimi □ □ Arbetets titel – Title Syvä, sininen järvi. Maiseman kokemus Crater Laken kansallispuistossa		
Oppiaine □ Läroämne – Subject Sosiaali- ja kulttuuriantropologia		
Työn laji □ □ Arbetets art – Level Pro gradu	Aika □ □ Datum – Month and year Marraskuu 2012	Sivumäärä □ □ Sidoantal – Number of pages 93 liitteineen
Tiivistelmä □ □ Referat – Abstract		
<p>Työssä tutkitaan sitä, miten maiseman kokemusta rakennetaan yhdysvaltalaisessa kansallispuistossa, Crater Lakessa, Oregonin osavaltiossa. Olennaista on, miten suhde paikkaan muodostuu kävijöiden mielissä ja miten sitä puiston taholta pyritään rakenteellisesti hallitsemaan esimerkiksi puiston historian esittämisen keinojen avulla. Kansallispuistot ovat Yhdysvalloissa vahva kansallinen symboli, jolla on pitkä historia melko nuoressa valtiossa. Paikkaan liittyvien tarinoiden avulla rajataan symbolin merkitystä, sekä sitä, kenelle symboli ja sitä kautta paikka kuuluu. Aihetta tarkastellaan Crater Laken kansallispuistossa tehdyn etnografisen kenttätöön valossa ja se sidotaan laajempaan keskusteluun kulttuurihistoriallisiin kohteisiin suuntautuvasta turismista ja paikan autenttisuuteen liittyvistä kysymyksistä. Tutkielmassa esiin nousevia maiseman kokemuksen teemoja ovat erityisesti tarinat ja niiden esittäminen, maiseman fyysinen ulottuvuus sekä autenttisuuden merkitys.</p> <p>Yhdysvaltain kansallispuistojärjestelmä on syntynyt vastaamaan yhteisen kansallisen kulttuurin tarpeeseen, ja maisema on niissä luonnontieteellistä merkitystä tärkeämpi. Crater Lakessa tuodaan vierailijalle esiin kolme näkökulmaa maisemaan: historiallinen, myyttinen ja luonnontieteellinen. Kaikkia näitä tuetaan suullisella, visuaalisella ja painetulla materiaalilla. Luonnontieteellinen historia on voimakkaimmin läsnä, sillä se vastaa vierailijoiden tarpeeseen hahmottaa maisemaa parhaiten. Puistossa kerrottava historia on Yhdysvaltojen siirtolaisten historiaa. Tarinoiden yhteys historiaan näyttää Yhdysvalloissa kasvaneelle ihmiselle sen, millaiseen yhteiskunnalliseen kehitykseen maisema halutaan liittää. Toisaalta hänelle tarjotaan myös mahdollisuutta katsoa maisemaa myyttisenä kokonaisuutena, mutta tämä maisema tuodaan esiin alkuperäisasukkaiden omaisuutena, johon on olemassa oikeus vain heidän kauttaan. Koska amerikkalaisten kokemus maisemasta on erilainen kuin alkuperäisasukkaiden, kyseessä on tarpeellinen erottelu, jolla amerikkalaisyleisö määrittelee itsensä maiseman edessä ja voi siten kokea olevansa osa Yhdysvaltoja. Ikuinen maisema on pysähtynyt joko visuaalisessa, luonnontieteellisessä tai historiallisessa kontekstissa. Siten maisema pystyy vastaamaan kansallsideologian moniin osiin. Maiseman pysähtyneisyys näkyy myös kuvissa, sillä romanttinen ja kollektiivinen turismin katse ovat Crater Lakessa olemassa rinnakkain. Monille turisteille on tärkeää saada järvestä valokuvia, joissa ei näy ihmisiä, sillä maiseman vetovoima perustuu sen koskemattomuuteen. Toisaalta myös palvelut ja sosiaalinen aspekti ovat tärkeitä, sillä ne mahdollistavat vaivattoman ja amerikkalaisille tutun viihtymisen kokemuksen.</p> <p>Etnografinen kenttätö tutkielmaa varten on tehty elo-syyskuussa 2011 Crater Laken kansallispuistossa. Siihen on haastateltu puiston työntekijöitä, lähinnä puistonvartijoita, sekä puiston vierailijoita. Tämän ja havainnoinnin lisäksi aineistona on käytetty kansallispuiston tarjoamaa tietoa puiston historiasta ja luonnontieteellisistä ominaisuuksista.</p>		
Avainsanat – Nyckelord – Keywords autenttisuus, Crater Lake, kansallispuistot, kansallisperintökohde, kokemukset, maisema, merkitykset, perintömaisema, Yhdysvallat		
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited		
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information		

Sisältö

1	Johdanto.....	1
1.1	Tutkimuskysymys ja työn rakenne.....	2
1.2	Etnografinen kenttätö ja metodit.....	5
1.3	Aiheen teoreettinen viitekehys.....	10
1.4	Kenttätöalueen historiallinen merkitys.....	15
2	Miten maisemasta puhutaan Yhdysvalloissa?.....	19
2.1	1600-luvulta 1900-luvun alkuun: Siirtolaiset ja erämaa.....	20
2.2	Kansallispuisto amerikkalaisena perintömaisemana.....	27
2.3	Kulttuuriperintökohteisiin suuntautuva turismi.....	33
3	Turistikohteen autenttinen maisema.....	35
3.1	Kokemuksen etu- ja taka-ala.....	39
3.2	Maiseman jäsentäminen ja autenttisuus.....	42
3.3	Autenttisuuden kokemuksen rakentaminen.....	46
3.4	Ikuisen maiseman tavoittelu kansallispuistossa.....	49
4	Tarinoiden ja paikan suhde.....	52
4.1	Paikan merkitysten luominen tarinoiden avulla.....	55
4.2	Crater Laken synty tarinat.....	57
5	Kokemus maisemasta Crater Laken kansallispuistossa.....	65
5.1	Maiseman toiminnallisuus.....	68
5.2	Erilaiset liikkumisen muodot.....	73
5.3	Kokemuksen aktiivinen luominen ja Crater Lake perintökohteena.....	76
5.4	Nähtävyyksien semiotiikka.....	79
6	Yhteenveto.....	84
	Lähdeluettelo.....	88

Kuvaluettelo

Kuva 1: Crater Laken kraatterijärvi kuvattuna Garfield Peak -vuorelta.....	3
Kuva 2: Crater Laken kansallispuiston kartta.....	6
Kuva 3: Crater Laken kansallispuiston infokeskus Rim Villagessa.....	18
Kuva 4: Lava Beds National Monument lähellä Crater Laken kansallispuistoa.....	35
Kuva 5: Rim Driven itäpuolen aarniometsää.....	55
Kuva 6: Infotaulu Skell Head -näköalapaikalla.....	60
Kuva 7: Näköala Rim Villagesta järvelle ja infotaulu Mt. Mazaman purkauksesta.....	63
Kuva 8: Turisteja veneajelulla Crater Lake -järvellä.....	67
Kuva 9: Puistonvartija ohjaa vaellusta Plaikni Falls -reitillä.....	72
Kuva 10: Turisteja Rim Driven näköalapaikalla.....	73
Kuva 11: Wizard Island.....	77

1 Johdanto

Kiinnostukseni kansallispuistoihin sai alkunsa, kun paneuduin etnografiaseminaarissa kansallispuistojen historiaan Etelä-Afrikassa kolonialismin aikana. Aiheessa minua kiinnosti etuliite ”kansallis-”, joka viittaa yhteiseen omaisuuteen ja toisaalta maiseman ja katsomisen teemat. Päädyin tutkimaan Crater Laken kansallispuistoa Yhdysvaltojen Oregonissa kartoittaakseni sitä mielen maisemaa, jota yhdysvaltalainen kansallispuistojärjestelmä instituutiona edustaa. Vakiintuneella kansallispuistojärjestelmällä on tärkeä rooli kollektiivisen katsomisen ohjaamisessa ja se vaikuttaa siihen, miten maiseman ymmärretään kansallisesti yhteiseksi omaisuudeksi ja historiaksi.

Kenttätöyssäni huomasin, että tärkeimmät puistoa koskevat keskustelut liittyivät merkitysten luomiseen. Crater Laken kansallispuistossa, kuten muissakin yhdysvaltalaisissa kansallispuistoissa, on tarjolla paljon tietoa eri muodoissa. On infokeskuksia vierailijoille, joista saa ostaa alueeseen liittyvää kirjallisuutta ja karttoja, sekä kysyä puiston työntekijöiltä aktiviteeteista ja olosuhteista puistossa. Matkan varrella on kylttejä joissa on kerrottu maisemasta ja paikasta. Tarjolla on kiertoajelu puiston ympäri, ja mukana on puistonvartija oppaana kertomassa maisemasta. On myös puistonvartijoiden ohjaamia vaelluksia vaellusreiteillä, sekä puistonvartijoiden pitämiä esitelmia ja luentoja. Tietoa on tuotettu monessa muodossa, ja ainakin kesäaikana puistossa on vaikea käydä ilman että saisi minkäänlaista opastusta maisemaan. Vaikka ei poistuisi autosta koko retkellä, jo tuloportilla, pääsymaksun suorittamisen yhteydessä, saa matkaansa puiston sanomalehden, jossa kerrotaan sekä ajankohtaisista asioista että muistutetaan puiston säännöistä ja muista perusasioista.

Tutkielmassani pyrin muodostamaan käsityksen siitä, mitä kansallispuiston maisemalta odotetaan, millaisia merkityksiä siihen liitetään, ja miten kokemusta maisemasta pyritään hallitsemaan tiedon jakamisen ja tarinoiden avulla. Vaikka etnografinen esimerkkini on Crater Laken kansallispuistosta Oregonista, esiin nousevat asiat ovat läsnä myös monissa muissa kansallispuistoissa.

1.1 Tutkimuskysymys ja työn rakenne

Crater Lake on pitkään ollut ihmetyksen ja ihailun lähde eri puolilta maailmaa tulleille ihmisille. 1943 jalkaa (592 metriä) syvänä se on Yhdysvaltain syvin järvi ja koko maailman seitsemänneksi syvin. Crater Laken vesi on yksi maailman kirkkaimmista makean veden lähteistä. Ihmiset ovat olleet vuorovaikutuksessa tämän paikan kanssa ainakin Mt. Mazaman purkauksen ajoista lähtien.¹

Paikka ja maisema ovat jatkuvan luomisprosessin keskiössä. Arvot ja merkitykset eivät itsestään liity paikkaan, vaan ihmiset ja yhteisöt aktiivisesti liittävät niitä siihen. Syntyneitä kokonaisuuksia luodaan uudelleen ja puolustetaan jatkuvasti ulkopuolista kyseenalaistusta vastaan. Paikat eivät myöskään ole pelkkiä maantieteellisiä sijainteja, vaan ne ovat olemassa jotakin varten, ja ne saavat merkityksensä yhteisön tarpeiden kautta. (Cresswell 1996, 9; Shields 1991, 6.) Esimerkiksi luonnonsuojelu- ja virkistyskäyttöön varatut alueet ovat teollisen ja muun käytön ulkopuolella, eikä niiden hyötyä yhteiskunnalle voi aina suoraan mitata rahassa. Niiden sijainti ei ole sattumanvaraista, vaan jo niiden perustamisen prosessilla on haluttu sanoa jotakin kyseisestä maisemasta. Merkitysten luominen jatkuu alueella vierailevien ihmisten suhteessa maisemaan ja sen kokemiseen.

Pro gradu -työssäni tutkin, miten maiseman kokemusta rakennetaan yhdysvaltalaisessa kansallispuistossa, Crater Lakessa. Olennaista on, miten suhde paikkaan muodostuu kävijöiden mielissä ja miten sitä puiston taholta pyritään rakenteellisesti hallitsemaan erilaisten keinojen, esimerkiksi puiston historian esittämisen, avulla. Kansallispuistot ovat Yhdysvalloissa vahva kansallinen symboli, jolla on pitkä historia melko nuoressa valtiossa. Paikkaan liittyvien tarinoiden avulla rajataan symbolin merkitystä, sekä sitä, kenelle symboli ja sitä kautta paikka kuuluu. Tarkastelen aihetta Crater Lakessa tekemäni etnografisen kenttätöön valossa ja pyrin sitomaan sen laajempaan keskusteluun kulttuurihistoriallisiin kohteisiin suuntautuvasta turismista ja paikan autenttisuuteen liittyvistä kysymyksistä. Minua kiinnostavia maiseman kokemuksen teemoja ovat erityisesti tarinat ja niiden esittäminen, maiseman fyysinen ulottuvuus sekä autenttisuuden merkitys.

¹ Teksti matkamuistovesipullon kyljessä.

Kuva 1: Crater Laken kraatterijärvi kuvattuna Garfield Peak -vuorelta.

Paikan merkityksen muodostuminen on erityisesti sosiaalinen prosessi, mikä ilmenee kansallispuistoissa voimakkaana pyrkimyksenä vuorovaikutukseen puiston ja vierailijoiden välillä. Yksilöllä voi olla henkilökohtainen suhde paikkaan, mutta suurin osa paikkaan liittyvästä tiedosta on sosiaalisesti rakentunutta. Tämä ei koske pelkästään tietoa paikan fyysisistä ominaisuuksista, vaan ihmiset luovat paikoille merkityksiä keskustelujen ja muun kanssakäymisen kautta. Kansallispuistojen symbolista asemaa vahvistetaan tarinoiden sekä autenttisuuden mielikuvan avulla, ja samalla vahvistetaan myös yhteisön rakenteita. Kollektiivinen kokemus ja ymmärrys paikasta yhdistävät ihmisiä ja luovat sosio-kulttuurisia merkityksiä. (Stokowski 2002, 372–3.)

Historiallisesti amerikkalaisten kaksijakoinen käsitys villistä luonnosta toisaalta paratiisimaisena elättäjänä ja toisaalta elämää uhkaavana vihollisena on luonut hyvän pohjan paikkoja koskeville narratiiveille, joita käytetään runsaasti kansallispuistojen markkinoinnissa sekä kokemuksen luomiseen puistoissa. Haluan tuoda tutkimuksessani esiin, miten kansallispuistoilla ja niiden tarjoamilla kokemuksilla on muutakin tehtävää kuin viihdyttää amerikkalaisia vierailijoita. Tärkeää on luoda

kokemus tietynlaisesta amerikkalaisuudesta, joka on mahdollista vain näillä kansalliseksi ylpeydenaiheeksi määritellyillä alueilla.

Tutkielmassani tarkastelen amerikkalaisten suhdetta maisemaan Crater Laken kansallispuistossa erityisesti kahdelta kannalta: toisaalta vierailijoiden ja toisaalta puiston työntekijöiden, jotka edustavat hallinnollista puolta ja ovat siten lähempänä sitä virallista kokonaisuutta, joka puiston tulisi kävijöilleen välittää. Erityisesti kiinnitän huomiota siihen, miten suhdetta paikkaan aktiivisesti rakennetaan kertomalla tarinoita ja luomalla merkityksiä. Selkeimmin tämä näkyy puiston virallisessa toiminnassa, mutta myös vierailijat osallistuvat tähän valitsemalla kiinnostuksen kohteitaan ja toisaalta jakamalla kokemuksiaan toisille ihmisille, niin suullisesti kuin esimerkiksi internetissä. Tutkielmani pyrkii vastaamaan muun muassa seuraaviin kysymyksiin: Millaisiin tarpeisiin Crater Laken kansallispuisto vastaa, ja mitä se pyrkii tarjoamaan vierailleen, erityisesti kulttuuriperintökohteisiin suuntautuvan turismin kannalta? Millainen Crater Lake on kulttuuriperintökohteena, ja miten se on luonut paikkansa tässä kontekstissa? Kulttuuriperintökohteissa autenttisuuden tai sen illuusion tavoittelu nousee usein tärkeään asemaan. Miten Crater Lake pyrkii sitomaan itsensä historiaan ja tarjota silti nykyaikaisia palveluita?

Luon ensin katsauksen Yhdysvaltojen ympäristöhistoriaan 1600-luvulta alkaen, koska se on voimakkaasti vaikuttanut siihen, miten kansallispuistot nähdään 2000-luvulla. En juuri käsittele Pohjois-Amerikan alkuperäisasukkaita, sillä heidän ympäristökäsityksensä ja siihen liittyvät perinteensä on pidetty hyvin erillään euroamerikkalaisesta ympäristökäsityksestä, joka tässä tutkielmassa on varsinainen kiinnostuksen kohteeni ja jolle luonnonsuojelu Yhdysvalloissa perustuu. Crater Lakessa alueen intiaaniperinne esiteltiin vierailijoille rikkautena, mutta hyvin rajatussa muodossa. Alueen Klamath-kansan perinteisiä käsityksiä Crater Laken alueesta käytetään tukemaan mielikuvaa, joka vierailijoille halutaan puistosta antaa. Keskiöön nostetaan kansan kokemus Mt. Mazamasta pyhänä paikkana, sillä se vastaa puiston käsitystä Crater Lakesta ainutlaatuisena nähtävyytenä.

Ajatus kansallispuistojärjestelmän luomisesta syntyi Yhdysvalloissa 1800-luvun puolivälissä kansallisidentiteetin vahvistamiseksi, ja edelleen kansallispuistot ovat amerikkalaisille kulttuurisesti merkittäviä maisemia sekä suosittuja matkailukohteita. Liitän ajatuksen näistä symbolisista maisemista aiempaan antropologiseen tutkimukseen kulttuuriperintökohteisiin suuntautuvasta turismista sekä

maiseman ja paikan sosiaalisesta merkityksestä. Tuen argumenttia esimerkeillä paikan kokemuksen tietoisesta rakentamisesta Crater Lakessa.

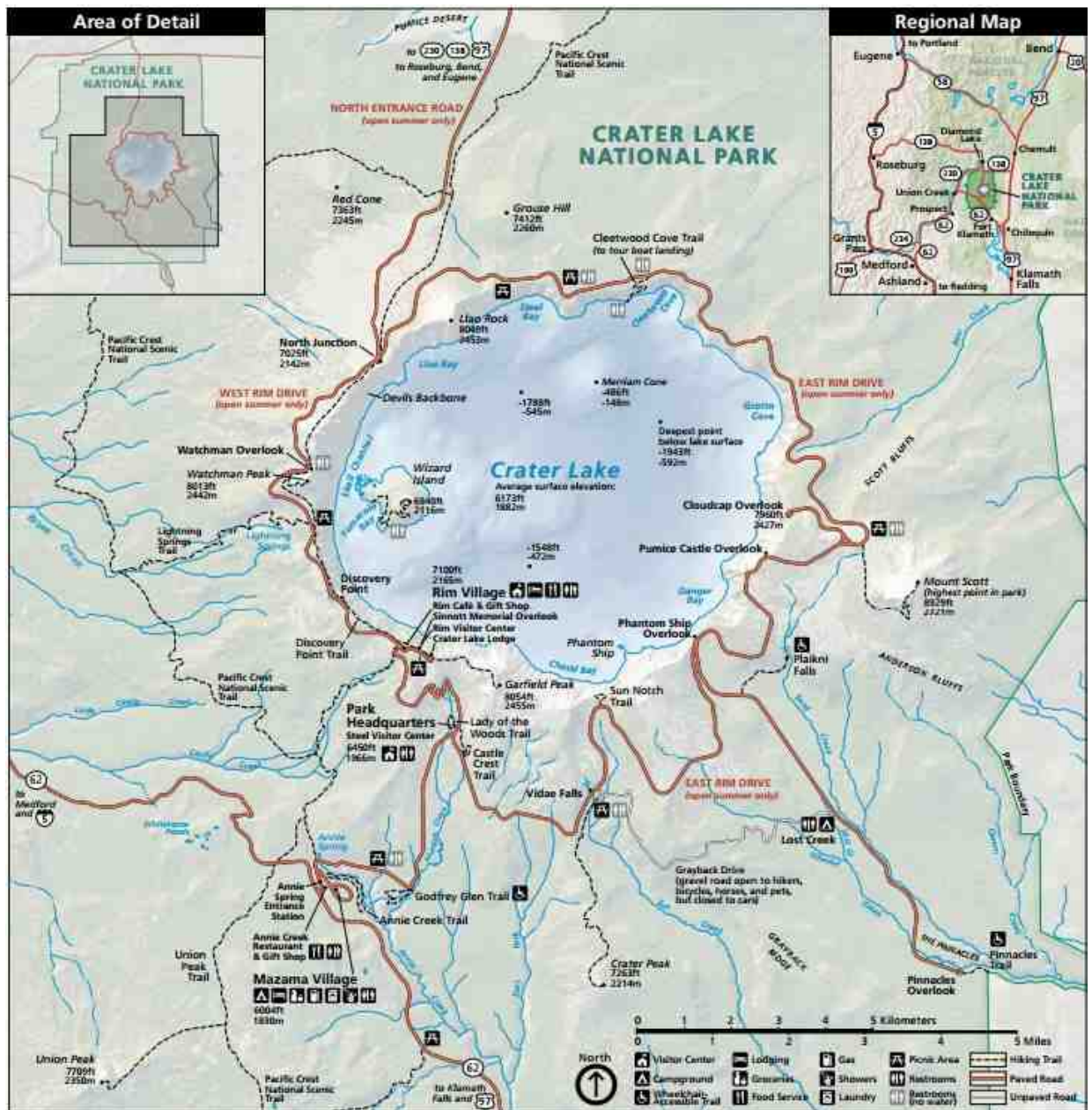
Paikan merkityksellisyyteen liittyy myös ajatus autenttisuudesta, joka tulee Crater Laken kohdalla esiin sekä paikan luonnon- että yhteiskuntahistorian esittämisen kautta. Ajallisessa jatkumossa kansallispuiston tulisi edustaa muuttumatonta, ikiaikaista maisemaa, ja toisaalta luoda uudelleen kokemusta siitä jokapäiväisessä vuorovaikutuksessa vierailijoiden kanssa. Crater Lakessa korostuvat maiseman toiminnallisuus ja maisemaan liittyvät tarinat, joilla pyritään tekemään vierailijan kokemuksesta henkilökohtaista.

1.2 Etnografinen kenttätyö ja metodit

Vietin kenttätyökohteessani Crater Laken kansallispuistossa, Oregonin osavaltiossa Yhdysvalloissa neljä viikkoa elo-syyskuussa 2011.

Crater Laken kansallispuisto on perustettu vuonna 1902, mikä tekee siitä viidenneksi vanhimman Yhdysvaltain tämänhetkisistä kansallispuistoista. (National Park Service 2012c.) Se on Oregonin osavaltion ainoa kansallispuisto. Alueen kokonaispinta-ala on noin 74000 hehtaaria, josta itse Crater Laken järven osuus on noin seitsemän prosenttia. Kansallispuistona Crater Lake on, kuten eräs haastateltavani ilmaisi, ”kruununjalokivi”. Tämä tarkoittaa sitä, että puisto on perustettu tietyn luonnonihmeen tai muuten vaikuttavan luonnon- tai historiallisen elementin suojelemiseksi, niin kuin monet Yhdysvaltain kansallispuistoista ovat. Tässä tapauksessa kyseessä on Crater Lake, järvi joka on puiston päänähtävyys, ja monille vierailijoille lähes ainoa asia jonka he kokevat puistossa. Crater Lake -järvi on muodostunut noin 7700 vuotta sitten purkautuneen ja romahtaneen tulivuoren, Mt. Mazaman, kraatteriin. Se on kuuluisa veden syvyydestään (syvin kohta on 592 metriä) ja syvyydestä johtuvasta vaikuttavasta intensiivisen sinisestä väristä. Järvi on Yhdysvaltojen syvin, ja koko maailman seitsemänneksi syvin järvi. Sen vesi on hyvin kirkasta, sillä koska vedellä ei ole meno- tai tuloaukkoja, se on täyttynyt ainoastaan sade- ja lumen sulamisvedestä. Crater Lake on osa tuliperäistä Kaskadivuoristoa, ja puiston alueelliset korkeuserot ovat suuret. Matalin kohta puistossa eteläisen sisäänkäynnin ja leirintäalueen kohdalla on 1212 metriä, ja korkein kohta, Mt. Scott, on 2721 metriä merenpinnan yläpuolella. (Harmon 2002, 3; National Park Service 2011, 1,5.) Korkeuserot vaikuttavat oleellisesti maiseman käsityksen muodostumiseen, sillä ne

sekä varmistavat hyvien näköalapaikkojen muodostumisen että mahdollistavat fyysisen kokemuksen vuoresta.

Kuva 2: Crater Laken kansallispuiston kartta. (National Park Service 2011,5.)

Crater Laken kansallispuiston läpi voi ajaa autolla pohjois-etelä akselilla, ja samalla kiertää Crater Laken kraatterin. Suurin osa vierailijoista saapuukin puistoon autolla tai matkailuvaunulla, ja alueella liikutaan pääasiassa autolla. Pyöräilijöitä näkyy erityisesti viikonloppuisin, mutta pyöräily on sallittu ainoastaan autoteillä. Sisäänkäynnit ovat alueen pohjois- ja etelärajoilla, ja asfaltoitu Rim Drive kiertää kraatterin tarjoten autoilijoille lukuisia pysähdyspaikkoja joista on näkymä järvelle, sekä kulkureitin lähes

kaikkiin puiston nähtävyyksiin. Monet vierailijoista käyttävätkin puistossa vain muutaman tunnin, ehkä kiertäen Rim Driven tai ajamalla suoraan puiston läpi. Alueella on palveluja kolmessa keskittymässä, ja ne on kaikki sijoitettu pääkulkuväylän varrelle, eli Rim Driven länsipuolelle.

Rim Village on puiston suurin palvelukeskittymä, josta on myös näkymä järvelle. Alueella sijaitsee hotelli, puiston infokeskus, pieni tiedemuseo Sinnott Memorial Center, matkamuistomyymälä ja kaksi ravintolaa. Lisäksi sieltä lähtee päivittäin neljä trolleybussilla ajettavaa kierrosta, ja siellä voi osallistua niin lapsille kuin aikuisillekin suunnattuun ohjelmaan. Rim Villagesta lähtee myös kaksi vaellusreittiä, joilta on hyvät näköalat järvelle. Puiston eteläisen sisäänkäynnin luona on Mazama Village, johon kuuluu leirintäalue, matkamuistomyymälä, pieni sekatavarakauppa ja ravintola. Kolmas keskittymä on näiden kahden välissä, Rim Driven itä- ja länsipuolen risteyskohdassa, jossa on puiston hallintorakennus, toinen infokeskus Steel Visitor Center sekä puiston työntekijöiden asuntoja.

Rim Driven länsipuoli on suositumpi tieosuus, ja neljä kuudesta tien varrella sijaitsevasta suuremmasta näköalapaikasta järvelle sijaitseekin lännessä. Tarjoamalla trolleybussiajelua järven ympäri puisto pyrkii vähentämään autoilijoiden määrää Rim Drivella, sillä erityisesti kesäviikonloppuina näköalapaikat ovat täynnä pysäköityjä autoja. Trolleybussiajelu kestää kaksi tuntia, ja siihen kuuluu puistonvartijan opastus. Lähes kaikilla puistoon tulijoilla on auto käytössä, joten päätös sen jättämisestä leirintäalueelle tai parkkipaikalle tulee olla tietoinen.

Vaikka veneajelu järvellä on kalliimpi kuin trolleybussiajelu, on veneajelu paljon suositumpi kuin trolleybussi, sillä pääsy järvelle on rajattu ainoastaan tähän veneajeluun. Veneajelulla voi siten kokea jotakin ainutlaatuista jota ei muulla tavoin puistossa voi kokea. Tämä ainutlaatuisten kokemusten tavoittelu on yksi tärkeä osa turistien motivaatiota vierailla kansallispuistoissa, joita usein markkinoidaan ainutlaatuisuudella. Esimerkiksi tämän työn sivulla kaksi lainaamassani otteessa Crater Lakesta ostamani matkamuistovesipullon kylkeen painetut määritelmät, kuten Yhdysvaltain syvin järvi tai maailman kirkkain vesi, ovat osa tätä hyvin tyypillistä ylistystä.

Asuin puistossa samalla alueella kuin kansallispuiston työntekijätkin, puiston hallintorakennusten takana. Puisto tarjoaa ilmaisen majoituksen vieraileville tutkijoille Science and Learning Centerin (SLC) kautta. SLC:n tarkoituksena on tukea puistoa koskeva tutkimusta, ja majoitus rahoitetaan esimerkiksi myymällä Crater Lake -aiheisia

rekisterikilpiä autoihin. Majoitusmahdollisuuden käytössä on kuitenkin neljän viikon rajoitus, joten minun täytyi rajata kenttätöaikani siihen. Ajankohta elo-syyskuun vaihteessa oli sikäli onnistunut, että puiston alueella oli ollut hyvin myöhäinen kevät, ja monet tieosuudet ja vaellusreitit olivat heinäkuussa vielä lumen peitossa. Lunta oli paikoin edelleen näkyvissä vieraillessani puistossa, mutta se ei enää häirinnyt puiston toimintaa.

Puiston kesäkausi alkoi lähestyä loppuaan Labor Dayn, eli 5.9., tienoilla. Se tarkoitti, että ohjatun ohjelman määrä puistossa romahti: osa aktiviteeteista loppui kokonaan, ja loppuja karsittiin huomattavasti. Myös vierailijoita oli merkittävästi vähemmän ja monet kesätyöntekijät lähtivät puistosta. Tämä kauden loppuminen kuin seinään yllätti minut ja vaikeutti aineiston keräämistä. Ihanteellinen aika kenttätöolleni olisi näin jälkeinpäin ajateltuna ollut elokuun alusta syyskuun alkuun. Tämä ei kuitenkaan ollut minun päätettävissäni, sillä lopullinen ajankohta oli lopulta ainoa jolloin puiston tarjoamassa majoituksessa oli tilaa neljäksi yhtäjaksoiseksi viikoksi.

Autoa minulla ei puistossa ollut käytössäni. Olin varautunut siihen, että auton puuttuminen voisi tuoda tiettyjä ongelmia, ja olin ostanut polkupyörän liikkumisvälineekseni. En kuitenkaan ollut täysin tiedostanut puiston suuria korkeuseroja, jotka hankaloittivat pyörällä liikkumista, mutta toisaalta pyöräily antoi minulle mahdollisuuden tutustua maisemaan myös fyysisellä tavalla. Minulle puiston vuoristoisuus onkin merkittävä osa sen olemusta. Lähes jokainen tapaamani vierailija oli tullut puistoon ja liikkui siellä autolla. Puistoon on mahdollista tulla myös ilman omaa autoa, sillä läheisestä pikkukaupungista liikennöi bussi kerran päivässä, mutta tietoa tästä yhteydestä oli lähes mahdotonta saada edes linjaa operoivalta yhtiöltä. Lisäksi näin joitakin charter-busseja, mutta niillä liikkui lähinnä ulkomaalaisia turistiryhmiä.

Pyöräilijöitä oli vaikea lähestyä, koska he eivät tuntuneet osallistuvan ohjattuun toimintaan. Puistossa on mahdollista pyöräillä ainoastaan kaikilla samoilla teillä joilla autotkin liikkuvat, eli niillä ei pääse tutustumaan luontoon juuri enempää kuin autolla. Korkeuseroista johtuen pyöräily on fyysisesti melko vaativaa, joten pyöräilijät ovat hyvin varustautuneita ja tulevat Crater Lakeen urheilemaan. Toki pyöräilijöitä oli hyvinkin paljon Rim Driven varrella, mutta koska kyseessä on heille urheilusuoritus, ei tuntunut luontevalta pysäyttää heitä haastattelua varten. Lisäksi sellaisia vierailijoita, jotka tekevät pidempiä vaelluksia esimerkiksi Mt. Scottille, oli vaikea erottaa joukosta. Käytännössä siis tapaamieni vierailijoiden otos oli hyvin

homogeeninen: he ovat ihmisiä, jotka tulevat puistoon autolla ja mielellään tutustuvat puistoon ohjatun ohjelman kautta.

Kohderyhmää, joka haluaa oppia kansallispuiston historiasta ja luonnosta, Crater Lake palvelee hyvin, ja kesäkaudella puistossa on paljon kävijöille suunnattua ilmaista ohjattua toimintaa: puistonvartijoiden vetämiä vaelluksia on kerran päivässä ja puistonvartijoiden puheenvuoroja voi kuunnella monta kertaa päivässä sekä kerran illalla. Myös lapsille on omaa ohjelmaa. Opastetut vaellukset ovat helpoilla tai keskivaikeilla vaellusreiteillä, ja kestävät noin 45 minuutista kahteen tuntiin. Ohjattuun toimintaan osallistuminen oli minulle loistava tilaisuus tavata ihmisiä ja oppia lisää puiston prioriteeteista, ja pyrinkin osallistumaan tällaiseen toimintaan mahdollisuuksien mukaan. Ohjatun toiminnan sisältö kertoo siitä, mikä on tärkeää puiston agendalle, ja toisaalta siitä, mitä ihmiset haluavat puistossa kuulla ja tehdä, joten sen havainnointi oli tutkimukseni kannalta tärkeää.

Havainnoinnin lisäksi tein strukturoituja teemahaastatteluja puiston vierailijoiden ja työntekijöiden kanssa. Halusin korostaa tilanteen keskustelullista luonnetta, mikä onnistuikin suurimmassa osassa haastattelutilanteita hyvin. Puiston työntekijöiden kanssa keskustelun luominen onnistui paremmin kuin vierailijoiden: vierailijat näkivät usein tilanteen ensisijaisesti haastatteluna ja odottivat minulta kysymyksiä, kun taas puistonvartijat ottivat enemmän vapauksia puhua siitä mistä halusivat. Tämä johtui todennäköisesti siitä, että puisto on aiheena heille läheinen ja monet heistä myös työskentelevät tehtävissä joissa he joutuvat puhumaan yleisölle päivittäin.

Kenttätöylläni, haastattelujen ja havainnoinnin kautta halusin selvittää, mitkä ovat ne avainkokemukset joita puisto haluaa palveluiden kautta vierailijoille tarjota, ja toisaalta mitä vierailijat odottavat paikalta ja miten he kokevat maiseman. Havainnoinnilla ja ohjattuun toimintaan osallistumisella pyrin saamaan kuvan siitä, mitä vierailijoille kerrotaan puistosta ja miten heidän kokemustaan puistosta pyritään ohjaamaan. Puistossa on myös suuri määrä opaskylttejä, joissa toistetaan puistoon liittyviä tarinoita ja sidotaan niitä tiettyihin paikkoihin puistossa. Lähes jokaisella näköalapaikalla Rim Driven varrella on opastaulu, jonka tarjoama tieto liittyy joko juuri kyseiseen maisemaan, tai yleisesti puiston historiaan.

Crater Lakella on maine yhden nähtävyyden puistona, mikä ei välttämättä vähennä yleisön kiinnostusta sitä kohtaan, mutta vaikuttaa olennaisesti vierailijoiden siellä käyttämään aikaan ja sen kohteisiin. Taloudellisena yksikkönäkin puisto joutuu

miettimään, miten se parhaiten voisi vastata amerikkalaisten tarpeisiin lomakohteena, ja toisaalta saada kiinnostumaan asioista joita he eivät ehkä odottaneet tullessaan puistoon. Crater Lakea markkinoidaan ainutlaatuisuudella, kuten muitakin kruununjalokivi-puistoja: järven veden erityinen sinisyys tulee esiin lähes jokaisessa maininnassa puistosta, ja myös sen syvyyttä ja puhtautta korostetaan. Käsittelen myöhemmin järven sinisyyden merkitystä osana autenttisuuden prosessia. Kokemusta puistosta ja sen maisemasta rakennetaan tietoisesti puiston taholta, ja tämä määrittää sitä, mitkä elementit siinä koetaan merkittäviksi. Siten päästään myös lähemmäs niitä asioita, joita vierailijat arvostavat maisemassa.

National Park Servicellä on Yhdysvalloissa suuri merkitys, sillä sen hallinnoimia alueita on yhteensä 3,6 prosenttia maan pinta-alasta. Näistä noin 65 prosenttia sijaitsee Alaskassa ja noin 52 prosenttia kuuluu erämaaolosuhteiden säilyttämiseen tähtäävään luokitukseen (*Wilderness Preservation System*). Alaskan suuri osuus selittyy sillä, että sen luonnonolosuhteet ovat estäneet intensiivisen asutuksen muodostumisen ja siten suurempia alueita on voitu sisällyttää luonnonsuojelun piiriin. Varsinaisten kansallispuistojen määrä on tällä hetkellä 58, ja niiden osuus on National Park Servicen kokonaisalueesta vain 6,5 prosenttia (noin 2,23 miljoonaa hehtaaria), sillä viraston alaisuuteen kuuluu kansallispuistojen lisäksi esimerkiksi historiallisia ja kulttuurisia kohteita sekä muita luonnonsuojelualueita. (National Park Service 2010.)

1.3 Aiheen teoreettinen viitekehys

Esittelen tutkimuksessani sellaista antropologista keskustelua, joka liittyy aikaan, paikkaan ja autenttisuuteen, minkä jälkeen sidon tämän keskustelun amerikkalaisten kansallispuistojen ja erityisesti Crater Laken historiaan ja merkityksiin. Yhdysvaltojen kansallispuistoja käsiteltäessä niiden historiasta ja merkityksistä nousee esiin myös nationalistinen ajattelu ja pyrkimys kansallisidentiteetin vahvistamiseen, joita käsittelen osana perintökohteisiin suuntautuvaa turismia.

Kuten Eric Hirschin *The Anthropology of Landscape* -kirjaan (1995) kirjoittaman johdantoluvun otsikko ”*Landscape: Between Place and Space*” ehdottaa, maiseman voi ajatella sijoittuvan jonnekin paikan ja tilan välimaastoon. Maisema liittyy kumpaan, sillä siinä on potentiaalia sekä nykyhetkeen että mahdolliseen tulevaisuuteen. Hirsch jakaa maiseman käsitteen sosiaalisen elämän etu- ja taka-alalle

(”’foreground’ and ’background’ of social life”, s. 3). Etualalla on konkreettinen, jokapäiväinen elämä, eli asioiden tila ja tapahtumat nykyhetkessä. Taka-alalla on potentiaalinen olemisen muoto, eli kaikki se, miten asiat voisivat olla, ja etualalla pyritään toteuttamaan taka-alan potentiaalia. Maisemamaalaukset kuvastavat tätä pyrkimystä, ja niissä sekoittuvat maiseman menneisyys, nykyisyys ja tulevaisuus. Maisema ja tällainen potentiaalilla ladattu kuva maisemasta käsitetään usein samaksi, mikä ruokkii ajatusta maisemasta muuttumattomana kuvana. Jos maisema nähdään pelkästään visuaalisena objektina, se asettuu aika-akselille osana ikuisuutta ja siihen voidaan liittää merkityksiä ajasta riippumatta. Hirschin mukaan toinen tapa tarkastella maisemaa on suhteessa sen jokapäiväiseen käyttöön. Silloin etusijalle nousee paikka ja sen fyysinen olemus, ilman metafysisiä merkityksiä. (Mts. 2–4.)

Esimerkiksi teosten *The Anthropology of Landscape* (Hirsch & O’Hanlon 1995) sekä *Landscape, memory and history: Anthropological perspectives* (Stewart & Strathern 2003) artikkelit lähestyvät maisemaa etnografisten esimerkkien kautta, jolloin maisemaa käsitellään hyvin paikkasidonnaisesti. Myös Keith Basson *Wisdom Sits in Places* (1996), joka tuo esiin uudenlaisen näkökulman maisemaan apassi-intiaanien historiankirjoituksen ja muistamisen välineenä, on erityisen kontekstisidonnainen tapauksensa, jota ei voi suoraan yhdistää muihin tapauksiin. Basso lähestyy maisemaa epäperinteisellä tavalla, koska hän käsittelee sitä muistin ja tarinoiden, ei katsomisen kautta. Basson apassit eivät jätä maisemaa objektin passiiviseen osaan, vaan se on aktiivinen tarinankertoja, jonka merkitys siirtyy sukupolvelta toiselle. Siksi maisemaa ei voi täydellisesti erottaa itsestä, kuten sukulaisuudestakaan ei voi päästä eroon.

Hirschin (1995, 23) mukaan maiseman käsitettä ei ennen *The Anthropology of Landscape* (Hirsch & O’Hanlon 1995) ole antropologiassa tarpeeksi kyseenalaistettu, vaikka sitä on käsitelty paljon. Kyseinen teos osoittaa hänen mukaansa sen, että ei ole olemassa vain yhtä näkökulmaa maiseman tutkimiseen, vaan on otettava huomioon monia erilaisia käsityksiä, jotka voivat olla jopa vastakkaisia. Yhteistä kirjassa esitetyille erilaisille käsityksille maisemasta kuitenkin on se, että maisema nähdään niissä kulttuurisena prosessina. Perinteisempi tapa lähestyä maisemaa, esimerkiksi maantieteen ja maisemamaalauksen tutkimuksessa, on liittänyt maiseman staattisuuteen ja kehityksen kieltämiseen. Hirsch kuitenkin tulkitsee, että kirjan artikkelit tuovat esiin sen, että maisemassa näkyvät ihmisen elämän toteutunut ja vielä toteutumaton potentiaali. Tämän toteutumattoman potentiaalın muuntaminen toteutuneeksi on prosessi, jota maisema edustaa. (Mts. 22–3.) Esimerkiksi kirjan

toisessa luvussa, nimeltään *Land, People, and Paper in Western Amazonia*, Peter Gow käsittelee Amazonin piro-intiaanien kulttuurista maisemaa. Pirot näkevät maisemassa sukulaisuuden, sillä elämänvaiheidensa kautta ihminen liittyy eri maisemiin, jotka puolestaan muuttuvat jatkuvasti. Kuolemansa jälkeen ihmisen henki jää erityisesti siihen paikkaan jossa se on viimeksi elossa ollessaan asunut, mutta myös muihin elämän tärkeisiin paikkoihin. Pirot hahmottavat paikan ja avaruuden erilaisten kuulumisen prosessien kautta, jotka siirtyvät tarinoiden avulla sukupolvelta toiselle. Siten myöskään maisema ei voi olla staattinen, vaan se muuttuu katsojan mukana. (Mts. 47–56.)

Paikkana Crater Lake ei ole läsnä jokapäiväisessä elämässä, vaan se on selkeästi vierailukohde. Puisto vastaa odotuksia visuaalisesta turistikohteesta, sillä tärkein maiseman kokemisen muoto on katsominen. Maisemaan kuitenkin liittyy fyysisiä piirteitä sekä ajatuksia siitä, miten puistossa on toimittava, ja siksi myös Crater Lakea voidaan tarkastella käyttöpaikkana. Kansallispuistoon kuuluu tiettyjä toimintoja, kuten autolla ajamista ja vaellusreittejä, sekä osallistuminen ohjattuun toimintaan. Ne ovat tapoja kokea puisto, ja vaikka vierailija ei kaikkia niitä toteuttaisikaan, ei kokemus Crater Lakesta olisi kokemus kansallispuistosta, jos näitä mahdollisuuksia ei olisi.

Barbara Benderin (1993) mukaan ihmiset luovat maiseman kokemustensa kautta ja osallistumalla maailman tapahtumiin. Siten maisema voi olla joko fyysisiä, työstettyjä elämisen paikkoja, tai kaukaisia ja osaksi jopa kuviteltuja. Nykyeurooppalaisessa kontekstissa maisema tarkoittaa lähinnä fyysistä tai visuaalista pintaa, mutta monissa muissa kulttuureissa pinnan ylä- tai alapuolella olevat elementit voivat olla yhtä tärkeitä tai jopa tärkeämpiä. (Mts. 1.) Esimerkiksi Keith Basso (1996) valottaa kirjassaan apassi-intiaanien amerikkalaisesta maiseman käsityksestä oleellisesti poikkeavaa, maisemaan pohjautuvaa historiankirjoitusjärjestelmää. Apasseille maisemassa tärkeää ovat paikkojen nimet, ja nimien takana piilevät merkitykset. Paikan nimen kautta sille, joka osaa kuunnella, avautuu tarina, jonka avulla kuulija voi peilata itseään yhteisöönsä ja muuttaa itseään. Maisemassa ei ole ainoastaan visuaalista potentiaalia, vaan siinä tiivistyy koko elämä mahdollisuuksineen. Maisema ja ihminen suhde on kahdensuuntainen, kun taas amerikkalaisessa käsityksessä katsomisen toiminnan korostuminen tekee suhteesta yksisuuntaisen.

Julian Thomas pohtiikin näkemisen politiikkaa artikkelissaan *The Politics of Vision* (1993). Hänen mukaansa modernissa länessä on kehittynyt erityinen tapa katsoa maisemaa. Tämä johtuu maisemataiteen suuresta merkityksestä, joka puolestaan on muodostunut perspektiivin keksimisen jälkeen. Tällaisessa kuvaamisessa tärkeää on

esittää maailma realistisena, ja realistinen taide ikään kuin jäädyttää paikan sellaiseksi kuin se on tietystä paikasta nähtynä. Silloin katsoja asetetaan kuvan ulkopuolelle, eikä tällainen asettelu anna keskustelumahdollisuutta katsojan ja maiseman välille, vaan näiden suhde on ennalta määritelty. Esimodernissa ja ei-eurooppalaisessa taiteessa asetelma on usein päinvastainen: paikka esitetään sisäpuolelta päin koettuna, ja siinä korostuu paikkaan liittyvä tunne ja näkemys. Katsojan suhde esitettyyn paikkaan on siten voimakas. (Mts. 20–2.)

Maalaustaide liittyy tärkeänä vaikuttajana Yhdysvaltojen kansallispuistojen historiaan. Maisemamaalauksen suosio vaikutti oleellisesti kansallispuistojen suosioon matkakohteina 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa, mutta se myös vaikuttaa edelleen siihen, miten kansallispuistojen maisemaa katsotaan. Cronon (2003, 221) esittää ajatuksen siitä, että erämaa-alueiden suojele kansallispuistojen avulla oli oikeastaan kansakunnan alkuperämyytin suojelemista. Oli olemassa mahdollisuus, että kaikki villi erämaa katoaisi Yhdysvaltojen maaperältä, ja sitä kautta maa menettäisi jotakin olennaista itsestään ja samalla mahdollisuuden rakentaa tulevaisuuttaan. Nostalgia rajaseudun elämää kohtaan on aina liittynyt oleellisesti kansallispuistojen imagoon, ja taiteessa tätä on pyritty vahvistamaan. (Mts. 221–2.)

Stephen Daniels (1993, 4–5) kirjoittaa maiseman merkityksestä kansallisidentiteetille. Hänen mukaansa kollektiivinen kansallisidentiteetti usein määritellään nimenomaan tarinoiden ja niihin liittyvien maisemien kautta. Kansallisidentiteetin tarvitsema kuvitteellinen yhteisö rakentuu ajan ja paikan ”symboliselle aktivoimiselle”, mikä usein tarkoittaa tiettyjen maisemien valjastamista kansan kuviksi. Nimenomaan ulkopuolelle sulkemisen prosessi on nationalistiselle yhteisölle tärkeä, ja siksi näennäisesti yksiselitteinen maisema voi pitää sisällään monia tulkintoja. Imperialistisessa nationalismissa on usein pyritty muuntamaan uusi alue osaksi valloittajan identiteettiä, ja toisaalta luomaan tapoja kuvata valloitettua maisemaa ja sen asukkaita. Tässä prosessissa korostetaan sekä alueen samankaltaisuutta että toisaalta vierautta valloittajamaasta, ja luodaan siten eksotiikkaa ja kiinnostusta alueeseen. (Mts. 5.) Käsittelen luvussa 4 tarkemmin sitä, miten Crater Lakessa esitellään alueen historiaa sekä alkuperäisasukkaiden että modernin luonnontieteen näkökulmasta. Lisäksi rajaseudun historia tuodaan esiin. Nämä osat muodostavat yhtenäisen kuvan, joka vastaa käsitykseen kansallispuistosta kansallisen identiteetin peilinä.

John Urryn (1995) mukaan ihmiset kiinnostuvat paikasta turistikohdeena nimenomaan silloin, kun siinä on jotakin erityistä. Kiinnostavia, turismille käyttökelpoisia paikkoja ovat sellaiset, jotka eroavat jotenkin ympäristölle tyypillisestä maisemasta. Erityisyyden ei tarvitse välttämättä olla visuaalista, esimerkiksi kansallispuiston status tuo paikalle välittömästi tällaisen erityisyyden leiman. (Mts. 189.) Monet Crater Lakessa tapaamani vierailijat mainitsivat tavoitteekseen käydä kaikissa Yhdysvaltojen kansallispuistoissa, ja olivat tulleet Crater Lakeen tämän missionsa takia. Näille vierailijoille kohteen arvo ja kiinnostavuus tulevat kansallispuiston statuksen kautta.

Koska Crater Laken kansallispuisto on vanha, on se vakiinnuttanut asemansa yhdysvaltalaisen kansallispuistojen joukossa, ja sillä on siten turistikohdeena etulyöntiasema moniin muihin puistoihin verrattuna. Epätavallisen ja vaikuttavan maisemansa ansiosta sillä on läpi sen historian nähty olevan oikeutus kansallispuistoasemalleen, toisin kuin esimerkiksi kahdella puistolla², jotka perustettiin ennen Crater Lakea 1800-luvun lopussa, mutta joiden asema kansallispuistojärjestelmässä on sittemmin muuttunut. On siis mahdollista, että maiseman arvostus vähenee aikojen kuluessa, jolloin sen status virallisessa luokituksessa arvioidaan uudelleen. Tämä tarkoittaa sitä, että myös uusia kansallispuistoja on mahdollista perustaa.

Crater Lakea markkinoidaan ainutlaatuisena kohteena, ja järvimaisema on tässä avainasemassa. Internetissä tai mediassa julkaistu kuvamateriaali Crater Laken kansallispuistosta on melko yksipuolista, ja kuva järvestä Rim Villagesta nähtynä on hyvin yleinen. Tämä vahvistaa järven asemaa puiston päänähtävyytenä. Järvi on myös tärkeää pitää koskemattomana ja muuttumattomana juuri tämän takia. Maiseman lisäksi kokemus Crater Lakesta muodostuu tarinoiden ja historian, sekä luonnon fyysisen ulottuvuuden kautta. Puisto pyrkii kertomuksilla puiston alkuvaiheista luomaan yhteyttä nykyvierailijoiden ja ensimmäisten kävijöiden kokemusten välille, esimerkkinä muutama eri otteeseen kuulemani tarina ensimmäisten alueella vierailneiden autoturistien vaikeuksista päästä vanhanaikaisen auton moottorilla ylös vuorelle katsomaan järveä. Vanhoissa 1900-luvun alun autoissa bensiini ei jyrkässä ylämäessä yltänyt moottoriin asti, joten autot jouduttiin peruuttamaan kapeaa tietä ylös.

² General Grant National Park ja Mackinac National Park, joista ensimmäinen sittemmin yhdistettiin Kings Canyon National Parkiin ja toinen luovutettiin takaisin Michiganin osavaltiolle. (Dilsalver & Tweed 1990, Preface; NPS 2002)

Puistonvartijan kysymys kuului, miten nykypäivänä onnistuttaisiin, jos isot matkailuautot, joita puistossa oli paljon, jouduttaisiin peruuttamaan ylös Rim Drivea. (Ranger Dave, iltaohjelma 31.8.2011.)

1.4 Kenttätöalueen historiallinen merkitys

Yhdysvaltojen kontekstissa Crater Lake on siitä erityinen, että sillä on intiaanien kokemusten kautta historiallinen merkitys ihmisille.

Crater Lake on inspiroinut ihmisiä satojen vuosien ajan. Missään muualla maailmassa ei ole paikkaa, jossa jyrkät, lähes kahden tuhannen jalan korkuiset kallioseinämät ympäröisivät niin sinisen väristä, syvää ja puhdasvetistä järveä, jossa lepää kaksi idyllistä saarta, kaikki rajun vulkaanisen historian ansiosta. Paikka huokuu mittaamattomaa kauneutta, ja on samalla poikkeuksellinen ulkoilmalaboratorio ja -luokkahuone. (National Park Service 2012a.)

Lähes kaikki Yhdysvaltain kansallispuistot on perustettu maille, jotka ovat olleet alkuperäisasukkaiden elinalueita (Henriksson 31.10.2011). Crater Laken alueen intiaanit eivät ilmeisesti puistossa useasti vierailleet, vaikka kyseessä olisi nimenomaan heidän kulttuuriperintökohteensa. Syyksi vähäiselle käytölle puistossa esitettiin se, että alue on perinteisesti ollut kansalle pyhä, eikä sinne ole muiden kuin kansan tärkeimpien jäsenten ollut sallittua mennä. Sosiaalisesti tärkeitä paikkoja on kuitenkin ollut puiston läheisyydessä, esimerkiksi syksyisin on kokoonnuttu läheisiin metsiin viikoiksi metsästämään ja keräämään marjoja ja sieniä. Tosin kansallispuiston fyysiset rajat tuskin ovat yksi yhteen klamathien pyhien alueiden rajojen kanssa. Crater Laken intiaanihistoria tuotiin esiin puistossa ainoastaan positiivisessa valossa, mahdollisia maa- tai muita kiistoja ei mainittu. Selkeästi ylpeitä oltiin siitä, että Crater Laken alue on ollut kulttuurisesti merkittävä paikka ihmisille jo ennen Mt. Mazaman purkausta. Ensimmäiset ihmiset ovat saapuneet lähialueelle arviolta noin 9000 vuotta sitten, ja Mt. Mazaman purkauksesta lähtien, noin 7 700 vuotta sitten, Crater Lake on ollut myyttien ja tarinoiden lähde (Harmon 2002, 12–3). Tieto siitä, että intiaanit ovat todistaneet tulivuoren purkausta, auttaa hahmottamaan alueen historiaan aikajanalla. Puistossa vieraillut Kyle kertoi kokeneensa tärkeäksi sen hetken jolloin oli ymmärtänyt, että purkaus on tapahtunut ihmiskunnan historian aikana. ”On ihmeellistä, ettei järvi oikeastaan ole kovin vanha.” (Keskustelu 5.9.2011.)

Koska Crater Lake sijaitsee Yhdysvaltojen länsirannikolla, puiston metsäalueet ovat aarniometsää, mikä voimakkaan puuteollisuuden takia on harvinaista

monissa muissa maan osissa. Crater Lakessa halutaan tarjota tätä aarniometsää toisena nähtävyytenä järven lisäksi, mutta siitä kiinnostuminen ja siellä liikkuminen vaatii vierailijalta enemmän oma-aloitteisuutta. Erityisesti lapsille suunnatussa ohjelmassa huomiota pyritään kiinnittämään geologisen historian lisäksi puiston alueen kasvistoon ja eläimistöön. Monilta puistossa olevilta vaellusreiteiltä on näkymä järvelle, mutta on myös reittejä, joissa päänähtävyys on jokin muu luonnon osa. Esimerkiksi Plaikni Falls- tai Castle Crest- reitit ovat suosittuja, näistä ensimmäisessä nähtävyytenä on vesiputous, jälkimmäisessä monipuoliset villikukat.

Hirschin (1995) mielestä maisema nähdään usein staattisena, ottamatta huomioon sen piilevää sosiaalista potentiaalia. Tällaisen maiseman määrittelyn ongelmana on juuri se, että siinä otetaan keskiöön yksi maiseman kokemuksen monista puolista, ja laajennetaan se maiseman ainoaksi määrittelyksi. Hirsch tuo esiin ajatuksen maisemasta kulttuurisena prosessina. Hänen mukaansa maisemalla on kaksi määritelmää: ensinnäkin se on visuaalinen näkymä, maisema sanan perinteisessä merkityksessä. Englannin sana *landscape* tulee hollannin vastaavasta sanasta, ja se viittasi alun perin nimenomaan maisemamaalaukseen, josta monet hollantilaiset taiteilijat olivat Euroopassa tunnettuja. Nimitystä *landscape* käytettiin 1500-luvun lopulta 1800-luvulle nimenomaan maisemista jotka muistuttivat maisemamaalauksia. Tämä käsitys ideaalista maisemasta vaikutti siihen, että maaseutua pyrittiin muokkaamaan maisemamaalauksen aiheiden näköiseksi. Tämä idylli oli kaukana tavallisten ihmisten jokapäiväisestä elämästä, mutta kuitenkin läsnä ideaalina, jota kohti voitiin pyrkiä. Hirschin mukaan tässä tulee esiin kaksi maiseman tasoa: toinen on etuala, jokapäiväisen elämän näyttämö, ja toinen taka-ala, joka on etualan takia toteutumattomaksi jäävä potentiaali. Etualalla kuitenkin jatkuvasti pyritään potentiaalin toteuttamiseen, ja maisemasta tulee kulttuurinen prosessi, minkä Hirsch näkee maiseman toisena määritelmänä. Käsitys maisemasta on yhdistävä elementti ihmisen sosiaalisen elämän etu- ja taka-alalla. (Mts. 2–5.)

Koska maisema on tavallaan samanaikaisesti sekä taka- että etuala ihmisten elämässä, se muotoutuu ihmisten käsitysten mukaan ja ottaa huomioon menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden. Maiseman idea sekä muokkaa käsitystä paikasta ja yhteisöstä, että tarvittaessa tukee ja rikastaa niitä. Ihmiset liikkuvat omien sisäisten maisemiensa kanssa, jotka muistuttavat heitä kodista ja tutuista ympäristöistä, ja sitä kautta määrittävät uutta ympäristöään. (Stewart & Strathern 2003, 1–5.)

Tämä ajatus on oleellinen myös kansallispuistojen maisemaan liittyen. Maiseman kautta yritetään päästä lähemmäs esi-isiä ja sitä idylliä, joka yhdistetään heidän aikaansa. Tähän taustapotentialiin liittyy ajatuksia luonnonläheisestä elämästä, luonnon kesyttämisestä, uuden maan valloituksesta ja urheudesta, mutta myös tasapainoisesta, kiireettömästä elämästä, kaupungissa asumisen vastakohdasta. Retkeilemällä kansallispuistossa, alueilla joita ihminen ei koskaan ole kunnolla ottanut haltuunsa, voi amerikkalainen kokea esi-isiensä elinympäristön, ja pyrkiä samalla saamaan itselleen joitakin näiden ominaisuuksia. Tähän liittyy myös kysymys siitä, miksi erämaalla (engl. *wilderness*) on niin suuri merkitys amerikkalaisessa luontokokemuksessa, ja mitä ominaisuuksia siihen liitetään.

Knudsen ja Greer (2008) esittävät, että kansallispuistoihin suuntautuva turismi voidaan luokitella kulttuuriperintökohteeseen suuntautuvaksi turismiksi, sillä kansallispuistot ovat symbolisia maisemia ja erityisessä suhteessa kansalliseen identiteettiin. Heidän mukaansa kansallispuistomatkailussa ei siten tärkeintä ole maisema vaan sen välittämä viesti. Maisema pyritään säilyttämään alkuperäisessä muodossaan, mutta koska se ei tässä tehtävässään kuitenkaan voi olla autenttinen, se muuttuu abstraktioksi, kansalliseksi symboliksi. (Mts. 18.) Amerikkalaiset kansallispuistot ovat hyvin vahvasti symbolisia maisemia. Ne eivät välttämättä ole alueelle tyypillisiä maisemia, Crater Lake pikemminkin päinvastoin, mutta ne ovat kansallisesti tunnustettuja ylpeydenaiheita. Status tälle symbolille on muodostunut 1800-luvun lopun ja 1900-luvun kuluessa sekä taiteen että voimakkaan kotimaamatkailun markkinoinnin seurauksena. Visuaalisen toiston avulla on maisemalle luotu tunnettavuutta, mutta samalla odotuksia siitä, miltä sen kuuluu näyttää.

Kulttuurihistoriallisiin kohteisiin suuntautuvaan turismiin liittyy kysymys kohteen autenttisuudesta sekä pyrkimyksestä siihen. Crater Laken kansallispuisto syntyi 1800–1900-lukujen vaihteessa aivan erilaiseen maailmaan kuin jota se nyt palvelee. Sen tarkoitus on olla ajaton ja säilyä villinä luontona, mutta kuitenkin tarjota nykyaikaisia palveluita turisteille. Kansallispuisto tarvitsee autenttisuutta, sillä sen avulla puisto lunastaa oikeutuksen olemassaoloonsa. (Bruner 1994, 401; Gable & Handler 1996, 568.)

Koska kansallispuistoinstituutio on Yhdysvalloissa vahva mielikuva, puiston ei tule edustaa vain autenttista maisemaa, vaan myös autenttista kansallispuistoa. Esimerkiksi puistonvartijoiden univormulla on suuri merkitys tämän mielikuvan ylläpitämisessä. Myös palvelut ja nähtävyyksien helppo saavutettavuus ovat

ominaisuuksia, joilla kansallispuisto erottautuu esimerkiksi viereisistä kansallismetsistä (*National Forests*).

Kuva 3: Puiston infokeskus Rim Villagessa. Crater Lake.

Historiallisen autenttisuuden lisäksi Crater Lakessa nousee tärkeään osaan myös tietynlainen luotu käsitys autenttisuudesta. Crater Lakesta puhuttaessa sen veden sinisyyttä korostetaan, mutta pilvisenä päivänä se ei näytä yhtä syvän siniseltä kuin pilvettömänä. Puisto ei tietenkään voi tälle mitään, mutta kenttätöyssäni huomasin monien työntekijöiden olevan pilvisenä päivänä huolissaan siitä, että vierailijat eivät sinä päivänä näkisi järven ”todellista” väriä. Harmaampi sininen on luonnollisesti yhtä aito väri järvelle kuin syvä sininenkin, mutta markkinoinnilla luodun mielikuvan vuoksi syvästä sinisestä oli muodostunut järven oikea ominaisuus.

Kansallispuistossa vierailun taustalla voi olla monenlaisia ajatuksia ja toiveita. Ajatus koskemattomasta luonnosta ja toive yhdentymisestä menneen ajan kanssa ovat sellaisia, joihin puistot pyrkivät ensisijaisesti vastaamaan. Tärkeää on myös paradoksinen mahdollisuus nähdä jollakin tapaa ainutlaatuinen maisema, joka on myös samalla amerikkalainen, tuttu maisema. Maisema voi olla samanaikaisesti historiallinen

amerikkalainen maisema ja katsojalle henkilökohtainen sielunmaisema. Kansallisen yhtenäisyyden kokemuksen kannalta olennaista on, että maisema on upea ja että amerikkalaiset voivat olla ylpeitä siitä, että se sijaitsee juuri Yhdysvalloissa.

2 Miten maisemasta puhutaan Yhdysvalloissa?

Yhdysvalloissa suhde maahan ja maisemaan on muotoutunut uudisraivaajamenneisyyden kautta. Amerikkalaista kansallismaisemaa jäljittäessä on tärkeää muistaa, että Yhdysvallat on melko tuore valtio, joka on muodostunut laajoille, alkuperäisasukkaiden harvaan asuttamille alueille, ja suurin osa ensimmäisistä siirtolaisista saapui Euroopasta. Maantieteellisesti Yhdysvaltojen eri osat ovat hyvinkin erilaisia, mutta niitä yhdisti koskemattomuus. Luonnonvarojen käyttö on maan historian aikana ollut hyvin tuhlailevaa, sillä illuusio luonnonvarojen ikuisesta riittävydestä on 1900-luvulle saakka ollut vallitseva käsitys. Ensimmäisille Euroopasta saapuneille siirtolaisille uuden mantereiden erämaan laajuus ja villi tila oli lähes käsittämätöntä, ja asutuksen hidas eteneminen itärannikolta länteen loi mielikuvan ikuisesti jatkuvasta erämaasta. Illuusio luonnonvaroista ulottui myös tuoreen valtion johtoon: kun Yhdysvallat osti Louisianan alueen Ranskalta vuonna 1803, presidentti Thomas Jefferson uskoi Yhdysvaltojen saaneen luonnonvaroja tuhannen vuoden käyttöön. (Opie 1998, 113.)

Siirtolaisilla oli kaksijakoinen suhde luontoon, joka usein oli sekä vihollinen että elättäjä. Koska rajaseudun elämä oli rankkaa, lännen valloittamisesta tuli sukupolvikokemus, joka yhdisti uuden valtion asukkaita ja loi perustan yhteiselle amerikkalaisuudelle. (Saikku 2.11.2011.) Tämän jatkuvan erottelun villin luonnon ja kaupungistumisen välillä takia erämaalla (*wilderness*) on edelleen suuri symbolinen merkitys amerikkalaiselle kansallisidentiteetille.

William Crononin (2003) mukaan erämaahan liitettiin jo ensimmäisten siirtolaisten aikaan 1600-luvulla pyhän elementtejä, koska siinä sekoittuivat sekä suuri uhka että merkittävä potentiaali. Läsä hallitsemattomassa erämaassa olivat sekä paholainen että jumala. Myöhemmin 1700- ja 1800-lukujen vaihteessa alkaneen luontoromantiikan aikakaudella pyhyys ja jumalallinen läsnäolo liitettiin nimenomaan suureellisiin ja näyttäviin maisemiin. Jumalaa uskottiin viehättävän esimerkiksi korkeat vuoret, vesiputoukset ja mahtavat kanjonit, jotka olivat suosittuja aiheita maalaustaiteessa. (Mts. 217.)

Tämä 1800-luvun kuvasto on amerikkalaisille edelleen hyvin tuttu, sillä vanhimmat ja tunnetuimmat kansallispuistot, kuten Yellowstone, Mt. Rainier ja Yosemite, on perustettu tällaisten maisemien ympärille. Vähemmän mahtipontisia tai tyypillisiä maisemia, kuten preeriaa, ei nähty suojelemisen arvoisina, jos nähdään vielä. 1800-luvulla amerikkalaiset vertasivat kotimaataan Eurooppaan, jossa oli rakennettu mahtavia katedraaleja jumalan kunniaksi. Syntyi ajatus, että Yhdysvalloissa katedraalit oli luonut jumala itse, ja maalaustaiteessa esimerkiksi Yellowstonen kanjoneita esitettiin valon avulla samaan tapaan kuin eurooppalaisessa taiteessa kirkkoja. Ajateltiin, että yleviä maisemia ihaillessaan saattoi tuntea jumalan läsnäolon voimakkaammin kuin missään kirkossa, ja että ne siten olivat merkkejä jumalan läsnäolosta maan päällä. (Henriksson 31.10.2011.)

2.1 1600-luvulta 1900-luvun alkuun: Siirtolaiset ja erämaa

Uudella mantereella eurooppalaiset siirtolaiset joutuivat uudelleen kohtaamaan erämaaolosuhteet jotka olivat Euroopassa käyneet harvinaisiksi, sillä 1600-luvun Euroopassa villi luonto oli monelle kaupunkilaiselle saavuttamattomissa. Euroopassa villi luonto oli läsnä ihmisten elämässä pieninä annoksina, yleensä asutuksen ympäröimänä. Ympäristöhistorioitsija Roderick Nashin (1967, 25–6) mukaan eurooppalaiset tunsivat oman erämaansa piirteet ja rajat, mutta uudella mantereella vastassa oli loputtoman tuntuinen, villimpi erämaa, joka oli kesytettävä, jotta rauhallinen elämä olisi mahdollista.

Erämaan ominaisuudet luotiin erottelun kautta, ja rajaseudun ja erämaan käsitteet ruokkivat toisiaan: kummatkin olivat olemassa suhteessa entiseen helppoon elämään Euroopassa, jota ajateltiin sivilisaationa. Maapinta-alan valtaaminen maanviljelytarkoituksiin oli fyysisesti hyvin vaivalloista ja jopa vaarallista, mutta metsään liittyi myös paljon symbolista uhkaa. Erämaan pelko sekoittui mytologiassa pimeään ja tuntemattoman pelkoon, ja nämä mielikuvat vaikuttavat Nashin mukaan amerikkalaisessa kulttuurissa edelleen käsitykseen erämaasta. Pioneereille oli tärkeää aktiivisesti muuttaa tuntematonta tutuksi ja ottaa haltuun ympäristöään muokkaamalla sitä. Näin ahdistavaksi koettua erämaata saatiin muutettua hyvään tarkoitukseen. (Nash 1967, xiii–xvii.)

Amerikkalaisten suhtautumisessa luontoon ja erämaahan on pioneeriajoista asti ollut voimakkaasti läsnä vastakkainasettelu hallitun ja hallitsemattoman välillä.

Siksi luonnossa on potentiaalia myös hyväksi lomakohteeksi. Kansallispuistoissa ihmiset voivat kokea turvallisessa ympäristössä ja saada jäsenneilyä tietoa alueen historiallisesta ja biologisesta luonteesta. Crater Lakessa monet tarinat liittyvät ensimmäisten eurooppalaista alkuperää olevien kävijöiden kokemuksiin alueella, erityisesti järven ensimmäisiin havaintoihin ja niiden vaikutuksiin.

Nashin (1967) mukaan monille Euroopasta lähteneille ensimmäisille siirtolaisille uusi manner oli jonkinlainen lupaus raamatullisesta paratiisista maan päällä, ainakin retorisella tasolla, sillä Amerikan koskemattomasta luonnosta kirjoitettiin ihannoivaan sävyyn eurooppalaisissa kulttuuripiireissä. Tulokkaat huomasivat kuitenkin nopeasti, että valmista, puutarhamaista paratiisia ei uudella mantereella olisi tarjolla. Uudisraivaajille villi luonto oli liian lähellä, jotta sitä olisi voinut arvostaa: idyllinen, puutarhamainen luonto oli tästä ympäristöstä kaukana. (Mts. 24–5.)

Suhtautuminen metsään oli jopa aggressiivista: metsää pyrittiin hakkaamaan maan tasalle nopeassa tahdissa ja valjastamaan ihmisen käyttöön. Vaikka metsää jatkuvasti raivattiin, ja ihminen valtasi yhä suurempia alueita metsältä itselleen, rajaseuduilla uhka metsän suunnalta oli läsnä koko ajan. (Nash 1967, 24.) Pelosta tätä tuntematonta maisemaa kohtaan kehittyi näkemys metsästä syntisenä alueena, vastakohtana kultivoidulle, ihmisen hallitsemalle maalle. Kuten myös Opie (1998, 64–5) toteaa, raivattu maa nähtiin ylpeydenaiheena, merkinä siitä, että sivilisaatio oli saavutettu.

Siirtolaiset olivat tulleet uudelle mantereelle päästäkseen eroon Euroopan tiukoin laein ja sosiaalisin normein säädellystä elämästä, mutta erämaa, jonka he kohtasivat, oli melkein päliin vapaa ympäristö. Ei ollut valmista yhteisöä, joka olisi tarjonnut sosiaalisia tai moraalisia rajoitteita ihmisten käyttäytymiselle. Euroopassa puolestaan pelättiin, että yksinäisyydessä, tutkimattoman korven keskellä asuvat Pohjois-Amerikan siirtolaiset taantuisivat eläimen tasolle. Tiukkoja symbolisia rajanvetoja tarvittiin, jotta erämaa ei olisi saanut yliotetta siirtolaisten sivistyksestä. Uudella mantereella, jossa yhteisö joutui koko ajan uudelleen luomaan normistoa jolle perustaa toimintansa, jatkuva taistelu luonnon kesyttämiseksi oli samalla taistelua yhteisön järjestyksen ylläpitämiseksi. (Nash 1967, 29–31.)

Ympäristön järjestäminen ihmisen tarpeiden mukaan auttoi jäsentämään myös yhteisön rakennetta. Tulokset taistelussa erämaata vastaan olivat usein konkreettisempia kuin yhteisön sisällä, mikä auttoi pitämään yllä yhteishenkeä. Uskonto auttoi luomaan selkeän kahtiajaon luokittelemalla villin luonnon paholaisen

valtakunnaksi, joka ihmisen velvollisuus oli muuttaa ihmisen elinpiiriksi ja tuoda siten jumalan silmien alle. Tutkimaton metsä ja erämaa kuvastivat ihmisen pimeää puolta, pahoja voimia ja perisyntiä, ja fyysisesti ne olivat paholaisen aluetta. Sivistys ja kristinusko, yksinkertaisimmissa muodoissaan pelkkä ihmisen läsnäolo, edustivat valoa, yhteyttä jumalaan ja ihmisen herruutta luonnosta. Taistelu villiä luontoa vastaan ei siis ollut pelkästään henkilökohtainen, vaan kyseessä oli eräänlainen ristiretki. (Nash 1967, 9–17, 30–6.)

Nash (1967, 15) toteaa, että juutalais-kristillisen perinteen mukaan aikojen alussa ollut paratiisi on puutarhamainen paikka, jossa Aatamin ja Eevan ei tarvitse tehdä työtä pitääkseen luonnon kurissa, vaan paratiisin luonto palvelee heitä. Lankeemuksen jälkeen heidät karkotetaan paratiisista erämaaosuhteiden keskelle, missä paratiisin lait eivät päde. 1600-luvun siirtolaisten mielikuvissa erämaan vastakohta oli paratiisi, ja he pyrkivät tekemään omasta elinympäristöstään mahdollisimman paratiisin kaltaista, mikä käytännössä tarkoitti tuttua eurooppalaista kultivoitua maisemaa. Luonnon kauneus muodostui sen hyödyllisyydestä ja käytettävyydestä, ja luonnontilassa oleva ympäristö nähtiin tuhlauksena: oikeus maisemaan lunastettiin sen käytön kautta. (Nash 1967, 30–2.) Myös Opie (1998, 61) tuo esiin, kuinka itsenäisyyden myötä kunniaa mantereen kesyttämisestä pyrittiin retoriikassa siirtämään jumalta ihmiselle ja siten korostamaan itsenäisyyden oikeutusta.

Nashin (1967) mukaan siirtolaisten ylpeyden aiheena oli, että he olivat itse rakentaneet sivistysvaltio Yhdysvallat keskelle koskematonta erämaata, ja yhteinen kokemus uudisraivaajaelämästä yhdisti nuorta valtiota. Näiden kokemusten ja niiden merkityksen takia kesti monta sukupolvea ennen kuin villiä luontoa ja erämaaosuhteiden esteettisiä arvoja alettiin arvostaa, ja silloinkin arvostus nousi lähinnä sellaisten kaupunkilaisten keskuudessa jotka eivät itse olleet kokeneet samanlaisia luonnonolosuhteita kuin pioneerit. (Mts. 42–3.)

Opien (1998) käsityksen mukaan uudisasukkaiden suhde maahan muodostui maatalouden kautta, joka oli siirtolaisten ensisijainen elinkeino. Maatila oli lähimpänä paratiisin puutarhaa mihin monilla siirtolaisilla oli mahdollisuus päästä. Maatalous perustui yksityisomistukseen, mikä tarkoitti sitä, että jokainen maatilallinen oli vastuussa vain itselleen. Vuonna 1810 90 prosenttia amerikkalaisista elättikin itsensä omalla maatilallaan. Toisaalta markkinatalous, yksityisomistus sekä maataloudelle suotuisat maaperä ja ilmasto yhdessä takasivat sen, että menestymällä maataloudessa oli

jokaisella mahdollisuus elää hieman leveämmin, ja ainakin teoriassa jopa rikastua, mikä oli monille eurooppalaisille siirtolaisille ennenkuulumatonta. (Mts. 56.)

Käytännössä pelkkä omavaraisuudessa pysyminen oli työlästä, ainakin alussa. Pohjois-Amerikan maaperä ja ilmasto olivat monin paikoin hyvin suotuisia maanviljelyyn, mutta ongelmia toi maanviljelijöiden huono varustelutaso. Tämän ja pääoman puuttumisen takia viljelijät eivät voineet täysin hyödyntää mahdollisuuksiaan maan suhteen ja maatalous oli pitkään omavaraista. Maan potentiaali kuitenkin erotti amerikkalaisen viljelijän tulevaisuudennäkymät eurooppalaisesta kollegastaan. Maahan kannatti investoida, sillä viljelijät tiesivät, että se tulisi maksamaan itsensä takaisin. Koska alue oli vielä kehittymätöntä, kaikki oli mahdollista. Maata riitti, eikä Euroopan ahdistavia yhteiskunnallisia rakenteita tai sääntöjä ollut. Myöhemmin teknologian kehittyessä maanviljelijät pystyivät laajentamaan tuotantoaan, ja toimittamaan satoa kasvaviin teollisuuskeskuksiin jatkojalostusta varten. (Opie 1998, 57–60.)

Opien (1998) mukaan yksityisomistus oli tärkeä osa maan käsityksen muodostumista. Oma maa oli niin tärkeä pioneereille, että se johti erilaiseen asutusratkaisuun verrattuna feodaaliseen Eurooppaan tai heimoyhteiskuntiin Afrikassa tai Aasiassa: lukuun ottamatta Uuden Englannin siirtolaiskyliä sekä etelän plantaasialueita, suurin osa ensimmäisistä siirtolaisista asettui kauas naapureista, maalle jota ei ollut vielä kartoitettu. Torjuakseen valtaajia ja merkitäkseen omistussuhteensa maahan, he pitivät tilansa aukeana. Kyliä ei syntynyt, eikä monin paikoin edes teitä tilalta toiselle. (Mts. 59.)

Monet rajaseudun asukkaat elivät toisessa todellisuudessa kuin tiheämmin asutun itärannikon ja etelän hallintoalueiden asukkaat, ja esimerkiksi Yhdysvaltain vapaussota vuosina 1775–1783 tai Yhdysvaltojen ja Iso-Britannian käymä sota vuosina 1812–1814 eivät juuri vaikuttaneet heidän elämäänsä. Yhteiskunnallisessa mielessä he olivat historiattomia, sillä heidän elämänsä ja sukupolviensa kaarta jaksotti luonnon kiertokulku eivätkä yhteiskunnalliset tapahtumat. Yksinäisyys ja erämaan painostava ympäristö saivat monet uskomaan, että he elivät jumalan selän takana. Suhteesta maahan tuli siirtolaisilla turvallisuuden luoja, se oli kiinnekohta ympäristössä, josta oli muuten vaikea saada otetta. (Opie 1998, 59.)

Myöhemmin kaupungistumisen myötä villi luonto alettiin nähdä eräänlaisena paratiisin muotona, ja kaupunkilaiset halusivat päästä kosketuksiin erämaan kanssa. Tosin kosketus tuli tapahtua hallitusti ja vain pienissä erissä kerrallaan. Tasapainottelu suhteessa luontoon jatkui siis hieman eri muodossa. Kaupunkien sisään haluttiin jättää

puistoalueita, jotta kaupunkilaiset voisivat virkistäytyä niissä. Katsottiin, että ihmisen ei ole hyvä eristäytyä täysin luonnosta. Kyse on vain siitä, kumpi hallitsee: luonto vai ihminen. Tarve hallita luontoa ja erämaata pysyi, 1900-luvulla aseena käytettiin luokittelua ja lakeja. (Stokowski 2002, 376–7.)

Nimenomaan jylhä, kesyttämätön maisema symboloi amerikkalaista kansallisidentiteettiä, ja tällainen maisema on ominainen myös monelle kansallispuistolle. Vaikka kansallispuiston maisema ei olisikaan erityisen jylhä, sen on luotava mielikuva kesyttämättömyydestä. Tämä on osa autenttisuuden illuusiota. Kansallispuistot edustavat amerikkalaisille myös tiettyä historiallista paikkaa, mielikuvaa siitä, millainen Amerikka oli ennen eurooppalaisten saapumista.

Oikeastaan periamerikkalaisempaa maisemaa edustavat täysin luonnontilaiset kansallismetsät. Kansallismetsät ovat kansallispuistoja vapaammassa käytössä olevia metsäalueita, joilla saa metsästää ja poimia marjoja. Toisaalta luonnonsuojelullisesti ne ovat usein kansallispuistoa tehokkaampia, sillä kansallismetsiin ei rakenneta teitä tai muitakaan palveluja. Tämän takia käyttö on vähäistä verrattuna kansallispuistoihin, eikä kansallismetsille ole muodostunut samanlaista identiteettiä. Monien kansallispuistojen ympärillä on laajoja kansallismetsäalueita, niin myös Crater Laken. Näin saadaan muodostettua laajempia ekoalueita ja alueiden käyttö on tehokasta luonnonsuojelun kannalta.

Opie (1998) kirjoittaa, että koska uudisraivaajat olivat konkreettisesti joutuneet valtaamaan asuinalueensa erämaasta ilman minkäänlaista tukea, liittovaltion vallan ja vastuun lisääminen maankäyttöasioissa ei monen mielestä ollut hyvä kehityskulku. Kun Yhdysvalloissa huomattiin, että luonnonvarat eivät tulekaan riittämään ikuisesti ja jotain tulisi tehdä niiden säästämiseksi, syntyi ajatus kansallismetsistä, joista kaikki kansalaiset voisivat hyötyä. Liittovaltio sai lainmuutoksen kautta oikeuden ostaa maata: lähinnä hakattuja, arvottomia ja hylättyjä metsäalueita ja siirtää ne kansallismetsäsysteemin alle. Kansallismetsät eivät kuitenkaan olleet varsinaisia luonnonsuojelualueita, vaan hyötymetsiä joihin myytiin hakkuuoikeuksia (tosin melko kitsaasti aina 1960-luvulle asti). Taustalla oli kuitenkin ainakin jonkinlainen ajatus myös metsien virkistyskäytöstä, vaikka toissijaisena. (Mts. 289.)

Opien (1998) mukaan avohakkuu oli siirtolaisten yleisin hakkuumenetelmä, ja jotta siitä saatiin kestävä menetelmä ja pystyttiin välttämään liikahakkuut, puita hakattiin mosaiikkikuvion muodostavien ruutujen mukaan. Tämä oli tekniikka, joka

antoi metsälle tarpeeksi aikaa uusiutua. Metsästä voitiin siten kaataa vuosittain sama määrä puita kuin sinne kasvoi, joten metsissä, joihin oli sovellettu tätä menetelmää, ei ollut vanhoja puita. Tieteellisen metsänhoidon periaatteiden mukaan metsästä onkin mahdollista kaataa joka vuosi tarkkaan laskettu määrä puita ilman, että metsän uudistumiskyky heikentyy. Tässäkin mallissa on kuitenkin jätettävä tarpeeksi vanhoja puita suojapaikoiksi mahdollistamaan ekosysteemin osatekijöiden vuorovaikutuksen. Hakkuut vähenivät koko 1900-luvun loppupuolen ajan, koska hakattavat metsäalueet alkoivat loppua. Jäljellä olevia vanhoja metsiä hakattiin jatkuvasti, eikä aiemmin paljaksi hakatuissa metsissä vielä kasvanut myytävän kokoista puuta. Valtion metsien puut, jotka olivat vanhempia, olivat metsäyhtiöiden keskuudessa haluttuja korkean laatunsa vuoksi, ja kongressi piti tärkeänä kyetä vastaamaan puun kasvavaan kysyntään. Puun myynnistä saadut tuotot olivat valtiolle tärkeämpiä kuin metsien virkistys- ja suojelukäyttö, mutta kansalaiset olivat toista mieltä. (Mts. 84.)

Erityisesti toisen maailmansodan jälkeen kansallismetsien virkistyskäyttö lisääntyi valtavasti, samaan aikaan kun sodanjälkeinen rakentaminen nieli puuta. Kansallismetsissä vierailijat kuitenkin valittivat avohakkuiden pilaamasta maisemasta, joten hakkuiden piiriin yritettiin saada alueita, joita ihmiset eivät nähneet. Kansalaisryhmät vaativat erämaiden suojelemista jo 1920-luvulla, mutta USFS oli liian sitoutunut puuntuotantoon jotta olisi voinut ottaa vaatimukset tosissaan. Näön vuoksi se kuitenkin perusti paljonkin erämaa-alueita tundralle ja puurajan pohjoispuolelle, mutta vain harvoin hyötykäyttöön kelpaaviin eteläisempänä sijaitseviin vanhoihin metsiin. (Opie 1998, 84.)

Opie (1998) jatkaa, kuinka muutoksen maankäytön kulttuuriin toi ympäristöjärjestöjen painostuksesta vuonna 1964 hyväksytty Wilderness Act. Se antaa virallisen määritelmän erämaalle, ja määrittelee myös sen käytön: erämaa-alueilla saa liikkua, metsästää ja kalastaa, mutta teiden rakentaminen ja puiden kaataminen on kielletty. Monista virallisista erämaa-alueista tulikin nopeasti suosittuja virkistyskohteita, ja suhde metsään oli kääntynyt lähes pääläelleen ensimmäisten siirtolaisten ja uudisraivaajien ajoista. Ensin metsä oli nähty uhkaavana, haasteena tai pelkästään välttämättömänä pahana jonka kanssa jouduttiin käymään jatkuvaa taistelua. (Mts. 85.)

Talouden kehittyessä metsää alettiin hyödyntää teollisuuden tarpeisiin, ja vähitellen jouduttiin arvioimaan luonnonvarojen riittävyys uudelleen. Pitkän aikaa metsä nähtiin ensisijaisesti tulonlähteenä, ja metsä oli parhaimmillaan kaadettuna: metsä

joka pystytettiin muuttamaan rahaksi, oli voitonmerkki ihmiselle taistelussa metsää vastaan. Metsää hallittiin kartoittamalla ja arvioimalla, ja lopulta se kaatamalla se. Ihminen sai päättää, mihin kohtiin kasvaisi uutta metsää ja milloin se hakattaisiin, ja hallitsi koko metsän elinkaarta. Kuitenkin sitä mukaa kun metsien ylikäytön haitat alkoivat tulla yhä selkeämmin esiin, alkoivat myös ympäristönsuojelutavoitteet yleistyä tavallisten ihmisten keskuudessa. Kaupungistumisen myötä ihmiset alkoivat kaivata luonnon tarjoamia virkistysmahdollisuuksia. (Opie 1998, 84–5.)

Itsenäistymisen jälkeen käyty yksityisen sektorin ja liittovaltion välinen omistusoikeudellinen kädenvääntö maankäytöstä vaikutti voimakkaasti siihen, millaiseksi yhdysvaltalainen käsitys maisemasta muodostui. Yhdysvallat oli maantieteellisesti valtava alue jo alkumetreillään, ja se on edelleen yksi pinta-alaltaan maailman suurimmista valtioista. 1800-luvun alussa maata asutti vain noin viisi miljoonaa uudisasukasta, hajanaisesti Mississippi-joen itäpuolella, ensimmäisissä 16 osavaltiossa. (Opie 1998, 85.) 1780-luvulla ”länsi” tarkoitti aluetta lähinnä nykyisen keskilännen itäosissa, koska tiheästi asuttuja olivat vain itärannikon osavaltioiden alueet. Siitä alkoi vaikeasti hahmotettavissa oleva kartoittamaton erämaa-alue. Kartoittamattomuus ja siirtolaisten pohjaton maannälkä johtivat siihen, että maankäytön hallitsemiseksi länsi oli tuotava hallinnon piiriin. (Mts. 90–1.)

Vuonna 1787 alueista Ohion osavaltiosta länteen tuli territorioita, jotka vastasivat kongressille ja joissa asukkaita velvoittivat tietyt lait, mutta heillä oli myös paljon oikeuksia. Tämä houkutteli suuria määriä siirtolaisia, sillä valtio panosti alueiden infrastruktuurin kehittämiseen. Tarkoitus oli estää itsenäisten, kilpailevien valtioiden syntyminen ja varmistaa liittovaltion laajeneminen. Kun territorion asukasluku ylitti 60 000, se saattoi hakea lupaa liittyä liittovaltioon. (Opie 1998, 96–8.)

Opien (1998) mukaan itsenäisyyden alkuaikojen maapolitiikka määritteli pitkälti myös tulevien kansallispuistojen kehitystä. Eurooppalaisten siirtolaisten houkuttelemiseksi liittovaltion maata jaettiin yksityisille ostajille halvalla, ja amerikkalaisen unelman ytimeksi muodostui pian maan yksityisomistus. Omalla maalla oli rajattomat käyttöoikeudet, ja toisaalta liittovaltio tarjosi myös taloudellista tukea alueilla joilla maatalous ei ollut kannattavaa. Juuri yksityisomistajuuteen keskittyminen teki aluksi vallankumouksellisesta Yhdysvalloista yhden maailman konservatiivisimmista maista, sillä yksityisomistuksessa oleva maa ei mahdollistanut suuria muutoksia sen luoneeseen sosiaaliseen ja taloudelliseen ilmapiiiriin. (Opie 1998, 98–9.)

Sitä mukaa kun uusia alueita liitettiin liittovaltioon, lähinnä keskilännen alueella, niitä pyrittiin myös asuttamaan. Aluksi valtio jakoi maata uudisasukkaille lähes ilmaiseksi, mutta hinnat kohosivat nopeasti. Siirtolaisilla ei aina ollut varaa ostaa maata virallisesti, joten he elivät valtaajina ja turvautuivat helposti aseisiin puolustaakseen asuttamiaan maita. Maanviljelykseen keskittyneet uudisasukkaat muokkasivat maisemaa voimakkaasti: he hakkasivat ja kaskesivat metsäalueita saadakseen viljelystilaa monokulttuurille. Oli yleistä, että ne, joilla oli varaa, ostivat uutta maata, raivasivat sen viljelyskelpoiseksi ja myivät hyvällä hinnalla eteenpäin. (Mts. 108–13.)

Maa oli pitkään amerikkalaisille ensisijainen elättäjä, joka vaati paljon huomiota ja huolenpitoa. Maan omisti se, joka piti sen viljelykelpoisena. Kun siirtolaisten määrä koko ajan lisääntyi, ja välimatkat naapureiden välillä lyhenivät, omistussuhteiden merkitys korostui. Maanomistuksesta tuli nuoren valtion pakkomielle, sillä valtaamalla alueita luonnontilasta ihmisen käyttöön voitiin perustella valtion olemassaolo. Vasta kun kaupungeissa oli kasvanut sukupolvi jolla ei ollut omakohtaista kokemusta rajaseudun elämästä, mantereen luonnontilaisia maisemia alettiin nähdä uudella tavalla.

2.2 Kansallispuisto amerikkalaisena perintömaisemana

Monet siirtolaiset olivat vaikuttuneita uuden mantereen luonnon runsaudesta ja sen mahtipontisista piirteistä, joiden koettiin olevan muiden maanosien luonnonmonumentteja mahtavampia. Erityisesti taiteilijoille luonto tarjosi ehtymättömän inspiraation lähteen. Visuaalisesti maisema oli niin vaikuttava elementti, että maisemamaalauksesta tuli 1700-luvun lopulta alkaen Yhdysvaltojen ominta taidetta. Tunnetut maisemamaalarit kuten Albert Bierstadt ja Thomas Moran olivat huolissaan tämän runsaan luonnon tuhoutumisesta, ja monet heistä vaikuttivat osaltaan kansallispuistojen syntyyn ja suosioon. Esimerkiksi Thomas Hill (1829–1908), joka vaikutui Yosemiten laakson kauneudesta, paneutui Yosemite-aiheeseen monissa töissään joiden suosio puolestaan edesauttoi Yosemiten kansallispuiston perustamista vuonna 1890. (Henriksson 31.10.2011.)

Kansallispuistoajatuksen taustalla eivät siis olleet pelkästään luonnonsuojelulliset syyt, vaan myös tarve löytää oma kulttuurinen identiteetti, vaikkakin se sai kansallispuistojen myötä luonnonelementtejä vaalivan muodon. Yhdysvaltojen ei ollut mahdollista luoda nopeasti samanlaista ihmisen työhön ja

kehitykseen perustuvaa kulttuurista järjestelmää, kuin Eurooppaan oli vuosisatojen aikana kehittynyt. Vaikka suurin osa tavallisista amerikkalaisista arvostikin materiaalista kehitystä yli luonnonmonumenttien, sillä perinteiden sijasta haluttiin keskittyä tulevaisuuteen, luonnosta haettiin vastinetta ihmisen saavutuksille. 1800-luvun loppupuolella nousi esiin ajatus siitä, että tiettyjä alueita tulisi säilyttää julkiseen käyttöön kansalaisia varten. Erityisesti kiinnitettiin huomiota Länsi- ja Keski-Yhdysvaltojen haja-asuttuihin seutuihin ja niiden erämaihin. Vielä 1800-luvulla pitkät ja hankalat välimatkat sekä huono toimeentulo estivät suurta osaa ihmisistä tutustumasta näihin kansallisen ylpeyden aiheisiin. (Runte 1992, 11–4.)

Yhdysvaltojen ensimmäinen kansallispuisto Yellowstone, joka perustettiin vuonna 1872 Wyomingin osavaltioon, on maailman vanhin kansallispuisto. 1800-luvun loppuun mennessä myös viisi muuta kansallispuistoa oli perustettu. National Park Service perustettiin National Park Service Actin jälkeen vuonna 1916 ylläpitämään uutta järjestelmää. Se toimii Yhdysvaltojen sisäministeriön alaisuudessa ja hallinnoi yhteensä 394:tä kansallispuistoa, historiallista tai kulttuurista monumenttia ja muuta virkistysaluetta. (National Park Service 2009b; Beinart & Coates 1995, 72.)

Yhdysvalloissa kansallispuistot olivat alusta asti avoinna yleisölle, tämä piirre oli yksi niiden olemassaolon oikeutuksen perusteista. Sana kansallispuisto viittasi kansalliseen omaisuuteen, mikä oli yksityisomistusta kunnioittavassa yhteiskunnassa monille liikaa. Alun perin suojeltaviksi alueiksi valittiin hienoja ja erityisiä maisemia, joista kaupunkilaiset vierailijat voisivat nauttia, eikä niinkään alueita, joiden biologinen monimuotoisuus olisi ollut merkittävä. Toinen, jopa tärkeämpi kriteeri oli maan arvottomuus minkään muun käyttötarkoituksen kannalta. Esimerkiksi Crater Laken kansallispuistolla haluttiin alun perin suojella ainoastaan vuori ja sen järvi: tarkoitus oli, että suojeltavaan alueeseen ei kuuluisi yhtään mahdollisesti arvokasta maata. Varmuuden vuoksi mineraalien etsintä ja kaivostoiminta kirjattiin puiston alueella sallituksi. Useiden puistojen pinta-alaa on vuosien varrella kasvatettu, ja suojeltavien kohteiden kriteerit muuttuneet. Utilitaristinen suhtautuminen puistoihin alkoi vähentyä, ja biosentrismi luonnonsuojelussa saada jalansijaa vasta 1920-luvulta alkaen. 1800–1900-lukujen vaihteessa kansallispuistoissa arvostettiin nimenomaan topografista näyttävyyyttä, ja villin luonnon ja kaupunkielämän välille pyrittiin luomaan kontrastia. Utilitaristisen näkemyksen mukaan suojelu tarkoitti ainoastaan luonnonvarojen järkevää käyttöä, ei käytön täydellistä kieltämistä, kuten monet luonnonsuojelijat kansallispuistojen funktion näkivät. Kansallispuistoja perustettiin Yhdysvalloissa

Alaskaa lukuun ottamatta lähinnä valtion omistuksessa oleville alueille, joita siirtolaiset eivät vielä olleet ehtineet asuttaa, joten aluekiistoilta uudisasukkaiden ja kongressin välillä välttyttiin. Yhdysvaltojen kansallispuistojen kuvastossa haluttiin pitää yllä hetkeä, jolloin intiaanit oli jo siirretty pois, mutta uudisasukkaat eivät vielä olleet asettuneet alueelle. Ihmisen kädenjälki haluttiin pitää piilossa ja luoda illuusio täysin koskemattomasta luonnosta, sellaisesta jonka uudisasukkaiden ajateltiin kohdanneen. Ennen vuotta 1919 kaikki kansallispuistot sijaitsivat Yhdysvaltojen länsiosissa, kun taas yhdeksän kymmenestä amerikkalaisesta asui maan itäosissa. Puistot todella olivat erämaa-alueita, jotka sijaitsivat kaukana asutuksesta. Tässä tiivistyi ero eurooppalaisen ja amerikkalaisen luontokäsitysten välillä: Euroopassa luonto nähtiin tärkeänä ensisijaisesti sen ollessa yhteydessä kulttuuriin, kun taas Amerikassa arvostettiin mahdollisimman etäällä ihmisen vaikutuksesta olevaa luontoa. Kontrolli yhdistettiin sivilisaatioon ja rajoitukseton elämä villiin luontoon. (Beinart & Coates 1995, 72–87; Runte 1992, 65–71.)

Ristiriita muodostuu kansallispuistojen kahdesta perusideologiasta: toisaalta halutaan säilyttää alueet ainakin tiettyyn rajaan asti alkuperäisinä ja koskemattomina, mutta toisaalta yleisölle annetaan hyvin laaja oikeus matkailla niissä. Vaikka nykyisin oikeuksia on rajoitettu huomattavasti verrattuna 1900-luvun alkuun ja esimerkiksi eläinten ruokkiminen on tiukasti kielletty ja moottoriajoneuvojen käyttöä säännöstellään, puistojen kävijämäärät ovat niiden sietokyvyn ylärajoilla. Usko kapitalismiin sekä materialistiseen ja teolliseen kehitykseen on Yhdysvaltojen historian ajan estänyt syvällisen paneutumisen luonnonsuojeluun. (Henriksson 31.10.2011.)

Crater Lakessa puistonvartijana työskentelevä Mike oli hyvin huolissaan siitä, että ihmiset eivät tiedä miten kansallispuistossa tulisi käyttäytyä. Hänen mukaansa on vaarallista, että ihmisillä on tarve valloittaa luontoa, erityisesti kansallispuistoissa. ”Koska kyseessä on ’puisto’, monet ajattelevat, että siellä voi nostaa lapsen istumaan biisonin selkään ja ottaa kuvan. On surullista, että ihmiset kokevat, että kansallispuistossa voi tehdä ihan mitä haluaa.” Mike korostaa, että vierailijoiden määrän kasvu tarkoittaa ympäristön muuttumista. (Keskustelu 29.8.2011.) On selvää, että 63-vuotiaalla Mikella, joka on työskennellyt kansallispuistoissa vuosikymmeniä, on hieman negatiivinen käsitys vierailijoiden suhtautumisesta luontoon. Omasta mielestäni puistossa ei näkynyt yletöntä mellastamista, mutta on totta, että eroosiota oli huomattavissa monilla vaellusreiteillä ja kraatterin reunalla. Eroosio johtuu lähinnä siitä, että ihmiset eivät pysy merkityillä reiteillä, vaikka polulta poikkeaminen kielletään

monissa lähteissä. Myös ihmisten into ruokkia eläimiä vaikeuttaa ympäristön pitämistä luonnontilaisena. Puistonvartijana Mike koki vastakkainasettelun puiston työntekijöiden ja vierailijoiden välillä: puistonvartijat haluavat pitää puiston sellaisena kuin luonto on sen tarkoittanut, kun taas vierailijat lähestyvät puistoa hedonistiselta kannalta. Siksi Mike pitää erityisen tärkeänä puistonvartijoiden läsnäoloa puistossa, ja hänen mielestään puistonvartijoita kohtaamalla ihmiset voivat oppia paljon paikasta ja sen suhteesta maailmaan. Kohtaamisten avulla voidaan myös hillitä väärinkäytöksiä, sillä mitä enemmän tietoa ihmisillä on paikasta, sitä enemmän he arvostavat sitä.

Miken kohtaama ristiriita on yleinen, sillä kansallispuiston konsepti on itsessään hieman ristiriitainen. Miken mukaan ”[kansallispuistot] ovat erityisiä paikkoja, jotka esi-isämme ovat nostaneet esiin hyvin edellä aikaansa ja mahdollistaneet kansallispuistojen perustamisen kaikille tuleville sukupolville. Mutta mitä enemmän puistoja laajennetaan, sitä enemmän ne tuhoutuvat.” Vaikka puistojen käyttöoikeus pitäisi olla yleinen, kaikki eivät kuitenkaan halua käyttää niitä samalla tavalla. Miken kommentissa on myös huomattava viittaus valkoisten amerikkalaisten, eli ”meidän”, esi-isiin ja heidän antamaansa perintöön. (Keskustelu 29.8.2011.)

Amerikkalaisten esi-isien suhtautuminen kansallismaisemiin muotoutui transsendentalismin kautta. Transsendentalismi on yhdysvaltalainen sovellus eurooppalaisesta romantiikasta erityisesti kirjallisuuden ja filosofian alalla, ja sen kautta maisemalle ja luonnolle muodostui erityisasema kansallisen identiteetin luomisessa. Transsendentalismissa korostui nuorelle valtiolle jo tärkeäksi muodostunut individualismi, sekä yksilön luontokokemus ja erityisesti elämän perusasioiden ja merkitysten hakeminen luonnosta. 1800-luvun alussa Yhdysvallat oli maailman nopeimmin teollistuvia valtioita, ja Uusi Englanti maan nopeimmin teollistuva ja kaupungistuva alue, johon muutti jatkuvasti lisää siirtolaisia Euroopasta. Muutamat kirjailijat, kuten transsendentalismin ydinhahmot Henry David Thoreau (1817–1862) ja Ralph Waldo Emerson (1803–1882) alkoivat kirjoittaa ylistäviä luontokuvauksia. Kaupunkilaisfilosofi Thoreauta kiinnosti yksinkertainen pioneierielämä, ja hän alkoi pohtia, mitä ihminen oikeastaan tarvitsee onnelliseen elämään. Hän kokeili kahden vuoden ajan elää sopusoinnussa luonnon kanssa yksinkertaisessa mökissä Walden-järven rannalla. Tästä ajasta kertoo hänen tunnetuin teoksensa *Walden* (1854), ja siinä ylistetään individualismia ja luonnon kauneutta. Thoreau päättyy siihen, että elääkseen onnellisena ihminen ei tarvitse juuri mitään, mitä luonto ei voisi hänelle tarjota. (Saikku 2.11.2011.)

Transsendentalismin mukana luonto sai Yhdysvalloissa uusia merkityksiä, ja siirtolaisten keskuudessa vallinnut kuva luonnon uhkaavuudesta väistyi. Jo kaupungistuneet yhdysvaltalaiset oppivat uudelleen liikkumaan luonnossa, ja villin luonnon arvostus alkoi lisääntyä. Asiaa auttoi, että 1800-luvun puolessa välissä Yhdysvaltain intiaanikansat oli suurimmaksi osaksi jo siirretty reservaatteihin, jolloin erämaahan liittyi eurooppalaisten kannalta yksi pelko vähemmän. Tämä ajanjakso, jolloin intiaanit olivat väistyneet, mutta valkoinen mies ei vielä ollut levittäytynyt laajoille erämaa-alueille, muodostui myöhemmin kansakunnan mielissä idylliksi, jonka henkeä yritettiin kansallispuistoissa tavoittaa. (Saikku 2.11.2011.)

Myös rajaseudun symbolinen arvo vahvistui transsendentalismin myötä. Rajaseudulla oli jo suuri merkitys kansakunnalle, sillä se toimi initiaatoriittinä siirtolaisille: selviämällä rajaseutuelämän kamppailuista kautta eurooppalaisista tuli amerikkalaisia. Rajaseudun vaarallisesta elämästä syntyi jo 1700-luvun lopulla sankarimyyttejä, jotka kestivät pitkälle 1900-luvulle asti, esimerkkeinä Davy Crockett ja Daniel Boone. Nämä rajaseudun sankarit olivat Yhdysvaltojen ihannemiehiä, jotka olivat eurooppalaiseen tyyliin sivistyneitä, mutta joilla oli myös hallussa intiaanien luonnossa selviytymisen taidot. Se, että juuri rajaseudun elämä nousi tärkeään symboliseen asemaan, liittyi myös sen tarjoamaan vapauteen. Euroopassa esimerkiksi metsästys oikeus oli sidottu säätyyn, kun taas Yhdysvalloissa sitä ei säännelty millään tavalla. Niille, jotka tätä mahdollisuutta osasivat hyödyntää, se tarjosi hyvän toimeentulomahdollisuuden. (Saikku 2.11.2011.)

On hyvä huomata, että vaikka erämaa liittyy olennaisesti lähes jokaisen kansallispuiston maisemaan, se ei välttämättä ole ensisijainen kokemus, jota vierailijat hakevat puistolta. Useilla kansallispuistoilla on nähtävyys, jolla erottaudutaan ja houkutellaan vierailijoita. Turistit eivät tule Crater Lakeen vaeltamaan valtavilla erämaa-alueilla, vaan näkemään tiettyjä asioita, autolla. Nähtävyys numero yksi on järvi, ja erityisesti sen geologinen historia ja vaikuttava sininen väri. Vaikka itse järven alue muodostaa vain yhden kymmenesosan koko puiston pinta-alasta, se on alueen sydän. Tämä johtuu todennäköisesti järven tarjoamasta vaikuttavasta maisemasta. Kysyttäessä, mikä puistossa on hänelle henkilökohtaisesti merkittävintä, haastattelemani vierailija korosti järven ainutlaatuisuutta ja kaunista maisemaa seuraavasti:

”[Merkittävintä on järven] ainutlaatuisuus, se, että missään muualla maailmassa ei ole toista samanlaista paikkaa. Se, että saan todistaa tätä maisemaa, saa minut tuntemaan itseni erityiseksi. En osaa selittää sitä, pelkkä veden näkeminen, tarkoitan että se on niin sinistä, niin taianomaista. Veden katsominen hypnotisoi,

jostain syystä sen kauneus saa minut valtaansa. En ole koskaan nähnyt mitään vastaavaa.” Kyle (Ashland, Oregon). Kolmas käynti Crater Lakessa. Keskustelu 5.9.2011

MacCannellin (1999,112) mukaan jokaisessa turistikohteessa on tiettyjä osia, jotka kävijän on koettava jotta käynti kohteessa olisi ikään kuin todellinen. Crater Lakessa tärkein osa kokemusta on järven näkeminen. Puistossa vierailevat ihmiset saattavat olla niin lumoutuneita järvestä, että unohtavat sen olevan osa suurempaa kokonaisuutta, luonnonpuistoa. Eräs puistonvartija kertoi valituksesta, jonka puisto oli saanut eräältä vierailijalta, jonka mielestä kraatterin reunalla oli liikaa puita jotta järveä olisi kunnolla nähnyt hotellilta. Koska Rim Drivelle on tehty näköalapaikkoja ja järven katselumahdollisuuksiin panostetaan paljon, voi vieraille syntyä illuusio, että myös järvi ja maisema ovat rakennettu sinne vierailijoita varten. Järven näkeminen riittää kokemukseksi käynnistä Crater Lakessa, ja silloin unohtuu, että puistossa käynti on paljon suurempi kokonaisuus. Jos näytillä olisi pelkkä järvi, maisema olisi toki sama, mutta kokemus ei silloin olisi kokemus kansallispuistosta. Järven reunalle tarvitaan puita, jotta kokemus maisemasta asettuisi kontekstiin.

Kokemukseen kansallispuistokäynnistä vaikuttaa moni pieni asia. Yhdysvaltojen kansallispuistovirasto National Park Service (NPS) on luonut itsestään hyvin yhtenäisen ja selkeän mielikuvan. Puistonvartijat ovat osa kansallispuistossa vierailun kokemusta, ja heillä on oltava yllään oikeanlainen univormu. Puistonvartijat ovat käyttäneet samantyyppistä univormua lähes koko kansallispuistojen historian ajan, ja käyttö juontaa juurensa Yhdysvaltojen ensimmäisen kansallispuiston Yellowstonen vartijoina sen alkuaikoina 1800-luvun lopulla toimineiden sotilaiden asuista. Eric Gable ja Richard Handler käsittelevät artikkelissaan *After authenticity at an American Heritage Site* (1996) sitä, miten kulttuuriperinnöllisissä kohteissa autenttisuuden kokemusta pyritään luomaan yksityiskohdilla. He huomasivat tutkimuksessaan, että tällaisissa kohteissa myös työntekijöiden ulkoisella olemuksella on suuri merkitys kokonaiskuvan luomisen kannalta. (Mts. 571.)

Myös Crater Lakessa vierailijat ovat hyvin tietoisia siitä, miltä puistonvartijat näyttävät, ja univormu on hyvin virallinen, esimerkiksi lyhythihaista paitaa ei ohjesäännön mukaan saa käyttää solmion kanssa, eikä pitkähihaista paitaa ilman sitä. Puistonvartijoiden myös oletetaan aktiivisesti osallistuvan vierailijoiden kokemuksen luomiseen vuorovaikutuksen kautta. He jäävät usein juttelemaan vierailijoiden kanssa, ensisijaisesti vastaamaan kysymyksiin mutta he myös itse kyselevät vierailijoilta näiden

taustasta ja kokemuksista puistosta. Vierailija Joanne oli hyvin vaikuttunut Crater Laken puistonvartijoista: ”Puistonvartijat täällä ovat selvästi hyvin innostuneita työstään. He ovat erittäin hyviä ja todella informatiivisia. He tietävät valtavan paljon asioista.” (Keskustelu 1.9.2011.) Yksi Crater Laken puistonvartijoista, Mike, joka on tehnyt pitkän uran puistonvartijana eri puistossa, puolestaan oli kiinnittänyt huomiota puistonvartijoiden roolin muuttumiseen: ”Ennen vanhaan puistonvartijan tuli tietää kaikki kaikesta, nykyisin tärkeämpää on kertoa hyvä tarina jonka ihmiset muistavat.” Vaikka Mike on sitä mieltä, että puistonvartijan pitäisi olla aseistettu pystyäkseen pitämään puistossa vierailijat kurissa, vierailijat pitävät puistonvartijaa auktoriteettina. (Keskustelu 29.8.2011.) Toisaalta eräs toinen jututtamani puistonvartija, Caitlin, näkee vuorovaikutuksen vierailijoiden ja puistonvartijoiden välillä enemmän tiedonvälityskanavana. Hän korostaa, että vaikka puistoon tullessa jaettavasta infolehtisestä saa tietoa, moni ei ehkä jaksa lukea sitä, tai vaihtoehtoisesti ei saa vastauksia kysymyksiinsä. Puistonvartijoilla on paljon tietoa, ja heiltä voi kysyä sekä puistossa vierailun käytännön asioista että puiston erikoispiirteisiin liittyviä kysymyksiä. (Keskustelu 5.9.2011.)

Puistonvartijoiden läsnäolo vaikuttaa ilmeisen paljon amerikkalaisten vierailijoiden kokemukseen puistosta, ehkä johtuen amerikkalaisesta tavasta solmia nopeasti tuttavuussuhteita. Useampi haastattelemani vierailija kertoi tutustuneensa johonkin puistonvartijoista ja sitten innostuneet osallistumaan johonkin kyseisen puistonvartijan ohjaamaan aktiviteettiin. Eräs pariskunta oli tutustunut puistonvartijana työskentelevään Caitliniin ollessaan vaeltamassa puiston ulkopuolella sijaitsevalla vuorella, ja sen takia päätyneet vierailemaan Crater Lakessa, vaikka se ei alun perin ollut kuulunut heidän suunnitelmiinsa. (Keskustelu 5.9.2011.)

2.3 Kulttuuriperintökohteisiin suuntautuva turismi

Poria, Butler ja Airey (2004) jaottelevat artikkelissaan kolme pääasiallista syyjoukkoa sille, miksi turisti päätyy vierailemaan kulttuuriperintökohteessa. Ensiksikin syyt voivat liittyä suoraan kohteen kulttuurihistorialliseen merkitykseen ja sen suhteeseen turistin omaan historiaan tai vakaumukseen. Syy vierailulla on silloin hyvin henkilökohtainen, ja taustalla voi olla halu voimistaa omaa tunnesidettä paikkaan. Toisaalta sysäys vierailuun voi tässä tapauksessa tulla myös velvollisuudentunteesta. Toinen syyjoukko nousee halusta oppia jotakin historiallisesta kohteesta. Tällöin syyt vierailulla eivät ole sidoksissa

tunteisiin vaan lähtevät kiinnostuksesta kohteeseen historiallisesti merkittävänä paikkana. Kolmas syyjoukko ei ole niin vahvasti henkilökohtainen vaan se nousee puhtaasti halusta tulla viihdytetyksi, jolloin kohteen valintaan voi vaikuttaa esimerkiksi kohteen ohjelma, toimintamahdollisuudet ja sisäänpääsymaksu. Syy voi myös olla halu nähdä maailmankuulu kohde joka koetaan tärkeäksi nähdä kerran elämässä. Kulttuuriperintökohteen ”perintö” siis motivoi ihmisiä monella tasolla. (Mts. 24–6.)

Kansallispuisto on perintökohde usealla eri tavalla. Se on luonnonhistoriallisesti merkittävä alue, jossa luonnon voi ajatella olevan siinä tilassa missä se oli ennen valkoisen asutuksen asettumista alueelle. Lännen puistoissa voi kokea rajaseudun elämän tunnelmaa, ja kohdata maiseman samanlaisena kuin alueen ensimmäiset siirtolaiset sen näkivät. Toisaalta puistoissa on myös alkuperäisasukkaiden kulttuurihistoriallisesti merkittäviä paikkoja. Kansallispuisto on usein myös itsessään kulttuurihistoriallinen kohde. Esimerkiksi Crater Laken historia kertoo paljon amerikkalaisen luonnonsuojeluaatteen ja kansallispuistojärjestelmän kehityksestä, mutta myös yleisemmin yhteiskunnan arvoista.

National Park Service on läpi historiansa pyrkinyt markkinoimaan kansallispuistoja aitona Amerikkana ja kansallisena omaisuutena. Viraston iskulause, joka on esillä internet-sivuilla ja kaikessa jaettavassa materiaalissa, kuuluu: ”Koe Oma Amerikkasi” (*Experience Your America*). Tämä viittaa sekä siihen, että kansallispuistojen käyttöoikeus kuuluu kaikille, että ajatukseen alueiden monipuolisuudesta: jokainen voi löytää puistovalikoimasta jotakin itselleen läheistä ja mielenkiintoista. Myös ”Kaunis Amerikka” (*America the Beautiful*) ja ”Amerikan paras keksintö” (*America’s Best Idea*) ovat National Park Servicen mainoslauseita. Näillä luodaan kansallisyylpeyttä ainutlaatuisesta järjestelmästä ja maisemista. Amerikka ja kansallispuistot sulautuvat näissä mainoslauseissa yhdeksi ja samaksi. Kansallispuistot ovat jokaisen ominta maisemaa, joka ei kuitenkaan ole automaattisesti läsnä ihmisten elämässä, vaan se täytyy kokea erikseen, matkustamalla kansallispuistoon. Tällaisella retoriikalla kansallispuistoissa käymisestä on tehty lähes kansalaisvelvollisuus, ja monet ovatkin innostuneet niin, että haluavat käydä jokaisessa 58 kansallispuistossa.

Perintökohteen ulottuvuudet on kuvattu National Park Servicen tunnukseseen (kts. kuva s. 35), ja ne toistuvat läpileikkaavina teemoina koko kansallispuistojärjestelmän tarjonnassa. Nuolenpäälogo on ollut viraston tunnus vuodesta 1951, ja siinä esiintyviä symboleja selitetään seuraavasti: ”mammuttipetäjä ja biisoni edustavat kasvillisuutta ja villieläimiä, vuoret ja vesi edustavat maisemallisia ja

virikistysarvoja, ja nuolenpää edustaa historiallisia ja arkeologisia arvoja.” (National Park Service 2012b.) Nämä viittaavat koko kansallispuistojärjestelmän monipuolisuuteen, kuuluuhan siihen luontokohteiden lisäksi myös selkeästi historiallisia ja maisemakohteita. Elementit ovat kuitenkin löydettävissä jo pelkästään Crater Laken kansallispuistosta. Villi luonto, upeat maisemat ja mielenkiintoinen historia yhdessä muodostavat tunnistettavan kansallispuiston konseptin.

Kuva 4: Lava Beds National Monument lähellä Crater Laken kansallispuistoa. Kyntin tyyli on samanlainen kaikissa NPS:n hallinnoimissa kohteissa. Kyntin oikeassa reunassa on viraston nuolenpäälogo.

3 Turistikohteen autenttinen maisema

Tässä luvussa käsittelen paikan ja maiseman merkitystä Crater Laken kansallispuistossa, sekä sitä, miten ne vaikuttavat autenttisuuden kokemukseen. Analyysin pohjana käytän Dean MacCannellin kirjassaan *The Tourist* (1999 [1976]) käsittelemiä ajatuksia autenttisuuden rakenteista, sekä niiden synnyttämää keskustelua. Erityisen huomion kohteena ovat paikan ja autenttisuuden merkitykset perintökohteisiin suuntautuvassa

turismissa, ja se, miten näitä merkityksiä luodaan. MacCannellin mukaan autenttisuuden ihanne nousee modernin keskiluokan piiristä, ja nähtävyyksien katselu on rituaali, jonka avulla tähän luokkaan kuuluvat ihmiset pyrkivät saamaan yhtenäisyyttä modernin maailman hajanaisuuteen. Tämä on ristiriitaista, vaikkakin keskiluokalle tyypillistä, sillä turisti jatkuvasti hakee uusia, erilaisia, jokapäiväisestä elämästään erottuvia kokemuksia, jotka tarjoillaan hänelle samanlaisessa turistikontekstissa kuin muutkin kokemukset. Modernin maailman kokemuspiirissä olevat erottelut ovat rakentuneet samaan tapaan kuin turistinähtävyydet: asioita on irrotettu niiden aiemmasta kulttuurisesta ja historiallisesta kontekstista ja pyritty sovittamaan ne yhteen sekä modernien että muiden alkuperäisestä kontekstistaan erotettujen elementtien kanssa. Modernisaatio sekä erottaa nämä elementit ihmisistä ja paikoista jotka loivat ne, että samalla rikkoo niiden ryhmien yhtenäisyyden jotka alun perin pitivät niitä kulttuurisina elementteinään. Siksi turistit joutuvat itsenäisesti uudelleen löytämään ne, ja sitä kautta kokoamaan kulttuurisen perintönsä ja sosiaalisen identiteettinsä. Nähtävyyksien katselun kautta turisti järjestää yhteiskuntaa jossa elää. Autenttisuuden leima on turistille apukeino erottaa merkittävät paikat vähemmän merkittävistä. Tässä suhteessa niinkään tärkeää ei ole turistin ja nähtävyyden suhde kuin se mielikuva yhteisöstä jonka tämä synnyttää. (Mts. 13–5.)

John Urry (2002 [1990]) tulkitsee MacCannellin (1999 [1976]) turistin nykypäivän pyhiinvaeltajaksi, joka etsii autenttisuutta sellaisista ajoista ja paikoista, jotka ovat kaukana jokapäiväisestä kokemuspiiristä. Siten autenttisuuden etsintä vertautuu pyhän merkitykseen ihmisten elämässä. Erona uskonnolliseen pyhiinvaeltajaan, jonka matkan kohteena on yksi pyhän keskus, turisti vierailee useissa nähtävyyksissä. Urry huomauttaa, että MacCannell ei huomioi tarpeeksi sitä, että turismissa arkielämän velvoitteet siirtyvät taka-alalle. Tämä mahdollistaa vapautuneen käytöksen ja rohkaisee ihmisiä muodostamaan epätavallisia sosiaalisia suhteita. Kyseessä on tietynlainen liminaalitila, jossa vallitsevat erilaiset käyttäytymisnormit, ja lomakohteilta odotetaan päinvastaista kokemusta ja normeja kuin päivittäiseltä eläältä. (Urry 2002 [1990], 9–11.)

Kansallispuistojärjestelmä on perustettu suojelemaan tiettyjä maisemia, mikä viittaa siihen, että samanlaisia maisemia ei ole muualla. Katsominen ja visuaalinen kokemus ovat näissä kohteissa tärkeitä. John Urryn (2002 [1990]) mukaan turismissa on tärkeää nimenomaan katsominen, ja mielenkiintoiset katsomisen kohteet muodostuvat erojen kautta. Mielenkiintoon vaikuttaa ero turistikokemuksen ja ei-turistikokemuksen välillä, eli turistikokemuksen on erottauduttava jokapäiväisestä elämästä ollakseen

kiinnostava. Turistikohteissa visuaalinen herkkyys on huipussaan, ja valokuvien ja postikorttien kautta maisemasta tehdään objekti, joka voidaan tuottaa jatkuvasti uudelleen. (Mts. 1–3.)

Kun käsitellään kokemuksen autenttisuutta turistikohteessa, on hyvä ensin määritellä kokemuksen merkitys. Abrahams (1986) erottaa kokemukset tapahtumista siitä, että tapahtumat tapahtuvat yleisellä tasolla, mutta kokemus on jotakin joka tapahtuu itselle tai muulle määrätylle henkilölle, eli se on henkilökohtainen. Kokemukset auttavat ihmistä määrittelemään omaa paikkaansa yhteisössä, ja niitä voidaan pitää henkilökohtaisina voimavaroina. (Mts. 55–6.) Abrahams (1986) myös erittelee kaksi erilaista kokemuksen muotoa. Toiset kokemukset nousevat jokapäiväisestä elämästä, eivätkä vaadi juurikaan valmisteluja, kun taas toisia kokemuksia valmistellaan ja odotetaan. Jälkimmäisissä kokemuksissa yksilön rooli on usein tarkkaan määritelty, mutta kummassakin tapauksessa tietoisuuden taso on korostunut, ja mahdollisuus toistoon on olemassa. Valmistautumalla erotetaan toisistaan erityiset ja jokapäiväiset tapahtumat, ja erityisen tapahtuman erityisiin piirteisiin kiinnitetään huomiota esimerkiksi harjoittelemalla sitä varten. (Mts. 62–3.)

Ning Wang (1999) arvostelee MacCannellia (1999 [1976]) liian ahtaasta autenttisuuden määritelmästä. Hänen mukaansa MacCannellin autenttisuus huomioi ainoastaan esineisiin kohdistuvat odotukset autenttisuudesta, eikä siksi ole liitettävissä esimerkiksi luontoturismiin. Wang haluaa tuoda autenttisuuden käsitteeseen uuden ulottuvuuden, joka ottaisi huomioon myös eksistentiaalistisen autenttisuuden ja olisi siten käytettävissä laajemmalti turistikokemusten tutkimuksessa. Hän esittää, että autenttisuuden voi jakaa kolmeen tyyppiin: objektiiviseen, konstruktiiiviseen tai symboliseen ja eksistentiaalistiseen autenttisuuteen. Näistä viimeinen on Wangin idea autenttisuudesta, joka nousee esiin jälkimodernissa yhteiskunnassa ja liittyy tilanteisiin, joissa pääosassa on toiminta. (Wang 1999, 349–50.)

Handler ja Saxton (1988) käsittelevät artikkelissaan turistikohteita joissa pyritään simuloimaan tietyn historiallisen aikakauden elämää, eli niin sanottuja elävän historian kohteita (engl. *living history*). Näissä kohteissa autenttisuus tarkoittaa esineiden ja ympäristön esittämistä mahdollisimman yksi yhteen menneen ajan kanssa. Ihmiset, jotka näissä kohteissa esittävät historiallisia henkilöitä, ovat refleksiivisiä tehtävänsä ja sen haasteiden suhteen, mutta he eivät näe elävää historiaa osana nykypäivän kulttuuria. Kirjoittajien mukaan elävän historian autenttisuus muodostuu

yhtä paljon sen uskollisuudesta nykykulttuurille kuin uskollisuudesta menneelle aikakaudelle, jota se pyrkii kuvastamaan. (Mts. 242–3.)

Crater Lake ei varsinaisesti ole elävän historian turistikohde, mutta siinä on monia samankaltaisia piirteitä. Kansallispuistojärjestelmän idean pohjana on ollut mahdollisuus löytää ja kokea Amerikan historia maiseman kautta. Kansallispuiston ja tavallisen puiston välille tuli tehdä selkeä erottelu, ja kansallispuistoin säilyttää kaikki amerikkalaisen luonnonmaiseman osat. Yhdysvaltain kansallisen identiteetin ja historian merkitykset ovat läsnä kansallispuistossa. (Runte 1987 [1979], 107.) Odotukset autenttisuudesta koskevat kansallispuistossa erityisesti maisemaa, ja asettavat vierailijoille, työntekijöille ja infrastruktuurille tiettyjä vaatimuksia, joita käsittelen tarkemmin myöhemmin. Autenttisuuden kokemus muodostuu siten, että kansallispuiston maisema ja palvelut vastaavat mielikuviin, joita kävijöillä on kansallispuiston maisemasta ja palveluista. Nämä odotukset nousevat nykypäivästä, niitä tuotetaan kuvallisen, kirjallisen ja suullisen ilmaisun kautta, ja samalla ne jatkuvasti uudelleentuottavat käsitystä kansallispuistoista. Koska Yhdysvaltain kansallispuistojärjestelmä on perustettu vastaamaan tiettyihin tarpeisiin, joita ylläpidetään kansallispuistojen avulla, näiden välillä on vuorovaikutuksellinen suhde.

Crater Lakessa erityisten odotusten kohteeksi nousee järvimaisema ja järven sinisyys. Eräs haastateltavani, puistossa miehensä kanssa vierailulla ollut Phyllis, kertoi ladanneensa miehensä täyteen odotuksia maisemasta. Phyllis on itse käynyt Crater Lakessa kahdesti, mutta hänen miehensä oli siellä nyt ensi kertaa. Kun he tulivat puistoon ja ajoivat ylös rinnettä järvelle, hänen miehensä Eric sanoi: 'Sen [maiseman järvelle] on parasta olla hyvä, minun on parasta sanoa VAU kun näen järven.' Ja kun Eric näki järven, hän todella sanoi VAU, joten odotukset olivat lunastettu. Eric itse sanoi, että hänelle motivaatio tulla Crater Lakeen oli se, että hänellä on tavoitteena käydä kaikissa USA:n kansallispuistoissa. Hän korosti sitä, että Crater Laken kohokohta hänelle oli järvi, ja että sinisen veden näkeminen ensi kertaa oli ollut mieleenpainuva hetki, vaikka hän ilmeisesti oli etukäteen hieman epäillyt sen vaikuttavuutta. Ericille ja Phyllisille kokemuksen erityisyyteen vaikutti ensisijaisesti veden sinisyys. (Keskustelu Ericin ja Phyllisin kanssa 29.8.2011)

Kansallispuistot ovat koko historiansa ajan olleet voimakkaasti brändättyjä, ja se, mikä määritellään autenttiseksi kokemukseksi, riippuu aikakaudesta ja puiston sijainnista. Esimerkiksi Alaskassa sijaitsevalta puistolta odotetaan erilaisia asioita kuin jossakin tiheämmin asutussa osavaltiossa sijaitsevalta puistolta, esimerkiksi

koskemattomuuteen ja infrastruktuuriin liittyen. Toisaalta myös monet odotukset ovat kansallispuistojärjestelmän yhtenäisyyden vuoksi samankaltaisia, esimerkiksi mahdollisuus autolla liikkumiseen ja puistonvartijoiden läsnäolo.

3.1 Kokemuksen etu- ja taka-ala

MacCannell (1999 [1976]) kirjoittaa autenttisuudesta turismikokemuksessa, ja käyttää käsitettä kahdessa eri merkityksessä. Toisaalta kyse on tunteesta, ja autenttisen kokemuksen etsimisestä, ja toisaalta alkuperäisten paikkojen autenttisuudesta. Turistit etsivät autenttisia kokemuksia, mutta usein on vaikea olla varma siitä, onko kokemus todella autenttinen. Lisäksi jo turistin läsnäolo vaikuttaa siihen, miten tila muodostuu, joten turistin ja autenttisen kokemuksen yhdistäminen on oikeastaan paradoksi. MacCannellin (1999 [1976]) mukaan tämä johtuu siitä, että turistikohteissa autenttisuus on usein lavastettua ja kaksitasoista: etualalla on taso, joka näytetään vierailijoille, ja taka-alalla työskennellään etualan hyväksi (mts.101). Tämän argumentin hän perustaa Ervin Goffmanin (1959) ajatukselle sosiaalisten paikkojen strukturalistisesta jaosta etu- ja taka-alaan (etuala, mts. 22, ja taka-ala, mts. 112).

MacCannell tuo esiin, että Goffman korostaa paikkojen sosiaalista merkitystä sekä niihin liittyviä sosiaalisia rooleja. Nämä roolit Goffman jakaa kolmeen osaan riippuen siitä, mikä on niiden suhde paikan etu- ja taka-alaan. Ensinnäkin ovat ne, jotka esiintyvät paikassa, esimerkiksi työntekijät. Tämän roolin edustajilla on pääsy sekä etu- että taka-alalle, vaikkakin he toimivat niissä eri tavoin. Toiseksi ovat ne, joita varten esitetään, eli yleisö: heidän aluettaan on ainoastaan paikan etuala. Lisäksi on olemassa kolmas ryhmä, ulkopuoliset, jotka jostakin syystä on suljettu paikan ulkopuolelle, eikä heillä ole pääsyä sen etu- eikä taka-alalle. (Goffman 1959, 144–5; MacCannell 1999 [1976], 92.)

Tutkijana Crater Lakessa olin itse ikään kuin yleisön ja esiintyjän roolien välissä, sillä minulla oli pääsy moniin taka-alan paikkoihin, mutta ei kaikkiin ilman lupaa. Koska en työskennellyt puistossa, ja olin siellä ensimmäistä kertaa, käyttäydyin monin tavoin kuten vieras, esimerkiksi osallistumalla ohjattuun toimintaan. Crater Lakessa taka-alaan kuuluu esimerkiksi uusien vaellusreittien suunnittelu ja rakentaminen, puistonvartijoiden koulutustapahtumat ja kaikki työntekijöiden vapaa-ajanvietolle varatut tilat. MacCannell (1999 [1976]) huomauttaa, että ihmiset etsivät taka-alaa, koska uskovat sen tarjoavan autenttisia kokemuksia. Turistit hakevat

kontaktia paikallisiin ja toivovat näkevänsä näiden elävän jokapäiväistä elämäänsä, ja turisteja usein pilkataankin siitä, että nämä tyytyvät kokemuksiinsa lavastetusta autenttisuudesta. MacCannell kuitenkin suo turistille mahdollisuuden satunnaisesti törmätä taka-alaan yllättävässä paikassa, ja kokemus saattaa tehdä vierailusta ikimuistaisen. (Mts. 94–7.)

Juuri siksi, että kokemus taka-alasta on niin mieleenpainuva, sillä on suurta arvoa turistikohteelle. MacCannellin (1999 [1976]) mukaan taka-aloja myös tuotetaan turistien käytettäväksi. Yleensä, jos kohteen taka-alassa on jotakin kiinnostavaa ja se avataan turistien nähtäväksi, sen autenttisuus muuttuu lavastetuksi, sillä siinä pyritään vastaamaan mielikuvaan autenttisesta taka-alasta. Turismi pyrkii autenttisten kokemusten luomiseen, mutta todellisuudessa turistin on vaikea tietää, kuinka autenttinen kokemus todella on. (Mts. 198–201.)

Autenttisuuden mielikuvaa vahvistetaan erilaisilla symboleilla, jotka ovat vuorovaikutuksessa mielikuvien kanssa. Puistonvartijat näyttävät samanlaisilta kaikissa Yhdysvaltain kansallispuistoissa, sillä univormu ja pukeutumisohjeistus ovat yhteneviä. Heidän läsnäolonsa on tärkeä osa maisemaa, joten työvuorossa olevat, univormupukuiset puistonvartijat kuuluvat autenttisuuden etualalle. Taka-ala, eli puistonvartijoiden asunnot tai taukokuone, ei kuitenkaan kuulu tarjottuun autenttisuuden kokemukseen, joten se on vierailijoiden katseilta piilossa. Jos joitakin osia tästä taka-alasta näytetään vierailijoille, se lavastetaan taka-alaksi, eli se ei enää ole täysin autenttinen. MacCannellin (1999 [1976]) mukaan tällainen lavastettu taka-ala on kuitenkin tärkeä elementti kokemuksen luomisen prosessissa, sillä siten voidaan vierailijoille tarjota illuusio eksklusiivisesta autenttisuudesta. Päästessään kurkistamaan autenttisuuden taka-alalle, vaikka kuinka lavastettuun, vierailijalle jää mielikuva kokemuksen erityisyydestä, jostakin joka erottaa hänen vierailunsa muiden turistien vierailuista samaan kohteeseen. (Mts. 97–9.)

Vuonna 1932 rakennettu, Watchman-niminen metsäpalojen tähystystorni oli Crater Lakessa aktiivisessa käytössä kenttätöni aikana, kun puistossa hallittiin kolmea luonnollisesti syttynyttä metsäpaloa. Watchman sijaitsee kukkulan huipulla, 2,5 kilometrin vaellusreitillä päässä, ja sieltä on avarat näköalat moneen suuntaan, sekä järvelle että metsäalueille. Se on suosittu vaelluskohde vaikka tähystystorni ei olisikaan käytössä, mutta puiston metsäpalojen takia myös tähystystorni muuttuu autenttisuuden todisteeksi ja tuo siten lisäarvoa reitille. Haastattelemani puistonvartijat korostivat, että metsäpalot itsessään ovat osa hallitsematonta luontoa, ja puistossa pyritään

kiinnittämään vierailijoiden huomiota niihin, sillä ne kertovat paljon luonnon kiertokulusta. Vaikka ne ovat luonnollisesti syttyneitä ja siten tärkeä osa puiston ekosysteemiä, niitä pidetään silmällä niissä piilevän potentiaalisen vaaran vuoksi. Jos metsäpalot laajenevat niin, että niistä on uhkaa puiston kävijöille tai infrastruktuurille, ne sammutetaan. Tämä intervention mahdollisuus tekee palojen autenttisuudesta lavastettuja, sillä niiden olemassaolo on riippuvainen niiden sopivuudesta tiettyyn kehykseen. Vierailijoiden huomio niitä kohtaan ei ole itsestään selvää, koska metsäpalot ovat myös fyysisesti taka-alalla, sillä kun vierailijoiden huomio kiinnittyy järveen, metsäalueet jäävät heidän selkänsä taakse.

Toinen jaottelu Crater Laken etu- ja taka-alaan voidaan tehdä niiden alueiden, jotka ovat selkeästi turistien aluetta, ja toisaalta taas näiden alueiden ulkopuolisten paikkojen välillä. Etualalle kuuluisivat siten esimerkiksi Rim Village ja metsään rakennetut vaellusreitit, ja taka-alaan koskematon aarniometsä. Rakentamalla uusia vaellusreittejä turistien aluetta pyritään laajentamaan, sillä yksi Yhdysvaltojen kansallispuistojen perusajatuksista on nimenomaan niiden laajojen alueiden kuuluminen kaikille amerikkalaisille vierailijoille. Tähän tietynlaiseen omistajuussuhteeseen kuuluu myös ajatus siitä, että kansallispuistovirasto (NPS) mahdollistaa alueiden käytettävyyden vierailijoiden puolesta.

Yksi esimerkki etu- ja taka-alan rajojen muutoksista on Plaikni Fallsin vaellusreitin avaaminen Crater Lakeen vuonna 2011. Reitti sijaitsee puiston vähemmän käytetyssä osassa melko kaukana järvestä, ja perustamalla vaellusreitin puisto selkeästi siirsi Plaikni Fallsin vesiputoukset taka-alalta etualalle. Puisto pitää silti yllä illuusiota reitin autenttisuudesta ja kuulumisesta taka-alalle, kuten esimerkiksi kyseisestä reitistä kertovan artikkelin otsikko, ”Vaella salaiselle vesiputoukselle”, puiston sanomalehden etusivulla osoittaa (National Park Service 2011, 1). Vaellusreitin nähtävyys on Plaikni Falls -niminen vesiputous, jolle luodaan merkityksiä nimenomaan autenttisuuden ja eksklusiivisuuden kautta, kuten kävi ilmi keskustellessani puiston työntekijöiden kanssa.

Vesiputouksen ja siten myös itse vaellusreitin autenttisuutta korostetaan klamath-intiaanien kielisellä nimellä ”Plaikni”, vaikka itse vesiputouksella ei ole erityistä historiallista merkitystä alueen intiaaneille. Nimi on klamath-intiaanien antama Crater Laken johdon pyynnöstä. Intiaaniperinteitä pyritään hyödyntämään turismissa, sillä intiaanien historia Amerikan mantereella on vanhempi kuin eurooppalaisten siirtolaisten ja heidän jälkeläistensä, ja sillä on siten arvoa historiallisen merkityksen korostajana. Intiaanien kulttuureihin liittyy valtaväestön näkökulmasta katsottuna

mystiikkaa ja tietynlaista autenttisuutta pitkän historian kautta. Plaikni Fallsin intiaaninimi on uskottava, sillä Crater Laken alue on ollut perinteisesti tärkeä Klamath-kansan intiaaneille, ja se saa aikaan mielikuvia intiaanien vuosisatoja vanhoista perinteistä.

Se, että putous on ikään kuin salainen, johtuu myös siitä, että ennen vaellusreitien rakentamista se on ollut vaikeapääsyinen. Monet puistonvartijat mainitsivat, että Plaikni Falls oli ollut heidän salaisuutensa, ja että he olivat pitäneet sitä paikkana, johon he olivat vieneet ystäviään halutessaan näyttää näille jotakin tavallisesta puistokokemuksesta poikkeavaa.

3.2 Maiseman jäsentäminen ja autenttisuus

Paikkana Crater Lake on eräänlainen museo, jossa esitellään alueen luonnonhistoriaa sekä maisemaa. Luonto on esillä tietyssä, hallitussa muodossa, ja opaskyltit ja puistonvartijat kertovat vierailijoille, mikä maisemassa on merkityksellistä. Kokemus täydentyy tiedon kautta, ilman sitä kokemus jäisi vajavaiseksi. Kansallispuisto eroaa sitä ympäröivästä kansallismetsien alueesta nimenomaan siinä, että kansallispuiston maisema on jäsenneily ja tehty helposti lähestyttäväksi ja informatiiviseksi. Ihmisillä, joilla on vain vähän aikaa puistossa käytettävänä, tieto merkittävistä paikoista maisemassa on oleellista vierailun onnistumisen kannalta.

Ihmiset myös hakevat vastinetta ajalleen, jonka antavat puistolle: he eivät halua käyttää aikaa tärkeiden elementtien etsimiseen, vaan niiden tulisi olla helposti saatavilla. Erilaiset ohjatut tapahtumat ovat puistossa suosittuja juuri sen takia, että ne antavat mahdollisuuden ottaa nopeasti haltuun puiston tärkeimmät piirteet. Autenttisuuden kannalta on kuitenkin tärkeää, että puiston ohjattu toiminta on oikeanlaista, ja että sen järjestäjänä on oikea taho. Kaupalliset toimijat eivät sovi mielikuvaan kansallispuistosta kansan omaisuutena, ja siten esimerkiksi Disney-yhtiö ei voisi olla osallisena kansallispuiston ohjelman tuottamisessa. Muutamat haastattelemiini vierailijoista toivat myös esiin sen, että tiettyjä palveluita ei saa puistossa olla liikaa, sillä ne houkuttelisivat liikaa kävijöitä:

Toivoisin, että puistossa olisi enemmän halpoja hotelleja, mutta toisaalta ne luultavasti pilaisivat puiston mahdollistamalla liian paljon kävijöitä. Siten puistosta tulisi huvipuisto sen sijaan, että se olisi vain kaunis paikka. On luultavasti hyvä, että puisto pidetään melko pienenä. (Vierailija Kyle, 5.9.2011)

Kaikki Yhdysvaltain kansallispuistot ovat kuitenkin tietyllä tavalla National Park Servicen teemapuistoja. Crater Lakessakin käytetyt kyltit ja niiden fontit, sekä vierailijoille jaettava materiaali ovat National Park Servicen formaattia ja ulkoasultaan samanlaisia jokaisessa kansallispuistossa. Tämä vahvistaa puiston kansallispuistoidentiteettiä, sillä National Park Service ja sen visuaalinen ilme ovat tunnettuja maanlaajuisesti, esimerkiksi puistonvartijoiden univormu ja tietyt nähtävyydet esiintyvät monissa elokuvissa ja sarjakuvissa. Identifioituminen kansallispuistojärjestelmään tuottaa siten tiettyjä odotuksia autenttisuudesta ja nähtävyyksien laadusta.

Autenttisuuden kysymys nousee esiin suhteessa epäautenttisuuteen (Shepherd 2002, 194). Yhteiskunta antaa merkityksen kansallispuistolle, tai viime kädessä sen tekee kongressi, joka nimeää tietyn paikan kansallispuistoksi. Toisaalta villin luonnon voidaan ajatella olevan autenttinen, ja liiaksi kesytetty luonto puolestaan epäautenttinen. Tämä pätee myös MacCannellin (1999 [1976]) ajatukseen siitä, että autenttisen nähtävyyden on vaikutettava siltä, että sen olemassaolo ei ole riippuvainen siellä käyvistä ihmisistä. MacCannell nostaa esimerkiksi tässä mielessä autenttisesta kohteesta Valkoisen talon, ja epäautenttisesta Disneylandin. Autenttista nähtävyyttä ei voi ostaa, vaan sen on oltava ilmainen. Vaikka käytännössä joitakin maksuja olisi, ne nimetään maksuiksi tietyistä kohteeseen liittyvistä palveluista, eikä itse maisemasta. Itse maiseman tai nähtävyyden katsomisesta ei voida laskuttaa. Kokemus autenttisuudesta rakentuu siitä, että tila, jossa vieraillaan, on hallitsematon ja vapaa. Matkamuistojen muodossa kävijä voi ostaa itselleen symbolin maisemasta, mutta kokonaan maisemaa tai nähtävyyttä ei voi ostaa, vaan se on jätettävä muiden käytettäväksi. (Mts. 156–8.)

Vaikka kansallispuiston virallinen status luo sen rakenteen, jossa autenttisuus määritellään, jokaisella vierailijalla on mahdollisuus luoda käynnistään puistossa oma maailmansa. MacCannellin (1999 [1976]) mukaan valokuvauksen kautta turisti kytkee itsensä ja perheensä kokemuksen keskiöön, ja monistaa samalla maiseman omaan käyttöönsä. Turistin lomakuvissa toistuvat hahmot kuuluvat maisemaan, niistä tulee autenttinen osa tiettyä hetkeä maisemassa. (Mts. 147.)

Kansallispuistot, jotka esittelevät autenttista maisemaa, pyritään pitämään monilta osin luonnontilaisina, mikä vahvistaa autenttisuuden kokemusta. Vaikka palveluja tarjotaan, niitä ei saa olla siinä määrin kuin kaupallisessa teemapuistossa, ja niiden on myös hyvä sopia luonteeltaan tarjottavaan maisemaan. Esimerkiksi Crater Laken kansallispuistossa puiston infokeskukset ja hallintotilat on sijoitettu vanhoihin,

puiston ensimmäisinä vuosikymmeninä valmistuneisiin rakennuksiin, ja alueen ainoa hotellia markkinoidaan ikänsä puolesta (se on rakennettu vuonna 1915) itsessään nähtävyytenä. Myös uudemmat, vierailijoiden käyttöön tarkoitetut rakennukset, kuten matkamuistomyymälät, on rakennettu tähän 1900-luvun alun tyyliin. Sen sijaan puiston työntekijöiden uudenaikaiset asuntorakennukset sekä huoltorakennukset on sijoitettu pois puiston pääväylien välittömästä näkyvyydestä, koska ne eivät arkkitehtonisesti ole yhtenevässä linjassa puiston muiden rakennusten kanssa, eivätkä siten edusta ”autenttista” tyyliä.

Bruner ja Kirshenblatt-Gimblett esittävät artikkelissaan *Maasai on the Lawn* (1994) luettelon vastinparikäsitteistä, joiden väliset suhteet muodostavat turistikokemuksen. Artikkeliki käsittelee maasai-kulttuurin tuotteistamista kenialaisessa turistikohteessa. Vastinparit muodostuvat Kenian kontekstissa erityisesti kolonialismin piirteistä ja vastakkainasetteluista. Kohteessa vierailun ensimmäisessä osassa esitellään maasai-kulttuuria, jolloin keskitytään kolonialismin aikaisiin käsityksiin maasaiden aggressiivisuudesta, seksuaalisuudesta ja yhteydestä luontoon. Vierailun toinen osuus koostuu tehetkestä siirtomaatyylisen ranchin pihalla, johon maasait eivät osallistu. Kokemus maasai-kulttuurista muodostuu erojen kautta: se on kaikkea, mikä ei ole tuttua, jopa hieman vaarallista, mutta tehetken avulla sekä raja että kontrasti näiden kahden maailman välille saadaan luotua, ja vierailijat voivat tuntea saapuneensa takaisin ”valkoiseen sosiaaliseen tilaan”, joka on heille tuttu.

Brunerin ja Kirshenblatt-Gimblettin (1994) mukaan Itä-Afrikan turismi perustuu vastakkainasetteluille. Vastinpareista toista voidaan korostaa, ja toista häivyttää, jotta saadaan aikaan halutunlainen kokemus, tai vastaavasti rinnastaa niitä toisenlaisen kokemuksen luomiseksi. Artikkelin esimerkissä turistikohte, Mayers Ranch, tasapainottelee kahden todellisuuden välillä. Kohde on Kenian brittien omistama ja asuttama, ja osan kohteen vetovoimasta muodostaa hyvin hoidettu englantilainen puutarha ja siirtomaa-aikainen asuinrakennus. Vierailijat ovat pääasiassa valkoisia eurooppalaisia tai amerikkalaisia. Toinen puoli kohteen kokonaisuudesta tulee vieressä sijaitsevasta maasai-heimon asuttamasta kylästä ja sen edustajien tanssiesityksistä tilan päärakennuksen pihamaalla. Kohteessa vierailija saa kokea Kenian brittien siirtomaa-aikaista elämää iltapäivän tehetken muodossa, sekä tutustua maasai-heimoon vierailemalla heidän kylässään. Nämä kaksi todellisuutta on fyysisesti erotettu toisistaan: turistit ovat ensisijaisesti omistajaperheen vieraina, ja maasai-kylässä käydään erikseen pienellä retkellä. Maasait esiintyvät päärakennuksen pihassa, mutta eivät osallistu

tehetkeen: he ovat töissä kohteessa, rekvisiittaa, eivät vieraita tai talonväkeä. (Mts. 449–54.)

Koska Mayers Ranchin arvojärjestys on selkeä, eli valkoiset toimivat isäntinä ja maasait palkollisina, isäntäväellä on mahdollisuus päättää, mitä turistit kohteessa näkevät ja mistä näkökulmista asioita lähestytään. Kulttuurisen esityksen lisäksi Mayers Ranch tarjoaa myös historiallisen draaman puitteet, ja historia on kerrottu nimenomaan Mayereiden näkökulmasta, koska se vastaa turistien näkökulmaa. Sekä maasait että Mayereiden perhe esittävät tässä tarinassa tiettyjä rooleja, jotka ovat yhtenevät Mayereiden näkemyksen historiasta kanssa. Turistit kuitenkin pyritään vakuuttamaan siitä, että maasaiden ja Mayereiden elämä kohteessa on todellista, ja että turistilla on ainutlaatuinen mahdollisuus nähdä sekä siirtomaa-aikainen tila että maasai-heimo luonnollisessa tilassaan. (Mts. 456–7.)

Myös Crater Lakessa ja muissa kansallispuistoissa vallitsee selkeät roolit. Vierailijat ovat vastaanottajia, ja puistonvartijat ja puiston hallinto aktiivisempia tiedon tuottajia ja välittäjiä. Puiston hallintokoneisto hallitsee sitä, millaisen maiseman vierailijat näkevät ja mitä jää näkemättä. Tarjoamalla pääsyn tiettyihin kohteisiin alueella puisto pyrkii luomaan illuusion hallitusta, mutta samalla luonnollisesta ja aidosta maisemasta. Tiedonvälityksessä pyritään sellaiseen retoriikkaan ja yhteiskuntahistorialliseen kehykseen, joka vastaa valkoisten amerikkalaisten elämäkokemusta. Valkoiset amerikkalaiset vierailijat odottavat tätä, ja kansallispuistojärjestelmässä onkin erikseen kohteita vähemmistöjen historialle.

Bruner ja Kirshenblatt-Gimblett (1994) syventävät tekstissään Dean MacCannellin (1999 [1976]) ajatusta turistikohteiden pyrkimyksestä autenttisuuteen. Heidän mukaansa kyse on enemmästä kuin vain autenttisuuden ihanteesta, sillä autenttisuus keskustelee ainoastaan akselilla aito – epäaito. He liittävät tutkimaansa Mayersien ranchiin ja sen maasai-esitykseen käsitteen ”turismirealismi” (engl. *tourism realism*), sillä koko turisteille tarjottu kokemus on hyvin interaktiivinen (mts. 449). Tämä realismi muodostuu monesta eri tekijästä, joiden avulla luodaan yhtenäinen ilmapiiri koko turistien vierailun ajaksi. Se on enemmän kuin pelkkää autenttisuutta, sillä se ei viittaa valmiiseen malliin, jota pyritään jäljittelemään. Sen sijaan tunnelma koostuu monesta eri osasta, jotka on puolestaan koostettu monesta eri lähteestä ja siten muodostettu oma turismirealismien kenttä. (Mts. 449–53.) Kyseessä ei siis ole pyrkimys täyteen autenttisuuteen, vaan pyrkimys varmistaa ihmisten viihtyvyys ja luoda uskottava, mutta miellyttävä turismikokemus.

Urry (1995) ehdottaakin termiä ”jälki-turisti” (*post-tourist*) käytettäväksi sellaisista turisteista, jotka tiedostavat autenttisen turismikokemuksen olevan harhaa. Nämä turistit nauttivat kohteen tarjoamista palveluista ja tietävät, että sen näennäinen autenttisuus ei olisi mahdollista ilman heidän rahallista panostustaan. Myöskään niille matkailijoille, jotka osallistuvat ryhmämatkoille tai etsivät nimenomaan kollektiivista turistikokemusta, täydellisen autenttisuuden tai luonnollisuuden puuttuminen ei ole kynnyskysymys, vaikka he eivät sitä aktiivisesti tiedosta. (Mts. 140.)

3.3 Autenttisuuden kokemuksen rakentaminen

Brunerin ja Kirshenblatt-Gimblettin artikkelin (1994, 454) innoittamana tein listan vastinpareista joiden kautta autenttisuuden kokemus voisi rakentua Crater Laken kansallispuistossa. Artikkelin kuvaama tapaus on sidottu paikkaan, joka on hyvin erilainen kuin tutkimani Crater Laken ympäristö. Kenian kontekstissa nousee tärkeään osaan kolonialismi ja kahden eri kansan edustajien kohtaaminen, kun taas Crater Lakessa kohtaavat ihminen ja luonto. Tapauksia kuitenkin yhdistää se, että kokemuksen muoto on tarkkaan jäsennelty ja ylläpidetty. Fyysisesti Crater Laken vastinpariksi paikkana ajattelin minkä tahansa amerikkalaisen kaupungin, autoliikenteen ehdoilla rakennetun asutetun ja kaupallisen ympäristön, jossa toiminta on hallittua ja säädelty asetuksin, laein ja säädöksin.

<u>Kaupunki</u>	<u>Crater Lake</u>
Hoidettu puutarha	Villi kasvillisuus
Rakennettu maisema	Luonnonmaisema/alkuperäinen maisema
Asuttu ympäristö	Asumaton ympäristö
Tiheä	Avara
Näkymä alhaalta ylös	Näkymä ylhäältä alas
Kaupallisuus	Epäkaupallisuus
Yksityisomistus	Yhteisomistus/valtion omistus
Arki	Loma

Crater Laken ympäristö ei kuitenkaan ole täydellisen villi, vaikka se tällaisessa vastakkainasettelussa sellaisena näyttäytyisikin. Paikka ja sen nähtävyydet saavat merkityksensä suhteessa kotikaupungin maisemaan, ja toisaalta niiden vastakkainasettelulla luodaan ”turismin epätodellisuus” (engl. *tourism surreal*). Turismin epätodellisuus on tietoisesti rakennettu kokonaisuus, jossa turisti saa kokonaisvaltaisen kokemuksen, mutta joutuu ehkä tinkimään autenttisuudesta. (Bruner

& Kirshenblatt-Gimblett 1994, 454.) Crater Laken luonnonmukaisuus muodostuu vastakkainasettelun kautta, siten, että turistikohdetta verrataan jokapäiväisen elämän näyttämöön, useimmiten kotikaupunkiin. Maisemassa on kuitenkin tuttuja elementtejä, esimerkiksi mahdollisuus ajaa autoa, jotka houkuttelevat ihmisiä sinne viereisten valtion omistamien luonnonmetsäalueiden sijaan. Urryn (1995, 140) jälkimodernit turistit ovat todennäköisesti tyytyväisiä, että maksamalla kansallispuiston pääsymaksun he saavat nauttia asfaltoiduista autoteistä ja metsään rakennetuista vaelluspoluista, jotka kuuluvat kansallispuiston konseptiin Yhdysvalloissa.

Potentiaalisuus on tärkeä ominaisuus turistikohhteessa. Tietyn elementin ei tarvitse edes olla läsnä, jotta Brunerin ja Kirshenblatt-Gimblettin (1994) Keniassa osa kohteen viehätystä tulee potentiaalisesta vaarasta, jota tuodaan esiin maasai-sotureiden kantamilla aseilla. Retoriikka, jota ranchilla käytetään, viittaa maasaihin konservatiiveina, jotka ovat onnistuneet säilyttämään perinteisen elämäntapansa muuttuvassa Keniassa. Altavastaajina heissä on yllätyksen potentiaali, ja oikeat aseet muistuttavat vaarasta. Tämä vaaran potentiaali tekee ranchilla vierailusta jännittävän kokemuksen, jopa seikkailun. (Mts. 454–5.) Crater Lakessa tärkeää on villiiden potentiaali. Se syntyy esimerkiksi siitä, että maisema jätetään suurimmaksi osaksi rakentamatta. Kontrasti kaupunkimaisemaan on suuri, mutta ei täydellinen, jotta se on potentiaali, eli vielä toteutumaton. Vierailijan ei tarvitse kohdata villiä suoraan käynnillään puistossa, mutta hän voi kokea sen läsnäolon. Esimerkiksi laajojen maisemien katsominen ylhäältä alaspäin on toimintaa, joka ei usein ole läsnä arkielämässä, joten jo pelkkä näkökulman muutos vie katsojan pois mukavuusalueeltaan. Ylhäältä alaspäin katsoessa korostuu tilan avaruus, kun taas kaupungissa liikutaan lähinnä maan pinnan tasolla, jossa avaria alueita ei samalla tavalla ole. Katsoessaan vuoren laelta laajoja alueita asumatonta aarniometsää tai valtavaa järveä, vierailija saa tuntea itsensä pieneksi villin erämaan äärellä, mutta kuitenkin samalla turvatuksi omassa autossaan. Pakettiin kuitenkin kuuluu olennaisesti vapaus valita se, kuinka kokonaisvaltaisesti haluaa villiiden potentiaalin realisoituvan.

Crater Lakessa autenttisuutta ylläpidetään siten, että ihmisten liikkuminen puistossa tehdään mahdolliseksi, jopa helpoksi. Samalla taataan maiseman kokeminen. Kansallispuistojen eräs autenttinen ominaisuus on turismi, sillä niitä on markkinoitu turistikohhteina koko niiden olemassaolon ajan. Siksi kaiken ei tarvitse puistossa olla luonnontilassa, vaan myös turismin palveluille voidaan antaa tilaa autenttisuuden kärsimättä. Kaupallisuus on kuitenkin häivyttävä, kuten Crater Lakessa on tehty

korostamalla puiston hotellia historiallisena nähtävyytenä. Kansallispuistoja amerikkalaisten yhteisomaisuutena pyritään korostamaan, ja tällä saadaan myös vastuuta puiston ylläpidosta siirrettyä kansalaisille. Esimerkiksi puistojen rahallinen sponsorointi, joka tapahtuu National Park Foundationin kautta, ei ole epätavallista.

Autenttisuuden kokemus Crater Lakessa rakennetun ja rakentamattoman ympäristön välisessä suhteessa esiin siinä, miten rakennukset puiston alueella pyritään esittämään. Niiden on oltava ulkonäöltään sellaisia, että ne eivät muistuta kaupungin rakennusarkkitehtuuria, vaan ovat osa luonnonmaisemaa. Rakennuksista voi jopa tulla itsestään nähtävyyksiä, jos ne vaikuttavat tarpeeksi vanhoilta. Eräs Crater Laken lyhyimmistä vaellusreiteistä on Lady of the Woods, 800 metrin kävelyreitti, jota mainostetaan katsauksena puiston historialliseen arkkitehtuuriin. Reitti kulkee metsässä, mutta niin lähellä rakennuksia, että ne ovat lähestulkoon koko ajan näkyvillä, vaikka näyttävät olevan metsän keskellä. Lähestymällä näitä rakennuksia metsästä käsin, eikä tietä pitkin kuten normaalisti, luodaan illuusio siitä, että ne kuuluvat metsämaisemaan.

Reitin varrella näkyvät rakennukset ovat vanhoja, rakennettu vuosina 1926–41, ja ne on suunniteltu maiseman ehdoilla. Ne ovat kaikki samaan tyyliin rakennettuja ja olleet alun perin työntekijöiden majoitus- ja ruokahuoltokäytössä. Nykyisin osa rakennuksista on edelleen työntekijöiden majoituskäytössä, mutta loput on muutettu esimerkiksi infokeskukseksi ja puiston hallinnon käyttöön. Rakennusten ulkoseinien rakenteena on käytetty vulkaanista kiveä, ja tarkoitus on, että niiden arkkitehtuuri sopii puiston yleiseen maisemaan. Reitin nimi, Lady of the Woods, tulee reitin alussa olevasta kivenjärkeleestä, johon on hakattu naishahmo. Eräs puiston tienrakennukseen osallistunut kausityöntekijä nakutteli sen vapaa-ajallaan vuonna 1917 tarkoituksenaan osoittaa kunnioitusta luonnolle, ja turistinähtävyydeksi se nostettiin vuonna 1924 kun ensimmäinen versio Lady of the Woods -vaellusreitistä rakennettiin.

Vaellusreitinä Lady of the Woods on esimerkki siitä, miten taka-ala voidaan nostaa etualalle hyvin kontrolloidussa muodossa ja tehdä siitä nähtävyys. Työntekijöiden asunnot ovat kiinnostavia, koska ne ovat vanhoja ja siten autenttisia puiston osia. Vaellusreitti jolta vierailija ei saa poiketa, kulkee tarpeeksi kaukana näistä rakennuksista jotta illuusion verho säilyy. Rakennusten tarkkailu metsästä käsin on siten luvallinen tilaisuus salakatseluun, ja mahdollisuus päästää mielikuvitus valloilleen. Luonnonläheinen arkkitehtuuri varmistaa, että näkymä on harmoninen, ja käytetyt luonnonmateriaalit kuten puu ja kivi tekevät rakennuksista lähes osan luontoa. Reitin alussa on mahdollista ostaa infolehtinen, jossa on kuvien kera esitelty reitin varrella

näkyvät rakennukset ja niiden historia. Eräs näistä rakennuksista on talo, jossa asuin kenttätöni aikana. Vaikka talon saattoi nähdä polulta oikeastaan vain muutamasta kohdasta, minulla oli varautunut tunne aina kun istuin takakuistilla. Tuntui, että minun piti käyttäytyä tietyllä tavalla koska olin osa maisemaa ja minun täytyi osallistua sen autenttisuuden ylläpitämiseen. Jos ulkona ollessani huomasin jonkun liikkuvan polulla, menin usein takaisin sisään, sillä arvelin turistien haluavan mieluummin katsella rakennusta ilman läsnäoloani.

3.4 Ikuisen maiseman tavoittelu kansallispuistossa

Kansallispuistojärjestelmä luotiin vastaamaan nuoren kansallisvaltion kulttuurisiin tarpeisiin, ja tietyllä tavalla se on jäänyt sille tasolle. Yhtenäisyyttä korostetaan edelleen retoriikassa, jota käytetään myös Crater Lakessa esitettävissä teksteissä. Tärkeää on kuvailla maisemaa superlatiivein ja korostaa ainutlaatuisuutta ja erityisyyttä, aivan kuin 1800-luvun kilpailussa Eurooppaa vastaan. Historia vastaa kolonialistisen Yhdysvaltojen historiaa, jota käsitellään paljon myös elokuvissa ja koulutusjärjestelmän puitteissa. Tarinoiden avulla maisema asetetaan kontekstiin, niissä mainitut nimet ja vuosiluvut kertovat Yhdysvalloissa kasvaneelle ihmiselle sen, mihin tapahtumiin ja kehitykseen maisema halutaan liittää. Esimerkiksi puiston sanomalehdessä (National Park Service 2011, 7) julkaistu, puiston historiasta kertova artikkeli ”*Headlines That Made History*” tuo esiin kaksi Yhdysvaltain presidenttiä, joilla on ollut merkittävä osuus Crater Laken suojelussa: presidentti Grover Cleveland suojeli alueen yksityiseltä rakentamiselta jo vuonna 1886, ja presidentti Theodore Roosevelt virallisti kansallispuiston perustamisen alueelle. Presidenttien mainitseminen sitoo puiston vaiheita Yhdysvaltain poliittiseen historiaan, erityisesti presidentti Rooseveltin, joka tunnetusti oli ulkoilmaihmisiä. Puistossa jaettavassa kartassa, jossa kerrataan lyhyesti puiston vaiheita ja sitä, miksi se on merkittävä, mainitaan, että kullankaivajat löysivät puiston. Muutamassa puistossa sijaitsevassa infotaulussa kullankaivajien retken johtajalle annetaan nimikin, John Wesley Hillman. Monissa yhteyksissä on tapana, että kun mainitaan kullankaivajat ja heidän löytönsä, mainitaan myös intiaanit ja heidän pitkä suhteensa alueeseen, kuten puiston kartassakin tehdään. Kullankaivajat ja intiaanit jotka pitävät vuorta pyhänä kuuluvat samaan myyttiseen aikakauteen Yhdysvaltain historiassa, siihen, jolloin maa oli vielä niin villi, että kulkija saattoi törmätä yllättäviin asioihin.

Michael Herzfeld (2005) kirjoittaa, että modernissa sosiaalisessa todellisuudessa pyritään imitoimaan käsitystä konfliktittomasta sosiaalisesta todellisuudesta, joka liitetään esimoderniin aikaan. Hänen mukaansa sosiaalteorian parissa on kaipuu selkeiden rakenteiden aikaan, jonka ajatellaan vallinneen jossakin menneisyydessä. Yhteiseen menneisyyteen liittyy puhtauden symboliikkaa, johon nostalgia kohdistuu. (Mts. 7–8.) Crater Lakessa maisema kraatterin reunalta järvelle symboloi tällaista puhtautta menneisyydessä. Puistossa tekemieni havaintojen perusteella voi päätellä, että oleellista on jako luonnontieteelliseen, visuaaliseen ja historialliseen maiseman ymmärtämiseen. Myyttinen maiseman ymmärtäminen tarjotaan toisessa kontekstissa, alkuperäisasukkaiden omaisuutena, johon muilla ei ole oikeutta kuin heidän kauttaan. Siten maisema vastaa kansallisideologian moniin osiin. Amerikkalaisten kokemus maisemasta on erilainen kuin alkuperäisasukkaiden, se on tarpeellinen erottelu jolla amerikkalaisyleisö määrittelee itsensä maiseman edessä ja voi siten kokea olevansa osa Yhdysvaltoja. Ikuinen maisema on pysähtynyt joko visuaalisessa, luonnontieteellisessä tai historiallisessa kontekstissa.

Kun tutustuu kansallispuistojen matkailumarkkinointimateriaaliin, kuten puistojen esitteisiin tai National Park Servicen internet-sivustoon, voi huomata, että on tärkeää, että jokaisella puistolla on jokin visuaalinen ominaisuus, joka on tunnistettavissa, ja liitettävissä juuri tähän puistoon. Yellowstonen geysirit, Grand Canyonin kanjoni tai Badlandsin kuumaisema ovat merkkejä, jotka ohjaavat ajatukset tiettyyn puistoon. Kuvastolla on tässä suuri merkitys, ja mitä enemmän kuvia tuotetaan uudelleen erilaisissa yhteyksissä, sitä tutummaksi maisema tulee ja sitä voimakkaammin siitä tulee kyseisen puiston osa. Tässä prosessissa on suuri merkitys erityisesti kävijöiden omilla kuvilla, jotka usein pyrkivät jäljittelemään ”virallista” kuvaa maisemasta. Näiden kuvien kautta maisemasta tulee autenttinen osa puistoa. Yellowstonen perustamisesta alkaen kansallispuistojen maisemat ovat kiinnostaneet taiteilijoita, mutta ne ovat inspiroineet myös tavallisia turisteja. Crater Lakessa visuaalinen maisema on merkittävin turisteja houkutteleva ominaisuus, mutta luonnontieteellinen historia kytkeytyy siihen. Useat puistonvartijat kertoivatkin minulle, että suosituin vierailijoiden heille esittämä kysymys on, ”Miksi järven vesi on niin sinistä?”. Vierailijat kaipaavat selitystä maisemalle, ja vaikka useimmat nauttivat myös alkuperäisasukkaiden myyteistä, selitysten on oltava yhtenäisessä linjassa muualla elämässä hankittujen kokemusten kanssa. Eräs haastateltavistani, joka oli käynyt Crater

Lakessa useasti lapsena, mutta vähemmän aikuisiällä, pohti muuttunutta suhtautumistaan puistoon seuraavasti:

Luulen, että se, mitä nyt aikuisena arvostan puistossa eniten, on geologisen muodostumisen merkitys. Olen kiivennyt monille vuorille, joiden huipulla on kraatteri, joten tämä kaikki on minulle paljon mielenkiintoisempaa nyt. Kaipa se on aina ollut niin, että olen puulla päähän lyöty, sillä [järvi] on niin kaunis, mutta nyt aikuisena, kun tiedän enemmän ja olen nähnyt erilaisia vulkaanisia muodostelmia ja kraattereita, kaikki sellainen on paljon kiinnostavampaa minulle nyt kuin silloin ennen. Kun olin lapsi, [maisema]oli hyvin taianomainen, ja edelleen on, mutta sen muodostuminen kiinnostaa minua enemmän nyt kuin silloin kun olin lapsi. Vierailija Rachel, 5.9.2011

Rachelille Crater Lake oli lapsena erilainen kuin nyt aikuisena, sillä tiedosta on tullut hänelle merkityksellisempää. Rachel puhuu myös siitä, että kokemuksen viattomuus katoaa aikuisena, koska aikuisena haluaa enemmän tietoa asioista, kun taas lapsena haluaa kokea asioita. ”Lapsena halusin uida [Crater Laken] vedessä, nyt haluan analysoida sitä.” (Rachel, 5.9.2011.) Lapsena kokemus maisemasta on fyysisempi, ja suhde muodostuu kosketuksen ja liikkumisen kautta. Maisema Crater Lakessa on hyvin visuaalinen, ja sitä on uudelleentuotettu esimerkiksi kotiosavaltion Oregonin symbolina. Crater Lakeen on rakennettu hyvin vähän, ja vierailija, joka katsoo järveä samasta (asiasta kertovalla kyltillä varustetusta) kohdasta kuin järven ensimmäistä kertaa nähnyt William Steel, puiston perustaja, voi kuvitella näkevänsä saman näköalan kuin Steel 1800-luvun lopussa. Jos Crater Lake olisi yhtä tiuhaan rakennettu kuin kerran hyvinkin vaikuttava Tahoe-järvi, sillä ei olisi samanlaista vetovoimaa.

Vaikka monet vierailijat tulevat puistoon tietyn maiseman perässä, Crater Lake on näyttävä maisema myös ihmiselle, jolla ei ole tällaista kontekstia ja jolle paikalla ei siten ole yhteiskunnallisesti nostalgista merkitystä, sillä kävijä voi luoda oman henkilökohtaisen suhteen puistoon. Suhde maisemaan jää kuitenkin ohuemmaksi, jos kyseessä ei ole sosiaalisesti jaettava merkitys. Suurin osa vierailijoista tulee Crater Lakeen perheen tai ryhmän kanssa, sillä kansallispuistot ovat leimautuneet perhekohteiksi. Autoilun mahdollisuus helpottaa liikkumista perheen kanssa, ja miljööt ovat lapsiystävällisiä. Myös pariskuntamatkailu oli suosiossa erityisesti eläkeikäisten keskuudessa. Vuorovaikutukselliset maiseman katsomisen muodot, eli ohjattu toiminta, ovat suosittuja, sillä ne tarjoavat mahdollisuuden kokea maisema ja käsitellä sitä ryhmässä.

Urryn (1990) mukaan koskematon luonto on romanttisen ”turismin katseen” (*tourist gaze*) kohde, joka eroaa kollektiivisesta turismin katseesta, jossa turistien

huomio on kiinnittynyt paikkoihin joissa on paljon ihmisiä. Ihmisten läsnäolo on tärkein kiinnostuksen kohde näissä paikoissa, sillä se vakuuttaa, että paikassa on jotakin vierailun arvoista. Tiedyt paikat tuottaisivat vierailijalle pettymyksen, jos niissä ei olisi ketään muuta. Esimerkiksi monien pääkaupunkien vetovoima perustuu siihen, että niissä kuhisee turisteja eri puolilta maailmaa. Muiden turistien läsnäolo myös takaa sen, että kohteessa on mahdollisuus palveluihin kuten majoitukseen ja ruokailuun. Lisäksi se, että turismin katseelle merkitykselliset paikat on nykypäivänä selkeästi merkitty, ja niitä mainostetaan, auttavat turisteja löytämään ne. Näitä merkittyjä paikkoja on kuitenkin melko vähän suhteessa kaikkiin paikkoihin, ja siksi turistivirrat ovat usein keskittyneet rajatuille alueille. (Mts. 43–4.) Crater Lakessa romanttinen ja kollektiivinen turismin katse ovat olemassa rinnakkain. Toisaalta järven maiseman vetovoima perustuu siihen, että se on tiettyyn pisteeseen asti koskematon, ja monille turisteille on tärkeää saada siitä valokuvia joissa ei näy ihmisiä. Toisaalta palvelut ovat tärkeitä, sillä ne mahdollistavat vaivattoman kokemuksen ja sen, että mahdollisimman moni ihminen pystyy vierailemaan puistossa. Tällainen rinnakkainelo on ollut läsnä kansallispuistojärjestelmässä läpi sen historian. Motivaatio vierailulle nousee usein halusta vierailla luonnossa, mutta miksi se kohdistuu nimenomaan kansallispuistoon? Useiden puistojen ympärillä on laajoja alueita kansallismetsää, jossa vierailu on ilmaista, mutta palvelut puuttuvat. Lisäksi kansallismetsissä ei välttämättä ole merkityksellisiksi määriteltäviä paikkoja, jotka kiinnostaisivat kollektiivisesti. Kansallispuistoja on kuitenkin Yhdysvalloissa vain 58, ja kiinnostus niihin johtaa monissa puistoissa liian suuriin kävijämääriin. Kansallispuistojen suosion kohdalla on usein kyse siitä, että niistä on aktiivisesti luotu merkityksellisiä paikkoja.

4 Tarinoiden ja paikan suhde

Basson (1996) mukaan antropologiassa on kiinnitetty liian vähän huomiota ihmisten ”paikan tajuun” (*sense of place*) eli siihen, miten ihmiset muodostavat käsityksen maisemasta ja liittävät itsensä siihen. Paikalle muodostuu merkitys nimenomaan elämisen ja kokemisen kautta. Paikoille annetaan olemassaolo täydellisimminkin silloin, kun ihminen kiinnittää huomion ja ajatuksensa niihin. Suhde on vastavuoroinen: maiseman herättämät ajatukset muokkaavat ihmistä ja siten myös maisemaa, joka ei tässä merkityksessä olisi olemassa ilman ihmistä. Fyysinen maisema ja ihmisen mielessä oleva, mielikuviin perustuva maisema yhdistyvät tässä prosessissa,

ja yhdistymisen tuloksia on mahdotonta ennakoida. Kokemus paikasta ilmaisee aina jotakin kokijasta itsestään, joten paikoilla on potentiaalia auttaa ihmistä reflektoimaan minuuttaan, ja nostaa pintaan eksistentiaalisia kysymyksiä. Reflektointi liikkuu aika-akselilla, joten kaikki erilaiset minuuden potentiaalit menneisyydessä, nykyisyydessä ja tulevaisuudessa tulevat esiin. Reflektointi muokkaa ihmistä, maisemaa ja toisaalta näiden suhteita toisiinsa sekä ulkomaailmaan. (Mts. 106–7.)

Paikat ja niiden suhteet eivät ole suoraviivaisia, vaan ne muodostavat merkitysten verkon, jonka keskellä elämme. Ne koostuvat sekä materiaalisista että mentaalisista osista, joita ei voi erottaa toisistaan. Paikat eivät ole vain ideologioiden yksinkertaisia heijastumia, vaan niihin liittyvät merkitykset luodaan käytännön kautta. Siksi maisemaa voidaan lukea monin eri tavoin, ja merkitykset myös muuttuvat jatkuvasti. Käyttäessään tilaa ihmiset tulkitsevat sitä omien käsitystensä mukaisesti ja käyttäytyvät sen mukaan, mikä puolestaan antaa merkityksen tälle käytölle. (Cresswell 1996, 13, 17.) Myös Keith Basso (1996) kirjoittaa, että paikan taju ei ole kaikilla samanlainen, mikä osaltaan tekee siitä mielenkiintoisen. Yksilön paikan tajuun vaikuttavat symboliset yksityiskohdat: visuaaliset yksityiskohdat maisemasta, henkilökohtaiset suhteet sekä yleiset sosiaaliset ajatusrakennelmat. Viimeistä on vaikea tietoisesti hahmottaa arjessa, minkä takia se jää usein huomiotta. Siksi paikan tajua käsiteltäessä on tärkeää miettiä, mitkä ovat ne ainesosat, joista se muodostuu. (Mts. 144–5.)

Kansallispuistoille on luotu yhtenäinen konsepti, joka määrittää ihmisten odotuksia ja myös puistoissa tarjottavia palveluita ja harrastusmahdollisuuksia. Itsenäisesti puistot pyrkivät markkinoimaan omia kohokohtiaan, erityisesti maisemaan ja tekemiseen liittyviä. Usein puisto korostaa yhtä maisemallista kohokohtaa, ja visuaalisuus onkin hyvin tärkeää kävijöiden houkuttelemisessa. Voidaan ajatella, että kansallispuistot pyrkivät hallitsemaan kävijöiden kokemusta maisemasta. Koska kansallispuistot ovat fyysisesti rajattuja alueita sekä ulkoisten rajojensa puolesta että maantieteellisten erojen kautta, on luonnollista, että näitä hyödynnetään kokemuksen rajaamisen prosessissa. Esimerkiksi teiden ja vaellusreittien rakentamisella saadaan hallittua eri alueiden käyttöä puistossa, sillä syrjäisempien alueiden käyttö on puistoissa usein marginaalista. Autotiet ovat merkittävä alueiden käytön edellytys, ja metsässä vaeltamiseen tarvitaan merkitty reitti. Kaikille reiteille, oli liikkumismuoto mikä tahansa, on oltava jokin syy, miksi sille kannattaa lähteä. Kansallispuistoissa se on usein maisema tai näköala, jo siksi, että luonnonelementtien kerääminen on kielletty ja

toiminta on muillakin tavoin rajoitettua. Katsominen ja valokuvaaminen nousevat siksi tärkeään osaan.

John Urry (1995) käsittelee maiseman kulutusta eräänä turismin muotona. Käsitteellä ”turismin katse” hän haluaa tuoda esiin, että niinkin minimalistinen toiminta kuin katsominen on turismipalvelujen kuluttamisen kannalta keskeistä. Vaikka matkustaminen on individualistista, turismin katse on yhteisöllistä, sillä sen kohteet määrittyvät sosiaalisesti. Turismin katse nousee matkustamisen toiminnasta, joka puolestaan koostuu matkan teosta paikasta A paikkaan B, jonkin pituisesta (yleensä lyhyehköstä) oleskelusta paikassa B, sekä matkasta takaisin ”kotiin”, eli paikkaan A. Kohteet, joihin turismin katse kohdistuu, tarjoavat selkeästi arkisesta työstä eroavaa kokemusta. Ne ovat paikkoja, joihin kohdistuu odotuksia ja unelmia mielihyvää, usein erityisesti elokuvateollisuuden ja muun median luomina, sillä nämä mediat tuottavat symboleita, joiden kautta turistikohte ymmärretään. Kohteiden tulee olla jollakin tavalla epätavallisia, erottua tavallisesta elämästä ja sen rutiineista, mutta myös toisistaan. Visuaaliset elementit ovat näissä kohteissa erityisen tärkeitä, niihin kiinnitetään paljon huomiota ja niitä tuotetaan yhä uudelleen valokuvien, postikorttien ja muun visuaalisen uudelleen-esittämisen kautta. Turismin katse etsii näitä elementtejä, ja pitää niitä merkkeinä autenttisuudesta. (Mts. 132–3.)

Urryn tapaa lähestyä kaikkea toimintaa kuluttamisen kautta voi kritisoida, mutta turistikohteiden ja autenttisuuden kontekstissa kuluttaminen nousee mielenkiintoiseen rooliin. Kuluttaminen ja autenttisuus muodostavat yhdessä paradoksin: miten kulutuksen kohde voi säilyä autenttisena? Jo se, että turisti tiedostaa hakevansa autenttista kokemusta vie pohjaa autenttisuudelta. Kansallispuistot on luotu kulutettaviksi, ja tämä on osa niiden autenttisuutta.

Oikeastaan kansallispuistoissa, kuten monissa muissakin turistikohteissa, kulutetaan autenttisuutta, joka muodostuu monien osa-alueiden kautta. Palveluiden ja muiden turistien läsnäolo kuuluu kansallispuiston maisemaan, sillä kansallispuistot ovat erityisesti autojen yleistettyä olleet suosittuja perhelomakohteita. Kansallispuistoturismissa myös koskemattomille aarnioalueille on kysyntää ainakin siltä kannalta, että niitä on alueella oltava oikean villin luonnon tunnelman säilyttämiseksi. Jos Crater Lakessa kansallispuiston rajat myötäilisivät tiukasti Rim Drivea ja kraatterin reunaa, ja sen ulkopuolella olisi vaikkapa kaupunkiasutusta, maisema ei olisi samalla tavalla irti arkisesta kokemuksesta. Ympäröiviä aarniometsiä tarvitaan luomaan illuusio siitä, että ollaan fyysisesti ja henkisesti kaukana tavallisesta elämästä.

Kuva 5: Rim Driven itäpuolen aarniometsää. Metsää halkova vaalea viiva on Rim Drive.

4.1 Paikan merkitysten luominen tarinoiden avulla

Keith H. Basson (1996) mukaan paikkojen luominen on yksi keino luoda ja jäsentää historiaa. Paikkojen luomisen ja tiedon jakamisen avulla voidaan sekä vahvistaa vallitsevia käsityksiä menneisyydestä että saada uusia ajatuksia siitä, miten asiat ehkä ovat olleet. Historiallista tietoa voidaan paikkojen ja niiden nimien avulla ylläpitää, paikat ovat symboleita menneille tapahtumille, jotka muistetaan niihin liittyvien tarinoiden avulla. Muisti perustuu siten kuvittelulle, joka on monessa suhteessa tärkeämpää kuin kirjalliset dokumentit. Paikkojen ja niiden tarinoiden kuvittelu on kuitenkin samalla menneisyyden uudelleenluomista. Paikkoihin ja niiden historiaan liittyvien tarinoiden muokkaamisen kautta ihmiset muodostavat yhteisönsä rakennetta, sen sosiaalisia suhteita ja omaa sosiaalista identiteettiään, ja paikat, ihmiset ja sosiaalinen rakenne sulautuvat yhteen. Maisemaa katsotaan, nimetään ja uudelleen jäsennetään sen kautta, mitä siinä on tapahtunut. Basson tutkimille apassi-intiaaneille historiassa tärkeää on, mitä missäkin oli tapahtunut, ei niinkään milloin. (Mts. 6–7, 31.)

Maisemaan ja sen tarinoihin liittyy valtaa ja valtasuhteiden uudelleentulkintaa. Tämä näkyy erityisesti kansallispuistojen historiankerronnassa, sillä vastakkain ovat usein alkuperäisasukkaiden ja valkoisten amerikkalaisten erilaiset suhteet näihin paikkoihin, ja intiaanit ovat tässä asetelmassa perinteisesti olleet vähemmistönä altavastajana. Toisaalta poliittisen ilmapiirin muutos ja intiaaneihin nykyisin liittyvä tietynlainen eksotiikka ovat taanneet sen, että monissa puistoissa on intiaanien perinteet otettava jollakin tavoin huomioon.

Carbaughin ja Rudnickin artikkelissa *Which Place, What Story?* (2006), joka käsittelee Glacier National Parkissa esitettäviä maisemaan liittyviä tarinoita ja paikkojen nimeämistä, tulee voimakkaasti esiin erot alueen alkuperäisasukkaiden tarjoaman ohjelman ja kansallispuiston, lähinnä valkoisten amerikkalaisten historiasta ammentavan ohjelman välillä. Kansallispuistoissa pyritään tarjoamaan tietoa paikoista myös tieteellisestä näkökulmasta, jolloin myös historiallinen tarkkuus ja länsimainen aikakäsitys nousevat tärkeään osaan. Kansallispuistoviraston virallinen linja on tarinoiden suhteen usein hyvin yksipuolinen, eikä välttämättä ota huomioon alueen alkuperäisasukkaiden erilaista historiankerronnan kulttuuria.

Kuten Carbaughin ja Rudnickin (2006) artikkelin mukaan Glacier National Parkissaakaan, ei Crater Lakessa ole ollut alueen alkuperäisväestöön kuuluvia puistonvartijoita, jotka olisivat voineet kertoa vierailijoille omastaan tai kansansa perinteisestä suhteesta alueeseen. Puistonvartijat olivat kotoisin eri puolilta Yhdysvaltoja, ja koska monet kansallispuistojen puistonvartijoiden työpaikoista ovat sesonkiluontoisia, he saattavat jatkuvasti muuttaa työn perässä ympäri maata. Alueen klamath-kansan intiaanit olivat huolissaan siitä, että ei-alkuperäisväestöön kuuluvat vierailijat ymmärtäisivät ja käyttäisivät väärin intiaaneille tärkeitä paikkoja. Crater Lakessa esitettävä, turisteille tarjottava tieto nousee ensisijaisesti valkoisten amerikkalaisten lähtökohdista, ja tarinat on suunnattu tälle yleisölle. Siksi alkuperäisasukkaidenkin historia on esitettävä helposti ymmärrettävässä muodossa ja pieninä annoksina.

Glacier National Parkin alueen mustajalkaintiaaneille osa nykyiseen kansallispuistoon kuuluvista alueista on pyhiä. Mustajalkojen käsitys näistä alueista on samankaltainen kuin nykyisillä amerikkalaisilla kansallispuistosta. Mustajalat esimerkiksi rajoittivat metsästystä alueella, sillä he halusivat sen säilyvän pyhänä. Mustajalat loivat tarinoiden avulla samanlaisen systeemin kuin kansallispuisto on tänä päivänä, ja alueesta tuli heille merkityksellinen sekä fyysisesti että kulttuurisesti.

Eurooppalaisten jälkeläiset loivat löytämänsä vaikuttavan maiseman ympärille kansallispuistoksi kutsutun sääntö- ja merkitysverkon, jota rakennettiin liittämällä paikkaan tarinoita heille merkityksellisistä sankarihahmoista, kuten Theodore Rooseveltista. Glacierissa toimii kaksi eri järjestäjää turistien kiertoajeluille, kummatkin kansallispuistoviraston hyväksymiä. Toinen on vakiintuneempi, enimmäkseen ei-alkuperäiskansaan kuuluvien oppaiden pitämä kiertoajelu punaisilla busseilla, joista on tullut osa puiston kuvastoa. Toinen on mustajalkaintiaanien omistuksessa oleva, alueen alkuperäiskansaan kuuluvien oppaiden ohjaama Sun Tours, jonka kiertoajeluja on tehty vuodesta 1995. Nämä kaksi kiertoajelua antavat samasta alueesta hyvin erilaisen kuvan. (Carbaugh & Rudnick 2006, 170–80.)

Crater Lakessa on yksi kiertoajelutoimija, jonka järjestäjänä on kansallispuisto, ja jonka oppaina on puistonvartijoita. Kiertoajelu toistaa pitkälti samaa tietoa, jota saa puistossa muistakin lähteistä. Kiertoajelulla tieto on kuitenkin tiukemmin sidottu paikkaan, kuin muissa puistonvartijoiden pitämässä esitelmissä. Kiertoajelubussi kiertää Rim Driven myötäpäivään, ja puistonvartijalla on mahdollisuus kertoa maisemasta samalla kun osallistujat katselevat sitä. Siten kiertoajelu rakentuu maiseman ehdoilla ja sen tarinat lähtevät maisemasta. Crater Lakessa on pyritty ottamaan ohjelmistoon monenlaisia kertomuksia, ja puistonvartijat saavat itse jonkin verran valita, mitä tarinoita haluavat kertoa. Siksi jokainen puistonvartija tavallaan kertoo omaa versiotaan puiston tarinasta.

4.2 Crater Laken syntytaarinat

Crater Laken kansallispuistossa esitellään rinnakkain kahta erilaista Crater Laken järven syntytaarinaa. Toinen tarina on vanha, alueen alkuperäisasukkaiden, klamath-kansan intiaanien, perimätietona säilynyt myytti Mazama-vuoren purkauksesta. Toinen on uudempi, tiedemiesten kokoama vuoren geologinen historia, johon liittyy myös valkoisten amerikkalaisten historia järven ”löytämisestä” 1800-luvun puolessa välissä ja kansallispuiston perustamisesta. Tieteellinen näkökulma on vallalla: esimerkiksi Sinnott Memorial Center -tiedenäyttely, ja siellä päivittäin esitettävä luento, on omistettu kokonaan tulivuoren ja sen purkauksen luonnontieteelliselle historialle. Monet paikannimet kuitenkin muistuttavat alueen myyttisestä historiasta, kuten Llao Rock ja Skell Head, jotka ovat saaneet nimensä jumalhahmojen mukaan.

Syntytarinoiden ja paikkojen yhdistämisessä paikkojen nimeämisellä on tärkeä osa. Paikat voidaan nimeämisellä ottaa haltuun ja vahvistaa niiden merkityksiä. Crater Laken maisemassa on monia kohtia jotka on nimetty alueen historiaan liittyen. Esimerkiksi ”Discovery Point” -näköalapaikka kraatterin reunalla on merkitty paikaksi, josta kullankaivaja John Wesley Hillman ensimmäisenä valkoisena näki järven vuonna 1853 (Crater Lake Reflections 2011, 4). Intiaanit olivat tietysti tienneet järvestä jo tuhansien vuosien ajan ennen kuin Hillman löysi järven ja toi sen valkoisten amerikkalaisten tietoisuuteen. Hillmanin löydöllä oli kuitenkin kauaskantoisia vaikutuksia kansallispuiston kannalta, sillä siitä kirjoitettu lehtiartikkeli sai William Steelin kiinnostumaan järvestä ja edelleen taistelemaan vuosia kansallispuiston perustamiseksi alueelle. Tämä löytämisen tarina on tärkeä kansallispuistojen oikeutuksen kannalta, sillä se sitoo valkoiset amerikkalaiset maisemaan hyvin aikaisessa vaiheessa mantereen länsiosien valloituksen historiaa. Se, että valkoinen amerikkalainen on löytänyt paikan koskemattomien erämaa-alueiden keskeltä ja valinnut sen merkitykselliseksi, on tärkeä osa kansallispuiston olemassaolon prosessia. Seuraksi valkoisten amerikkalaisten historialle on osia maisemasta pyhitetty alkuperäisasukkaiden historialle. Nämä paikat on kuitenkin nimennyt kansallispuiston hallinto, valkoisia amerikkalaisia ajatellen.

Seuraava tarina on Skell Head -näköalapaikalla sijaitsevasta infotaulusta. Paikka on omistettu järven myyttiselle historialle, ja infotaulun otsikkona on ”Järvi legendoissa”. Taulu koostuu kolmesta osasta. Vasemmanpuoleinen kolumni asettaa nämä järven legendat kontekstiin:

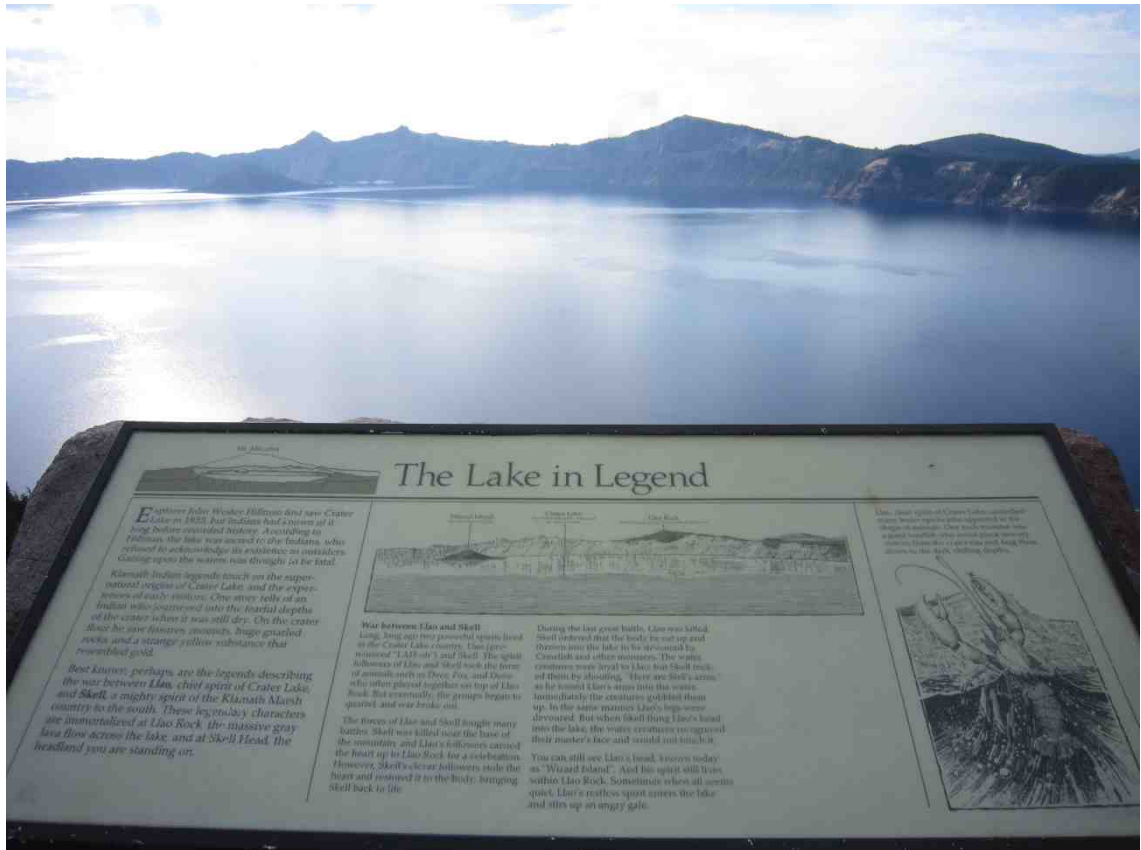
Tutkimusmatkailija John Wesley Hillman näki Crater Laken ensi kertaa vuonna 1853, mutta intiaanit olivat tienneet siitä jo kauan ennen tätä. Hillmanin mukaan järvi oli intiaaneille pyhä, joten he eivät puhuneet sen olemassaolosta ulkopuolisille. Järven veden näkemisen uskottiin olevan vaarallista. Klamath-intiaanien tarinat käsittelevät järven yliluonnollisia voimia ja sen ensimmäisten kävijöiden kokemuksia. Eräs tarina kertoo intiaanista, joka matkasi järven pelottavalle pohjalle aikoina jolloin se oli vielä kuiva. Kraatterin pohjalla hän näki suuria halkeamia ja kivröykkiöitä, pahkoittuneita kiviä ja kummallista keltaista ainetta joka muistutti kultaa. Kenties parhaiten tunnettuja ovat kuitenkin tarinat, jotka kuvaavat sotaa Llaon, Crater Laken henkipäällikön, ja Skellin, voimakkaan hengen eteläisen Klamathin suomaalta, välillä. Nämä legendaariset hahmot ovat ikuistuneet Llaon Rockiin, valtavaan harmaaseen laavamuodostumaan järven toisella puolella, ja Skell Headiin, niemeen jonka päällä juuri seisot.

Kyseessä on eri tarina kuin tunnetuin legenda Llaon ja Skellin välienselvittelystä, joka johti Mt. Mazaman purkaukseen, enkä koskaan kuullut tätä tarinaa suullisesti kerrottuna. Tämä tarina liittyy voimakkaasti nimenomaan kolmeen paikkaan: Skell Headiin, jolla tarinan lukeva vierailija seisoo, sekä Llao Rockiin ja Wizard Islandiin, jotka kummatkin tämä näkee edessään. Jotta katsoja tunnistaisi ne, infotaulussa on piirroskuva edessä avautuvasta maisemasta, johon on merkitty Llao Rock, Wizard Island ja Crater Laken järvi. Tarina on otsikoitu ”Sota Llaon ja Skellin välillä”, ja se jatkuu näin:

Kauan, kauan sitten kaksi voimakasta henkiolentoa asui Crater Laken mailla, Llao ja Skell. Näiden henkimaailman johtajien seuraajat saattoivat ottaa erilaisten eläinten, kuten peuran, ketun tai kyyhkysen muodon, ja leikkivät usein yhdessä Llao Rockin päällä. Kahden ryhmän välille syntyi kuitenkin eripuraa, ja lopulta syttyi sota. Llaon ja Skellin kannattajat taistelivat moneen otteeseen. Llaon joukot saivat Skellin tapettua vuoren juurella, ja kantoivat tämän sydämen Llao Rockin huipulle voitonjuhliin. Skellin ovelat kannattajat saivat kuitenkin varastettua sydämen takaisin, ja palauttivat sen Skellin ruumiiseen, jolloin tämä heräsi henkiin. Viimeisen suuren taistelun aikana Llao sai surmansa. Skell määräsi ruumiin paloiteltavaksi ja heitettäväksi järveen (Crater Lake) rapujen ja muiden petojen syötäväksi. Vedessä asuvat olennot olivat Llaon liittolaisia, mutta Skell huijasi niitä huutamalla ’Tässä teille Skellin kädet!’ heittäessään todellisuudessa veteen Llaon kädet. Järven asukkaat hotkaisivat ne saman tien, samoin kuin Llaon jalat. Mutta kun Skell heitti järveen Llaon pään, pedot tunnistivat johtajansa kasvot eivätkä koskeneet siihen. Voitkin edelleen nähdä Llaon pään, joka nykyisin tunnetaan nimellä Wizard Island. Llaon henki asuu Llao Rockin sisällä, ja joskus, kun on hyvin rauhallista, tämä levoton henki sukeltaa järveen ja nostattaa ärhäkän puhurin. (Infotaulu Skell Head – näköalapaikalla, NPS.)

Samassa infotaulussa on myös piirroskuva jättiläismäisestä jokiravusta, sekä teksti:

Llao, Crater Laken [järven] henkien päällikkö, hallitsi monia heikompia henkiä, jotka esiintyivät eläinten muodossa. Yksi tällainen hirviö oli jättiläisrapu, joka nappasi varomattomia vierailijoita kraatterin reunalta ja veti heidät järven jäätäviin syvyyksiin. (Infotaulu Skell Head -näköalapaikalla, NPS.)

Kuva 6: Infotaulu Skell Head -näköalapaikalla. Crater Lake.

Intiaanien kulttuurihistoriallinen perintö on läsnä puistossa, mutta vaikuttaa siltä, että sitä oli hyödynnetty ainoastaan tiettyihin tarpeisiin. Lisätietoa paikallisten intiaanien tämänhetkisistä suhteista Crater Laken alueeseen oli puistossa vaikea saada. On luultavaa, että poliittiset syyt vaikuttavat siihen, että alkuperäiskansojen historia on tuotava kansallispuistoissa esiin, mutta syvällisempi paneutuminen ei vastaa puiston tai kävijöiden intressejä. Koska intiaanien oikeudet omaan historiaansa ovat tulleet Yhdysvalloissa ajankohtaisiksi vasta paljon Crater Laken perustamisen jälkeen, on todennäköistä, että puiston fyysisten rajojen luominen on sulkenut ulkopuolelle intiaanien perinteisiä käyttöalueita. Eräs mielenkiintoinen yksityiskohta kuitenkin kertoo siitä, että jo varhaisessa vaiheessa alkuperäisasukkaiden käsityksiä alueen historiasta on tuotu mukaan valkoisten amerikkalaisten kokemukseen puistosta. Crater Laken kansallispuistossa monet paikkojen nimistä ovat William Steelin, puiston isähahmon antamia jo 1800-luvun lopulta alkaen. Steel halusi antaa paikoille dramaattisia nimiä houkutellessaan turisteja, ja esimerkiksi Crater Laken järvestä esiin pistävän vulkaanisen kukkulan hän nimesi Wizard Islandiksi, sillä se muistutti häntä velhon hatusta. Mielenkiintoinen sattuma on, että myös alueen alkuperäisasukkaat olivat

nimenneet samaisen saaren oman velhohahmonsa mukaan. Ehkäpä William Steel ajatteli klamathien kertomaa tarinaa katsoessaan alas kraatterin reunalta, mutta näki hukkuneen velhon järvessä omien kulttuuristen käsitystensä ilmentymänä, sillä klamathien myyttinen velhohahmo tuskin käytti teräväkärkistä hattua. Muita Steelin nimeämiä paikkoja puistossa ovat esimerkiksi saaren huipulla sijaitseva kraatteri, joka sai nimekseen Witches Cauldron. Toinen järvessä näkyvä saari, Phantom Ship, oli Steelin mielestä pimeällä kuin järvellä ikuisesti seilaava aavelaiva. (Harmon 2002, 44–5.)

Tätä konfliktia erilaisten historiankerronnan tapojen välillä pyrittiin puistossa aktiivisesti vähättelemään tuomalla esille, että tulivuoren alue on ollut pyhä paikka, johon on ollut pääsy vain muutamalla kansan jäsenellä, eikä suurimmalla osalla kansan jäsenistä ole ollut fyysistä suhdetta alueeseen. Klamath-kansan historiassa tuotiin esille heidän vuotuinen perinteensä kokoontua telттаilemaan muiden Etelä-Oregonin ja Pohjois-Kalifornian intiaanikansojen kanssa Crater Laken läheisille alueille syksyisin, tarkoituksena ylläpitää sosiaalisia suhteita, metsästää ja kerätä marjoja. Perinnettä oli harjoitettu vielä 1900-luvun alussa, mutta se oli sittemmin jäänyt. Tällä tarinalla haluttiin tuoda esiin paikan elävää historiaa, mutta sen yhteydessä korostettiin, että kokoontumiset olivat perinteisesti tapahtuneet nykyisen kansallispuiston rajojen ulkopuolella, eli kansallismetsän alueella. Tämä fyysinen ja henkinen rajanveto on puistolle tärkeä, sillä siten voidaan rajata ulos intiaanien oikeudet alueeseen.

Crater Laken tieteellinen historia jättää ihmisten kokemuksen vähemmälle huomiolle. Koska Crater Lake on melko erikoisen näköinen, järven näkeminen herättää paljon kysymyksiä sen alkuperästä. Puiston mukaan englannin sana ”*crater*” tarkoittaisi vain kuoppamuodostumaa, joka syntyy meteorin törmätessä Maahan, ja oikea sana tulivuoren purkauksessa syntyneelle kuopalle olisi ”*caldera*”. Siten Crater Lake, eli ”kraatterijärvi”, olisi nimenä hieman harhaanjohtava, ja järvi olisi virallisesti ”kalderajärvi”. Monet puistonvartijat pyrkivät esitelmissään mainitsemaan tämän eron, mutta perustelemaan nykyistä, heidän mukaansa tieteellisesti väärää nimeä sillä, että nimenä ”Caldera Lake” ei kerta kaikkiaan kuulostaisi yhtä hyvältä kuin Crater Lake. En kuitenkaan itse löytänyt sanakirjasta (Hornby 2000) mainintaa sanasta caldera. Sana crater selitetään siinä tulivuoren romahdusaukoksi, ja jos kyseessä on meteoriitin törmäyksestä syntynyt kuoppa, termi on ”*meteorite crater*” (mts. 293). Puiston laatimissa teksteissä käytetään kuitenkin nimitystä caldera, jonka olen suomentanut kalderaksi. Ehkäpä järven tietynlainen rujo ulkomuoto ja se, että vulkaanisia

tunnusmerkkejä on vaikea havaita autosta käsin vaikuttaa siihen, että osa vierailijoista uskoo järven syntyneen meteorin törmäyksen seurauksena. Voi olla, että puistonvartijoiden tarina ”väärästä” nimestä on vain keino saada ihmiset muistamaan Crater Laken syntytarina paremmin. Joka tapauksessa väärinkäsitykset aiheesta ovat yleisiä, joten puistolle on tärkeää tuoda järven todellinen syntyhistoria selkeästi esiin. Crater Lakessa esitetään tuhansien vuosien historia melko tiiviissä muodossa, esimerkiksi eräässä Rim Villagessa sijaitsevassa infotaulussa näin:

Kerran tällä paikalla seisoivat vaikuttava lumihuippuinen vuori. Toistuvat vulkaaniset purkaukset olivat vuosittuhansien kuluessa muodostaneet tulivuoren, jonka korkein kohta nousi ehkäpä noin yhden mailin nykyistä järven pintaa korkeammalle. Kuten Mt. Rainier ja Mt. St. Helens, tämä vuori, nimeltään Mt. Mazama, oli yksi Kaskadien vuorijonon suurimmista tulivuorista, ja myös yksi herkimpiä purkautumaan. Noin 7700 vuotta sitten sarja voimakkaita purkauksia saivat Mt. Mazaman muuttamaan muotoaan. Tulivuoresta purkautui suuria määriä kiviä ja tuhkaa korkealle ilmaan, ja kuumien, kaasupitoisten kivien vyöry hyökyi alas vuoren rinnettä. Lopulta vuoren jäljelle jäänyt yläosa romahti muodostaen kuuden mailin levyisen kalderan jossa nyt sijaitsee tuntemamme Crater Lake. (Infotaulu Rim Villagessa, NPS.)

Taulussa on myös poikkileikkauspiirros Mt. Mazamasta ennen ja jälkeen purkauksen, taiteilijan näkemys purkautuvasta Mt. Mazamasta, sekä sarjakuvamainen selostus purkauksen eri vaiheista kuvineen. (Infotaulu Rim Villagessa, NPS.) Tekstissä mainitut vuoret Mt. St. Helens ja Mt. Rainier ovat Yhdysvaltain luoteisrannikon tunnetuimpia tuliperäisiä vuoria, joihin viittaamalla autetaan ihmisiä hahmottamaan miltä Mt. Mazama olisi voinut näyttää ennen purkaustaan. Mt. St. Helens purkautui edellisen kerran vuonna 1980 vaatiessa 57 ihmisen hengen ja aiheuttaen paljon muuta tuhoa, joten tapahtuma on erityisesti alueella asuvien hyvässä muistissa. Mt. Rainier puolestaan on yksi vanhimpia kansallispuistoja, ja erityisesti Washingtonin osavaltion visuaalinen symboli. Vuoret ja vulkaaniset toiminnot ovat siis tuttuja luoteisrannikon alueen asukkaille, ja näiden tuttujen vuorten avulla vierailijoiden on helpompi ymmärtää niitä prosesseja, joiden kautta mahtavasta Mt. Mazamasta jäi jäljelle vain mahtava kuoppa. Mt. St. Helensin purkaukseen viitataan myös muissa puiston opastuksissa, luultavasti, koska se on ollut tapahtuma, joka on jäänyt ihmisten mieliin, ja siihen vertaamalla on helpompi hahmottaa muita samantyyppisiä tapahtumia.

Kuva 7: Näköala Rim Villagesta järvelle ja infotaulu Mt. Mazaman purkauksesta.

Myös Crater Laken kansallispuiston infolehtisessä on lyhytsanainen katsaus puiston historiaan otsikon ”Puiston profiili” alla.

Crater Laken kansallispuisto suojelee Yhdysvaltojen syvintä järveä. Tätä järveä pidetään maailman puhtaimpana suurena vesikeskittymänä, sillä siinä ei ole sisään- tai ulostulovirtoja vaan vesi on kokonaan sade- ja sulamisvettä. Vesi on poikkeuksellisen kirkasta ja syvän sinisen väristä. Järvi sijaitsee kalderassa joka on muodostunut noin 7700 vuotta sitten, kun 3600-metrinen tulivuori romahti voimakkaan purkauksen seurauksena. Tämä purkaus oli mahdollisesti Pohjois-Amerikan suurin viimeisen 640 000 vuoden aikana. Myöhemmät purkaukset muodostivat Wizard Islandin, joka on tuhkakartio lähellä järven lounaisrantaa. Tänä päivänä aarniometsät ja avoimet niityt peittävät tulivuoren rinteitä, tarjoten suojapaikan monille kasveille ja eläimille, joiden joukossa useita harvinaisia lajeja. Paikallisten intiaanikansojen kulttuuriperinteessä alue on keskeinen, ja puisto tarjoaa ainutlaatuisia mahdollisuuksia niin tieteelliselle tutkimukselle kuin yleisön viihtymiselle.

Tämän alle on listattu puiston ja järven kokoon sekä sääolosuhteisiin liittyviä numeerisia faktoja. Tekstin yhteydessä on sama maalaus Mt. Mazaman purkauksesta kuin aiemmin mainitussa infotaulussa, ja kuvateksti: ”Jos kaikki Mt. Mazaman katastrofisesta purkauksesta muodostunut tuhka kerättäisiin ja levitetäisiin tasaisesti Oregonin osavaltion päälle, se muodostaisi 8 tuuman (20 cm) paksuisen kerroksen.”

(NPS: Crater Lake Reflections 2011, 1.) Tämä puiston virallisen julkaisun etusivulla olevan tekstin on tarkoitus olla lyhyt mutta monipuolinen katsaus alueen historiaan. Siinä korostuu vuoren pitkä ja raju menneisyys, mutta esille tuodaan myös pehmeämpiä arvoja kuten harvinaiset kasvi- ja eläinlajit sekä alueen merkitys alkuperäiskansoille. Tärkeät visuaaliset ominaisuudet veden puhtaus ja syvä, kirkas sininen väri nostetaan esiin heti ensimmäisessä kappaleessa. Näin lukija saa heti mieleensä tutun kuvan kraatterin sylissä lepäävästä sinisestä vedestä. Monista puistossa olevista teksteistä välittyi huoli siitä, että kävijät eivät ymmärtäisi vuoren purkauksen voimallisuutta ja vaikutusta alueen maisemaan. Siksi esimerkiksi tuhkan määrästä ja levinneisyysalueesta pyritään antamaan konkreettisia esimerkkejä, ja osa vuoren rinteestä on nimetty Hohkakiviautiomaaksi (*Pumice Desert*) selittämään sen erikoista, lähes kasvutonta ulkomuotoa. Myös Crater Laken tulivuoren ainutlaatuisuutta korostetaan nimenomaan sen purkauksen voimakkuuden ja ainutlaatuisen lopputuloksen kautta.

Basso (1996) käsittelee ensisijaisesti yhteisön suhdetta omaan ympäristöönsä ja sen historiaan. Vaikka kansallispuistotkin ovat paikkoja, joihin liittyy paljon tarinoita, ne eivät kuitenkaan ole vierailijoiden jokapäiväisen elämän näyttämyitä. Siksi niiden tarinat eivät ole henkilökohtaisia ja suhde näihin paikkoihin voi pysyä etäisenä. Paikkoihin liittyvät tarinat, joita kansallispuistoissa esitetään, ovat hallittuja, myös muodoltaan. Maiseman katsomista ohjaavat kyltit on suunniteltu tiettyä tarkoitusta varten, ja ne esittävät saman tiedon jokaiselle ohikulkijalle, joka ikinen päivä. Suullinen historiantieto, kuten apassi-intiaaneilla, sen sijaan on jatkuvasti läsnä jokapäiväisessä elämässä, sillä se elää tarinankertojien mielikuvituksessa ja on lähes aina valmis toistettavaksi. Apasseille paikkojen nimet ovat kuin kuvia näistä paikoista, ja tarinankerronta onkin aina tiiviissä yhteydessä paikkaan. Kuvailevien nimien avulla myös kuulijat, jotka eivät ole käyneet kyseisessä paikassa, voivat kuvitella miltä siellä näyttää. (Mts. 32, 46–7.)

Monet Crater Laken kansallispuistossa työskentelevät ilmaisivat huolensa siitä, että suurin osa vierailijoista viettää puistossa vain muutaman tunnin. Nämä tunnit käytetään järveen ja sen katsomiseen, ja tieto on pinnallista. Kosketus maisemaan tapahtuu auton ikkunan kautta tai jaloittelulla jollakin näköalapaikoista. Jotta vierailijoille saataisiin lisää kokemuksia, on tärkeää, että heidät saadaan liikkumaan eri alueilla puistossa. Esimerkiksi ohjatulla vaelluksella puistonvartijalla on aikaa kertoa maisemasta enemmän kuin vierailija omaksuisi lukemalla maisemasta kertovia kylttejä. Voikin ajatella, että kyseessä on monta eri tasoa, joista käsitys maisemasta rakentuu.

Ensimmäinen on ennen matkaa hankittu tieto, joka voi olla tietoisesti hankittua tai vuosien aikana kertynyttä. Seuraava askel on puistosta hankittava tieto, jota tarjoillaankin monessa muodossa. Helpoimmin lähestyttävä tiedonlähde ovat näköalapaikoille sijoitetut kyltit, joiden avulla on mahdollista hahmottaa omaa suhdetta maisemaan. Kylteissä on yllättävääkin tietoa, jota ei tule vastaan muualla puistossa, esimerkiksi edellä mainitut katkelmat alkuperäisasukkaiden mytologiasta, mutta enimmäkseen niissä toistetaan tiiviissä muodossa järven syntyhistoriaa ja eri maiseman osien merkitystä siinä. Puistonvartijoiden pitämien esitelmien kautta voi saada syvällisempää tietoa jostakin tietystä aihealueesta, mikä lisää kokemuksen merkityksellisyyttä. Kolmas taso on maiseman omakohtainen kokeminen esimerkiksi vaelluksen tai järvessä uimisen kautta.

Eräs haastateltavani, puistossa vieraillut Joanne korosti, että hänelle tärkeää on, että puistonvartijat ja kyltit kertovat hieman eri asioita. Siten kävijä saa laajemman kuvan asioista eri kanteilta, eikä ole riippuvainen yhdestä tiedonlähteestä. Tiedon ja tarinoiden lisäksi kävijöiden mielikuvaan puistosta vaikuttavat kokemuksen muodot, joita käsittelem seuraavassa luvussa.

5 Kokemus maisemasta Crater Laken kansallispuistossa

Edward Bruner kirjoittaa yhdessä Victor Turnerin kanssa toimittamansa kirjan *Anthropology of Experience* (1986) johdannossa, että kokemuksen antropologiassa keskitytään siihen, miten ihmiset kokevat sen kulttuurin jossa elävät, ja erityisesti, mitkä ovat ne prosessit, joiden kautta yksittäiset tapahtumat siirtyvät ihmisen tietoisuuteen (s.4). Ongelmia tutkimukselle tuottaa kokemuksen subjektiivisuus, ja Bruner tarjoaa ratkaisuksi filosofi Wilhelm Diltheyn ajatusta ilmaisujen tulkitsemisesta kokemuksen ilmentäjänä. Ilmaisut voivat tässä yhteydessä olla monenlaisia kulttuurisia ja sosiaalisia ilmiöitä, esimerkiksi narratiiveja, esityksiä, sosiaalista liikehdintää ja rituaaleja. On tutkittava sellaisia kuvauksia, jotka liittyvät sosiaaliseen elämään, sillä nämä ilmaisut tiivistävät sen, mikä on oleellista ihmisten kokemusten piirissä. (Mts. 5.) Todellisuus, kokemus ja ilmaisu eivät kuitenkaan ole identtisiä, vaan näiden välillä on epätarkkuutta. Ilmaisu ei siis voi reflektoida kokemusta täydellisesti, mikä vaikeuttaa tutkimusta. Ilmaisun takana on aktiivinen tarkoitus, niin sen muodostamisessa kuin vastaanottamisessakin. (Mts. 7.)

Kesällä suosituin aktiviteetti puistossa on ehdottomasti järven katselu, joko Rim Villagesta tai joltakin Rim Driven näköalapaikalta käsin. Myös veneajelu järvellä veti turisteja puoleensa, ja paikan varaamista etukäteen suositeltiin erityisesti viikonloppuna. Puiston suosituin vaellusreitti onkin Cleetwood Trail, ainoa reitti alas järven rantaan ja sitä kautta venelaiturille, mikä kertoo ihmisten kiinnostuksesta järveä kohtaan.

Kuten puistonvartijana työskentelevä Darby asian ilmaisi, puistossa on kolme tapaa kokea järvi. Ensimmäinen ja suosituin tapa on katsella järveä kraatterin reunalta käsin. Siihen on luotu monia eri mahdollisuuksia näköalapaikkojen muodossa, mutta tietyllä tavalla maisema on niistä kaikista katsoen sama. Järven sinisyys tulee ylhäältä päin katsottuna parhaiten esiin, samoin kuin kontrasti sen tynnen pinnan ja kraatterin rosoisten seinämien välillä. Vaikka tutustuminen järveen kraatterin reunalta antaa parhaan yleiskuvan maisemasta, toisaalta mittakaava hämärtyy. Koska maisemaan ei kuulu juurikaan rakennuksia, järven kokoa on vaikea hahmottaa.

Laskeutuminen Cleetwood Coven polkua alas järven rantaan antaa jonkinlaisen käsityksen kraatterin koosta. 1,7 kilometrin reitti alas järven rannalle tarkoittaa 213 metrin pudotusta suhteessa merenpintaan. Tämän reitin alas kävelemiseen suositellaan varattavaksi noin 40 minuuttia, ja se on luokiteltu puiston vaativimmaksi kävelyreitiksi. Toinen mahdollisuus kokea järvi tarjoutuukin Cleetwood Coven juurella, jossa on puiston ainoa mahdollisuus lähestyä järven vettä. Pienelle alueelle on rakennettu venelaituri, ja luonnonkiviltä voi pulahtaa uimaan. Alue on lähes huomaamaton kraatterin reunalta, sillä siellä ei ole juurikaan infrastruktuuria. Uiminen on lämpiminä päivinä suosittua, vaikka vesi pysyy aina kylmänä.

Veden pinnan tasolta järven näkee hyvin eri tavalla: pääosaan nousee vesi, mutta sen sinisyyden sijaan huomio kiinnittyy sen kirkkauteen. Rantakivet erottuvat kristallinkirkkaasti pohjasta, ja välillä voi nähdä vieraslajina järvessä elävän ravun pistävän päänsä esiin kivenkolosta. Vesi muuttuu kaukaa tarkasteltavasta objektista aktiivisen käytön välineeksi ja sen voi kokea kaikilla aisteillaan. Siinä voi kalastaa, ja kuvitella vaikka olevansa kesämökillään, jolloin järven mystisyys haihtuu. Uimalla voi kuvitella veden kylmyyden kautta sen syvyyden ja alkuperän lumen sulamisvetenä.

Kolmas kokemisen muoto on veneajelu järvellä. Näkökulma muuttuu, nyt katsotaan alhaalta ylös kraatterin seinämää. Koko kraatteri näyttää tästä kulmasta hyvin erilaiselta. Veneessä istuessaan on ikään kuin osa maisemaa jota hetki aikaisemmin on katsellut Rim Villagesta. Veneestä käsin myös ymmärtää parhaiten järven valtavan

koon, ja vedessä on jotakin pelottavaa. Veden pinnalta katsottuna vesi ei ole enää kirkkaan sininen vaan harmaa ja melko synkkä. Haverin sattuessa apu olisi hyvin kaukana ja järvi on syvä ja kylmä. Myös Phantom Ship -saari, jonka muoto on nimensä mukainen, nousee vedestä kuin oikea aavelaiva. Veneessä on mukana puistonvartija, joka pystyy tästä suunnasta kertomaan kraatterin sisäpinnan muodostumista paremmin kuin sen reunalta käsin.

Kuva 8: Turisteja veneajelulla Crater Lake -järvellä.

Jokaiselle vaellusreitille on Crater Lakessa pyritty luomaan konteksti ja monille myös jonkinlainen tarina. Olen aiemmin käsitellyt Lady of the Woods ja Plaikni Falls -reittien taustaa. Näitä tarinoita tuodaan esiin sekä puiston infolehtisessä että vaellusreittien alussa olevissa infotauluissa ja brosyreissä. Tieto saa fyysisen muodon, kun kävijä ikään kuin astuu tarinaan kävellessään vaellusreitillä. Tämä fyysinen ulottuvuus erottaa kansallispuiston museosta. Museo on selkeästi keinotekoinen ympäristö johon on uudelleenrakennettu jokin sinne kuulumaton paikka, kun taas puistossa autenttisuuden illuusio on voimakkaampi, jokainen vierailija löytää sen uudelleen, kuten John Wesley Hillman aikanaan löysi Crater Laken. Paikkaa ei ole tuotu ihmisen luo, vaan paikka

pysyy paikallaan ja ihminen matkustaa sinne. Tämä fyysinen löytämisen prosessi on tärkeä osa puistojen viehätystä. Saman fyysisen löytämisen voi kokea jokaisella vaellusreitillä erikseen, ja elää sitä kautta jokaisen reitin oma tarina.

5.1 Maiseman toiminnallisuus

Crater Laken kansallispuistossa järjestetään kesäisin paljon ohjelmaa, jonka avulla vierailijat voivat paremmin tutustua puiston maisemaan ja historiaan. Puiston sisäänkäynneillä, pääsymaksun keräämisen yhteydessä, jaetaan tulijoille puiston kartta sekä kaksi kertaa vuodessa ilmestynvä puiston oma ”sanomalehti”. Tämä kahdeksansivuinen julkaisu on oikeastaan sanomalehden ulkoasuun puettu puiston infolehtinen, josta vierailija saa tietoa puiston ajankohtaisista aiheista, kuten rakennustöistä, puiston palveluista ja ajanviettomahdollisuuksista. Lehdessä on esitelty alueen vaellusreitit, ja siinä on myös kartta, johon on kirjattu maaston korkeuserot. Myös ohjatun ohjelman yleinen aikataulu on painettu lehteen, mutta infokeskusten ilmoitustauluilla on nähtävissä viikon lukujärjestys, josta käyvät ilmi myös esitelmien aiheet ja ohjattujen vaellusten kohteet. (National Park Service 2011.)

Esitelmät ovat pääasiallisesti tietoiskuja jostakin tietystä aiheesta, tai ne pyrkivät syventämään aihetta, joka on tullut esiin muualla puistossa. Paikalla jossa ohjelma pidetään, on suuri merkitys myös sisällölle. Siitä riippuu, katsotaanko kuvia ja kuunnellaan tarinoita jostakin muualla olevasta vai osallistutaanko samalla maisemaan. Osallistavaa ohjelmaa ovat ohjatut vaellukset, trolleybussiajelu sekä veneajelu. Niissä tarjottu tieto liittyy ensisijaisesti nähtävään maisemaan, kun taas esitelmissä aihe voi olla paikasta kaukana.

Ranger’s choice talk

Ranger’s choice talk:ia voi kuunnella heinäkuun alusta syyskuun alkuun kaksi kertaa päivässä Crater Lake Lodge -hotellin takakuistilla. Jokaisella puistonvartijalla on itse valittu, puistoon liittyvä aihe josta pitivät vapaamuotoisen, noin 20 minuutin pituisen esitelmän. Ilmapiiri on erittäin epämuodollinen, sillä kuistilla on myös ihmisiä, jotka eivät olleet varsinaisesti tulleet kuuntelemaan esitelmää, vaan ainoastaan hotellin ravintolan asiakkaiksi. Ihmiset myös tulivat ja menivät kesken esitelmän. Vaikka esitelmän pitäjä saa itse valita esitelmänsä aiheen, sen täytyy oleellisesti liittyä Crater Laken kansallispuistoon. Siksi aiheet olivat usein tuttuja myös muista aktiviteeteista ja

infotauluista puistossa, hieman syvennettyinä. Kuuntelin kenttätöni aikana esitelmää esimerkiksi aarniometsästä, erilaisista puulajeista, klamath-kansan intiaanien perinteisistä luontokäsityksistä ja puistossa asuvien eläinten poikasista. Tilana kuisti ei anna mahdollisuutta multimedian käyttöön, mutta monet puistonvartijat elävöittävät esitelmäänsä laminoituilla kuvilla ja julisteilla tai vaikkapa luonnosta kerätyllä materiaalilla.

Ennen esitelmää monet puistonvartijat kyselevät kuuntelemaan tulleilta ihmisiltä mistä he ovat kotoisin, ja monet vierailijat ovat myös kiinnostuneita kuulemaan puistonvartijan koulutuksesta ja työstä. Parikymmentä minuuttia on sopiva aika, jotta ihmiset jaksavat seurata keskittyneesti. Usein esitelmästä saatu tieto onkin vain toisessa muodossa tarjoiltu osa puiston informaatiopakettia, eikä se juuri tarjoa tietoa jota ei voisi saada jostakin muusta lähteestä puistossa.

Tässä tapahtumassa on selvästi haettu tunnelmallista iltapäivähetken henkeä, jonka aikana asiakkaat voivat rentoutua keinutuoleissa, katsella järvelle ja kuunnella puistonvartijan tarinointia. Hotellin ravintolan tarjoilija käy ottamassa vastaan ruoka- ja juomatilauksia, ja viileiden päivien varalle tarjolla on huopia. Hotelli itsessään on pieni nähtävyys, se on rakennettu vuonna 1915, ja sen yleiset tilat on entisöity ilmentämään 1920-lukua (National Park Service 2009a.) Ehkä juuri miljöö on tässä tapahtumassa erityinen vetonaula, sillä muutama haastattelemistani vieraista puhui hyvin innostuneesti juuri tästä aktiviteetista, eikä ollut törmännyt vastaavaan muissa käymissään puistoissa.

Crater Lake talk

Crater Lake Talk, heinäkuun alusta syyskuun alkuun kolme kertaa päivässä Sinnott Memorial Overlookissa Rim Villagessa pidettävä, noin 20 minuuttia kestävä esitelmä, keskittyy nimenomaan Crater Laken geologiseen historiaan, erityisesti Mt. Mazaman muodostumiseen ja purkaukseen. Myös Crater Lakella tehtävää tieteellistä tutkimusta käsitellään lyhyesti. Paikkana Sinnott Memorial Center tukee tällaista tieteellisesti painottunutta esitelmää, sillä se on pienikokoinen tiedenäyttely, jossa voi tutustua alueella tehtävään tutkimukseen ja sen historiaan myös itsenäisesti.

Tämän esitelmän pitävällä puistonvartijalla on ehkä vähiten mahdollisuuksia vaikuttaa esitelmän sisältöön. Muotoon sen sijaan on mahdollista vaikuttaa, ja esimerkiksi yksi puistonvartija havainnollisti Mt. Mazaman purkausta leipomalla

yleisön kanssa mielikuvitusmustikkapiirakan. Puistonvartijat pyrkivät tekemään tilaisuudesta epämuodollisen, mutta samalla heillä on paljon asiaa, joka pitää saada välitetyksi.

Crater Lake Talk on siitä erityisen tärkeä, että se kertoo alueen luonnontieteellisestä historiasta, joka on tärkeimpiä osa-alueita puiston tiedonvälityksessä. Myös se, että esitelmän nimi on yksinkertaisesti Crater Lake Talk, mikä kertoo sen asemasta suhteessa muihin esitelmiin: kyseessä on se oikea Crater Lake -esitelmä, joka kertoo Crater Laken oikean tarinan. Siksi sisällössä on melko vähän variaatiota ja paikkakin on juhlallinen. Sinnott Memorial Centeristä on erikoinen näkymä järvelle, sillä se sijaitsee parikymmentä metriä kraatterin reunan sisäpuolella ja sinne on laskeuduttava polkua pitkin.

Evening program

Joka ilta leirintäalueella on myös ilmainen, noin tunnin pituinen puistonvartijan pitämä powerpoint-esitelmä jostakin puistoon liittyvästä aiheesta. Leirintäalueella on eräänlainen laajennettu nuotiopiiri penkkeineen, ja valkokangas videotykkeineen. Aiheet liittyvät usein puiston historiaan ja ovat hyvin kuvapainotteisia. Yksi suosituimmista iltaohjelmista on tähtien tarkkailu, jolloin kuulijat makaavat penkeillä selällään katsellen yötaivaalle, ja puistonvartija kertoo eri tähtimuodostelmista.

Iltaohjelman visuaalisen luonteen takia ihmiset jaksavat keskittyä kauemmin, ja pidempi aika mahdollistaa aiheiden syvemmän käsittelyn. Iltaohjelman avulla puiston vuorokauden aktiivista osaa saadaan pidennettyä, sillä pimeä laskeutuu alueelle jo iltaseitsemän maissa, minkä jälkeen järven havainnointi tai vaeltaminen ei enää ole houkuttelevaa. Iltaohjelma on myös tunnelmaltaan kevyempi ja viihdyttävämpi kuin muu puiston ohjelma, ja tuo mieleen lapsuuden kesäleirit. Yhteinen vapaa-ajan viettohetki korostaa vierailijoiden yhtenäisyyttä ja yhteisomistusta puistoon.

Ohjatut vaellukset

Puistossa on yhteensä noin 145 kilometriä vaellusreittejä, kaiken tasoisille vaeltajille. Vaikka kaikkia reittejä kutsutaan englanniksi nimityksellä ”*hiking trails*”, monet niistä eivät ole niin vaativia, että niitä olisi luontevaa kutsua suomeksi vaellusreiteiksi. Kolme 16 pääreitistä on mahdollisuus suorittaa pyörätuolilla, ja muutamat ovat alle kilometrin

pituisia. Tarjolla on kuitenkin myös vaativampia, yli 300 metrin korkeuteen nousevia ja yli 10 kilometrin pituisia reittejä.

Kesällä 2011 ohjattuja vaelluksia oli tarjolla yhteensä kuudella eri reitillä, yksi reitti päivässä. Lauantaisin, joka on suosituin vierailupäivä, vaelluksia oli kolme. Infokeskuksen ilmoitustaululla ilmoitettiin aikataulut ja kohteet ohjatuille vaelluksille. Suurin osa vaelluksista oli helppoilla reiteillä, esimerkiksi uudella Plaikni Fallsin reitillä, joka on mahdollista suorittaa pienellä avustuksella jopa pyörätuolilla. Haastavammilla, kiipeämistä vaativilla reiteillä ohjattuja vaelluksia oli pari kertaa viikossa. Vaativimmalla Garfield Peakin reitillä kävelyä on yhteensä noin 5,5 kilometriä, mutta vaativaksi sen tekee nousu 2165 metristä 2455 metriin merenpinnan yläpuolella. Siksi reitin kävelyyn varataan aikaa kolme tuntia. Ohjattujen vaellusten tarkoitus on saada ihmiset kiinnostumaan vaelluksesta, ja siksi suurin osa niistä on helppoilla reiteillä, jotka eivät vaadi erityisen hyvää kuntoa. Garfield Peakin reitti on selkeästi hieman eri kohderyhmälle, mutta on maiseman kannalta merkityksellinen. Garfield Peakin huippu on korkein kohta, jolle kraatterin reunalla on pääsy, joten se on hyvin suosittu reitti, jolta saa hieman erilaisen näkymän järvelle kuin muualta puistosta. Lähes kaikki muut ohjattujen vaellusten reitit kulkevat muualla kuin kraatterin reunalla, eikä niiltä ole näkymää järvelle. Tämä auttaa puistoa houkuttelemaan ihmisiä näkemään puistosta muutakin kuin järven ja ylipäättään lähtemään luontoon kävelylle.

Kuva 9: Puistonvartija ohjaa vaellusta Plaikni Falls -reitillä. Crater Lake.

Se, että ohjatut vaellukset ovat helpoilla reiteillä, on tärkeää, jotta ihmisillä on matalampi kynnys osallistua niille. Puiston reittivalikoima pyrkii heijastelemaan sitä kansallispuistoideologian kannalta keskeistä ajatusta, että puisto kuuluu kaikille. Siksi myös pyörätuolilla ja kävelykepin kanssa liikkuville on tarjottava ohjelmaa. Kokemattomat luonnossaliikkujat ovat kohderyhmä, johon puisto haluaa panostaa, jotta he tulisivat uudelleen. Heille voi olla kynnys lähteä yksin maastoon, mutta ohjatulla vaelluksella reittiin on helpompi tutustua.

Ohjatun toiminnan ja vaelluksen lisäksi puistossa on mahdollisuuksia myös itsenäiseen toimintaan. Esimerkiksi pyöräily, kalastaminen ja uiminen ovat suosittuja ajanviettotapoja. Metsästäminen on kansallispuistojen alueella kielletty, mutta villieläinten tarkkailua ja valokuvausta voi tietysti harjoittaa. Crater Lakessa ei ole juurikaan erityistä eläimistöä, ainakaan sellaista, josta olisi turistien vetonaulaksi. Valko- ja mustahäntäpeurat sekä maaoravat ovat jossain määrin tottuneet turisteihin ja näiden tarjoamiin makupaloihin, joten niiden saaminen kuvaan on melko helppoa. Näiden eläinten kuvaaminen ja ruokkiminen, vaikka jälkimmäinen on tietysti tiukasti kielletty, on monille turisteille tärkeä osa luontokokemusta. Muiden eläinten, kuten

mustakarhujen tai amerikanpikojen, näkeminen vaatii huomattavasti enemmän kärsivällisyyttä sekä poistumista suosituimmilta turistivyöhykkeiltä. Tärkeää on kuitenkin, että vaikka ihmiset toimivat puistossa itsenäisesti, puistonvartijoita on lähetettyvillä, jos heillä on jotakin kysyttävää.

5.2 Erilaiset liikkumisen muodot

Crater Lakessa liikutaan pääasiassa autolla näköalapaikkojen, infokeskusten ja vaellusreittien välillä. Suurin osa vierailijoista tulee puistoon omalla autolla, ulkomaalaiset turistiryhmät myös tilausbusseilla. Jotkut tulevat pyöräilemään järven ympäri, mutta silloinkin puistoon saavutaan usein autolla.

Kuva 10: Turisteja Rim Driven näköalapaikalla. Crater Lake.

Kaikki haastateltavistani, sekä vierailijoista että puiston työntekijöistä, olivat sitä mieltä, että autosta käsin ei pysty todella kokemaan Crater Laken kansallispuistoa. On ymmärrettävää, että puistonvartijat olivat sitä mieltä, ja haastatteleman vierailijatkin todennäköisesti olivat niitä, jotka pyrkivät tulemaan ulos autosta niin paljon kuin mahdollista. Niitä vierailijoita, jotka pysyvät autossaan koko vierailun ajan, on melko

hankala tavoittaa. Suurin osa amerikkalaisista, joiden kanssa puhuin, ei nähnyt autoilua puistossa suurena ongelmana. Enimmäkseen oltiin jopa ylpeitä siitä, että autoilu ja asfaltoidut tiet mahdollistavat kaikille pääsyn puistoon.

Puistonvartija Darby pohti sitä, miksi pyöräily on puistossa niin suosittua ajanvietettä, seuraavasti:

Pyöräilemällä Rim Driven kokonaan ympäri saa hyvin erilaisia näkökulmia Crater Laken alueeseen, muuallekin kuin järvelle. Länsipuolella on paljon muitakin ihmisiä, mutta itäpuolella on lähes autiota. Idässä on Mt. Scott, valtava vuori joka nousee tien ylle, sekä pitkiä ylä- ja alamäkiä läpi jäätiköiden muovaamien laaksojen. Ympäri pyöräillessä maisema vaihtuu koko ajan, voit nähdä preeriaa ja vesiputouksia. Matka kestää noin neljä tuntia, ja siinä todella saa hyvän käsityksen koko puistosta. Usein näen kuinka pyöräilijät pysähtyvät eri paikoissa tällä reitillä, kuin omaksuakseen maiseman paremmin. He eivät yleensä ole täällä vain runnoakseen reitin läpi, vaan myös ottaakseen kuvia ja kokeakseen sen. (Puistonvartija Darby 25.8.2011.)

Vierailija Joanna toi esiin ajatuksen kolmesta eri nopeuden tasosta, joilla maisemassa voi liikkua. Auto on nopein, ja sillä liikkumisesta tulee helposti suorittamista: pyritään vain pääsemään paikasta A paikkaan B, eikä autoille tarkoitetuilla reiteillä ja teillä aina ole fyysisesti mahdollisuutta pysähtyä silloin kun tekee mieli. Pyörällä kulkiessa on hitaampi ja vapaampi, mutta pyöräilyynkin usein liittyy vauhti ja suorittaminen. Pyörällä ja hitaimmalla liikkumismuodolla, kävelemällä, on kuitenkin mahdollisuus pysähtyä helpommin. Pyöräillessä ja kävellessä on selkeämmin ulkona, ja aistit ovat paremmin virittyneet ottamaan vastaan mitä ympärillä tapahtuu. Jos jotakin jää huomaamatta, usein se johtuu kuljetusta nopeudesta. (Keskustelu 1.9.2011.) Myös eräs toinen haastatteleman vierailija, kalifornialainen Jesse, joka oli pyöräillyt Crater Lakeen San Franciscosta, oli sitä mieltä, että pyöräillen ja kävelen pystyy kokemaan ympäröivän luonnon kaikilla aisteilla. Jessen mukaan erityisesti korkeuserot ja välimatkat aistii eri tavalla liikkuessaan muulla kuin autolla. Maisemaan tulee ikään kuin fyysinen ulottuvuus, ja se jää kuvamuistin lisäksi lihamuistiin. (Keskustelu 23.8.2011.) Näistä keskusteluista nousee ajatus, että maiseman kokemukseen liittyy muutakin kuin katsomista. Täydelliseen kokemukseen tarvitaan myös ääntä, hajua ja tuntoa. Kaikkien aistien yhdessä tuottama muisto on voimakas, ja siihen on helpompi myöhemmin palata. Tällaisessa kokemuksessa maisemasta on enemmän kuin yksi tarttumispinta, ja kokemuksesta tulee siksi moniulotteinen. Ihminen on maiseman ympäröimä, hänestä tulee osa maisemaa.

Kaikilla aisteilla kokemiseen liittyy myös fyysinen siirtymisen rituaali. Vaikka autoilu on amerikkalaisissa kansallispuistoissa helppoa, on perimmäinen tarkoitus saada ihmiset ulos autoistaan. Autoilulla pyritään madaltamaan kynnystä tulla puistoon, mutta puisto haluaa tarjota ihmisille kokemuksia auton ulkopuolella. Poistuminen oman auton luomasta kuplasta luontopolulle tai veneajelulle on tärkeää, koska kontrasti on niin suuri. Silloin ihminen on maiseman ympäröimä, eikä välissä ole auton suojaavaa muuria. Tämän siirtymän kautta kokemuksesta tulee merkityksellisempi. Kävijä voi ajatella saavuttaneensa jotakin, ylittäneensä tietyn rajan jolloin kokemus muuttuu ja paikan taju voimistuu.

Crater Laken kansallispuiston turistisesonki ajoittuu ensisijaisesti kesälle, sillä lumiset talvet tekevät vierailusta vaivalloisen. Esimerkiksi majoituspalveluita ei puistossa järjestetä talvisin lainkaan. Leirintäalueet avautuvat lumen sulaessa, yleensä kesäkuun lopussa, ja sulkeutuvat ensilumen myötä syys-lokakuussa. Suurin osa puiston noin 500 000 vuosittaisesta kävijästä ajoittavat käyntinsä tälle noin kolmen kuukauden mittaiselle ajanjaksolle. Ajalla toukokuusta lokakuuhun suosituin vierailukuukausi on heinäkuu, jolloin puistossa käy hyvinkin yli 100 000 vierailijaa, kun taas marraskuun ja huhtikuun välillä voi säistä riippuen käydä parhaimpana kuukautena hieman yli 10 000 vierailijaa. Koska majoituspalveluita ei talviaikana ole, suurin osa talven vierailijoista viettää puistossa vain joitakin tunteja.

Puisto on talvella kuin talven ihmemaa, sillä alueen korkeus merenpinnasta takaa sen, että lunta sataa paljon: lumipeitteen paksuus on parhaimmillaan keskimäärin kolme metriä. Runsaan lumentulon takia näkymä järvelle ei talvikaudella ole taattu, mutta sopivan ilman sattuessa se voi olla hyvinkin erityinen. Crater Lake on talvisin oikeastaan aivan eri kohde kuin kesällä. Vierailijan on hyväksyttävä se, että tuttua järvimaisemaa ei välttämättä näe, ja olosuhteet ovat haastavat. Autolla ei pääse samoihin paikkoihin kuin kesällä, sillä vain osa Rim Drivesta pidetään aurattuna läpi vuoden. Vaellusreitit peittyvät lumeen usein jo lokakuussa, ja vaelluksen korvaa talviurheilu. Talvella vaellusreiteillä ei ole merkitystä, vaan suksilla tai lumikengillä pääsee kaikkialle samalla tavalla. Lumi tekee maisemasta kuin tyhjän kartan johon vierailija saa itse piirtää reittinsä. Oma-aloitteisuus on paikallaan siksikin, että talvikauden ainoa ohjattu ohjelma ovat viikonloppuisin järjestettävät lumikenkävaellukset puistonvartijan opastuksella. Maisemaan liittyvät tarinat hautautuvat talvisin lumen alle, kun opastetaulut ja maamerkit tekevät niin.

Toisaalta voidaan ajatella, että Crater Laken tärkein tarina on lumi. Se on yksi järven luomiskertomuksista, joka toistuu joka kevät, sillä lumen sulamisvesi pitää yhdessä sadeveden kanssa järven pinnan tasaisen korkealla. Ihmiselle puolestaan lumi on potentiaalinen uhka. Hiljaisuus, muiden turistien poissaolo sekä lumisen maiseman epätodellinen karuus saavat aikaan sen, että kraatterin reunalla seisova maiseman katsoja voi tuntea itsensä hyvin merkityksettömäksi tässä maisemassa. Maisema on myös eräänlainen palkinto sille, joka uhmaa talvisen metsän tuomia haasteita. (Myers 2005.)

Toinen syy sille, että suosituin vierailuaika puistossa on kesällä, on se, että maisema on silloin tuttu. Monille turisteille on ainakin ensimmäisellä kerralla tärkeää nähdä järvimaisema sellaisena kuin sen on nähnyt kuvista. Kun kokemusta vertaa ennalta saatuun tietoon, muodostuu siltä kokemuksen ja tavallisen elämän välille. Jos kokemus ei vastaa ennakkokäsitystä tai tue niistä muodostunutta normistoa, voi kokemuksen arvo vähentyä. Tässä nousee esiin kysymys kokemuksen autenttisuudesta, jota tarkastelen seuraavaksi.

5.3 Kokemuksen aktiivinen luominen ja Crater Lake perintökohteena

Autenttisuus on todellinen valttikortti monille turistikohteille, myös Crater Laken kansallispuistolle. Erilaisilla yksityiskohdilla tuotetaan autenttisuutta, mutta pyritään myös hallitsemaan kokemusta. MacCannellin (1999 [1976]) ”nähtävyyksien semiotiikka” (engl. *semiotics of attraction*) hahmottelee merkitsijöiden ja merkityn suhdetta turistikohteessa. Nähtävyyksien semiotiikassa autenttisuutta lähestytään siltä kannalta, että ihmiset tulkitsevat nähtävyyksiä niitä leimaavien merkkien kautta. Merkkejä liitetään nähtävyyksiin tietoisesti, mutta osa merkeistä on myös hyvin henkilökohtaisia. (Mts. 110–2.) Kansallispuistoja markkinoidaan usein tietyillä määritteillä, mutta esimerkiksi kokemuksen kautta kävijöille muodostuu puistosta omia, henkilökohtaisia merkkejä, jotka määrittävät suhdetta siihen.

Maisemakohteissa visualisuus on erityisen tärkeää, kun taas perintökohteissa paikan yhteisöllinen merkitys korostuu. Crater Lakessa maiseman visuaalisuus toimii merkkinä laajemmasta merkityksestä yhteisölle. Perintökohteita pidetään autenttisina erityisesti sen takia, että kyseessä on usein emotionaalisesti merkittävä kohde. Kansallispuistot ovat koko kansan omaisuutta, ja Crater Lakessa turismin katse on kohdistunut ensisijaisesti Crater Laken järveen. Maisemaa tästä järvestä on

uudelleentuotettu tuhansin kuvin ja videoin sekä matkamuistojen muodossa. Crater Laken järvi on aiheena jopa Oregonin osavaltion kaksikymmentäviisisenttisessä³, ja Crater Laken kotisivuilla puiston epävirallinen iskulause on: ”Crater Lake – Maan päällä ainutlaatuinen” (National Park Service 2012a). Lause viittaa järveen, sillä puiston aarniometsät tuskin kirvoittaisivat näin dramaattista luonnehdintaa. Crater Lake ei ole Maan päällä täysin ainutlaatuinen, sillä samantyyppisiä kraatterijärviä on monilla vulkaanisilla alueilla ympäri maapalloa, mutta sen syvyys ja sinisyys sekä rauhoitettu ympäristö tekevät siitä hyvin kuvauksellisen. Wizard Islandin muoto keskellä tyyntä pintaa auttaa erottamaan sen kaikista muista vastaavista järvistä.

Kuva 11: Wizard Island. Crater Lake.

Crater Lake on kansallispuisto, joka on ollut rauhoitettu asutukselta ja kaupalliselta käytöltä lähes koko sen ajan, jonka se on ollut tunnettu valkoisille amerikkalaisille, ja tämä on vaikuttanut merkittävästi maiseman kehitykseen alueella. Kyseessä on ikuisuuden maisema, jossa kukaan ei elä jokapäiväistä elämää, vaan aika on pysähtynyt

³ Yhdysvaltojen valtion Rahapajan painamassa ”The 50 State Quarters” -sarjassa, jossa jokaisella osavalttiolla on nimikkokaksikymmentäviisisenttinen. (United States Mint. The 50 States Quarters Program.)

ja maisema pysyy muuttumattomana. Jotta maisema olisi sopiva kansallispuiston vetonaulaksi, sen on oltava positiivisia ajatuksia herättävä. Puistossa tekemissani haastatteluissa ja puiston omassa viestinnässä Crater Laken maisemaan liitettiin sellaisia adjektiiveja kuin ainutlaatuinen, kaunis ja upea.

Koskemattomuus ja autenttisuus liittyvät erityisesti lännen kansallispuistoissa yhteen. Koska monet läntisen Yhdysvaltojen puistoista on perustettu ennen kuin alueita oli otettu kaupalliseen käyttöön, metsäalueet ovat tietyllä tavalla alkuperäisiä, ainakin siirtolaisten jälkeläisten näkökulmasta katsottuna. Monissa puistoissa autenttisuuden aikakautena pidetään sitä hetkeä, jolloin intiaanit oli jo hävitetty alueelta, mutta valkoinen uudisasutus ei ollut vielä vallannut alaa.

Nähtävyyksien semiotiikasta voidaan Crater Laken esimerkissä laajentaa siihen, miten merkityksiä tuotetaan maisemalle ja miksi, sekä siihen, mitä ihmiset odottavat maisemalta ja sen autenttisuudelta. Puistossa työskentelevillä ihmisillä ja vierailijoilla on hyvin erilaiset roolit tässä merkityksien tuottamisen ja maiseman kuluttamisen prosessissa, ja he myös kokevat sen eri tavalla. Havainnointi ja keskustelut kenttätöni aikana osoittivat, että puistonvartijat olivat omaksuneet opettajamaisen roolin, jossa he toimivat tulkkina vierailijoiden ja maiseman välillä. Vierailijoille puolestaan tärkeää oli visuaalinen kokemus, kuten myös puistonvartijoiden tarjoama tuki kokemuksen jäsentäjänä.

Puistonvartijat ottivatkin Crater Lakessa aktiivisen roolin vierailijoiden ohjaamisessa. Kaikki haastattelemani puistonvartijat toivat esiin, että heille on tärkeää, että vierailijat näkisivät puistosta muutakin kuin pelkästään järven. He kertoivat yrittävänsä rohkaista ihmisiä myös sellaisille vaellusreiteille, joista ei ole näköalaa järvelle. ”Kun ihmiset kysyvät, mikä olisi hyvä vaellusreitti, he yleensä tarkoittavat jotakin lyhyttä ja nopeaa reittiä, jossa on hyvät näköalat järvelle, mutta yritän selittää heille kuinka kiinnostavia muutkin reitit ovat ja mitä niillä voi nähdä. Järvi on kyllä hieno, mutta yritän tuoda esille kaikkia muita asioita, joita puistossa voi kokea.” (Puistonvartija Darby, 24.8.2011.)

Osaksi juuri tämän takia useimmat opastetut vaellukset puistossa sijoittuivat vaellusreiteille, joilta ei ole näköyhteyttä järvelle. Opastetut vaellukset ovat yksi keino saada vierailijoita kiinnostumaan näistä toisista maisemista, ja toisaalta tutustuttaa heitä maisemaan, johon on vaikeampi tutustua etukäteen. Crater Laken järvi on voimakkaasti esillä puiston ulkopuolellakin, mutta muusta maisemasta on vaikeampi saada tietoa etukäteen.

Kansallispuistoista luotiin Yhdysvalloissa alusta asti kansallisia matkakohteita kilpailemaan eurooppalaisten lomakohteiden kanssa. Jo Yellowstonen kansallispuiston perustamisesta vuonna 1872 lähtien Yhdysvaltain rautatieyhtiöt pyrkivät edistämään luonnonkauniiden maisemien suojelua huomattessaan, että sellaiset paikat kiinnostivat turisteja. Visuaalinen näyttävyys olikin tärkein kriteeri suurten luonnonsuojelualueiden perustamisessa pitkälle 1900-luvulle asti, eikä kaupallinen motiivi ollut tässä vähäisin. Jotta kansallispuistojen merkitys voitaisiin perustella, ja jotta kansallispuiston perustaminen voisi kilpailla minkä tahansa alueen taloudellisen hyödyntämisen kanssa, kävijämääriä tuli jatkuvasti lisätä. Kaupungissa asuvalle väestönosalle luontokokemuksesta tuli pian vastakohta kaupungin tylsyydelle ja harmaudelle. Rautatieyhtiöt ja niiden markkinointikampanjat olivatkin merkittävässä roolissa ensimmäisten kansallispuistojen, lähinnä Yellowstonen ja Yosemiten, maisemien tuomisessa tutuksi suurelle yleisölle. (Runte 1992, 83–5.) Visuaalisten elementtien merkitys onkin mainonnassa edelleen suuri.

Vaikka motiivit kansallispuistoalueiden suojelulle nousivat rautatieyhtiöillä ja luonnonsuojelupiireillä hyvin erilaisista lähtökohdista, päämäärä oli sama, ja se riitti yhteistyön pohjaksi. Kansallispuistoja markkinoitiin ”vanhana läntenä”, vastakohtana idän moderneille, kasvaville kaupungeille. Yleisön kiinnostusta herättääkseen rautatieyhtiöt kustansivat taiteilijoita junamatkoille länteen arvelen aivan oikein, että lännen maisemat toimisivat näille inspiraation lähteenä. Tällaisten matkojen innoittamana esimerkiksi Albert Bierstadt, joka oli erityisen kiinnostunut vuoristomaisemista, maalasi monia tunnettuja maisemamaalauksia Yosemitesta. Thomas Moran puolestaan vaikutti Yellowstonea kuvaavilla töillään tämän alueen turismin kehitykseen. Moran osallistui Northern Pacific Railroadin rahoittamalle, lähinnä geologiselle tutkimusmatkalle Yellowstoneen vuonna 1871. Monet tällaisilta matkoilta syntyneet maalaukset ja valokuvat ovat vakiinnuttaneet asemansa Yhdysvaltain taidehistoriassa ja vaikuttaneet merkittävästi ihmisten mielikuviin suurten puistojen maisemista. (Runte 1992, 89–92; Johns 1996.)

5.4 Nähtävyyksien semiotiikka

On tärkeää huomata, että vierailijoilla on usein vahva mielikuva kansallispuistosta johon he tulevat, vaikka he eivät sitä itse tiedostaisikaan. He odottavat, että puistossa on tiettyjä palveluita ja nähtävyyksiä, ja että kokemus vastaa niitä odotuksia, joita noin

sadan vuoden ajan on kansallispuistoille muotoutunut. Crater Lakessa tärkeimpiin kuuluu näköala järvelle ja veden sinisyys, sekä yleisemmät odotukset tiedon jakamisesta ja paikkojen saavutettavuudesta. Taustalla vaikuttaa toive amerikkalaisesta kokemuksesta, historiasta ja ajattomuuden tunteesta. Seuraavaksi käsittelemme sitä, miten näitä ja muita odotuksia hallitaan puiston tuottaman aineiston avulla, ja miten tätä prosessia voidaan ymmärtää semiotiikan keinoin.

Ferdinand de Saussure loi pohjan semiotiikan teorialle toimiessaan Geneven yliopiston professorina vuosina 1907–1911. Hän ei itse kirjoittanut aiheesta varsinaisesti mitään, mutta käsittelee sitä kolmella luentokurssilla, joiden opiskelijat kirjassivat hänen ajatuksensa myöhemmin muistiin ja julkaisivat kirjan muodossa. (Culler 1994 [1976], 13.) Käytän lähteenä Jonathan Cullerin kirjoittamaa teosta *Ferdinand de Saussure* (1994 [1976]), joka on johdatus de Saussuren ajatteluun. de Saussuren *merkki* muodostuu *merkitsijästä* ja *merkitystä*. *Varsinaisessa merkissä*, joka on semiotiikan kannalta olennaisin, suhde merkitsijän ja merkityn välillä on arbitraarinen ja konventionaalinen, kuten kädenpuristus on merkitsijä jonka merkitys on tervehdys. Varsinaisen merkin lisäksi on olemassa *indeksejä*, joissa merkitsijän ja merkityn välillä on kausaalinen suhde, kuten sadepilvet merkitsevät sadetta koska ne saavat aikaan sateen. Indeksia voidaan myös käyttää konventionaalisenä merkinä, sillä siinä vaiheessa, kun kausaalinen suhde merkitsijän ja merkityn välillä on kulttuurisesti vakiintunut, yksittäinen merkitsijä yhdistyy merkittyynsä myös sellaisissa tapauksissa joissa kausaalinen suhde todellisuudessa puuttuu. (Mts. 99–100.)

Cullerin mukaan tällaiset konventionaaliset indeksit muodostavat kulttuurin sosiaalisen mytologian. Esimerkkinä hän esittää statussymbolit, joilla on enemmän merkityksiä kuin niiden alkuperäinen suhde asemaan, josta ne viestivät, toisi esiin. Alun perin esine voi olla rikkauden indeksi, koska se on kallis, mutta rikkauden symboliksi se valikoituu sosiaalisen käytön kautta. (Mts. 101.) Tätä voi soveltaa myös kansallispuistoihin, joihin on kulttuurisesti liitetty mielikuvia joita siihen ei kausaalisesti liity. Crater Laken kansallispuisto olisi siten merkitsijä, jonka merkittynä voi olla vaikkapa ajatuksia kansallisidentiteetistä ja amerikkalaisuudesta. Kansallispuisto fyysisesti on luontoalue ilman erityisiä symbolisia konnotaatioita. Merkitykset on liitetty siihen kulttuurisen käytön kautta.

Dean MacCannell on kirjassaan *The Tourist* (1999 [1976]) tuonut semiotiikan käsitteet sosiologiseen tutkimukseensa modernismista. Hän käsittelee turistikohdetta tai nähtävyyttä on merkinä, joka muodostuu merkitsijästä ja merkitystä.

Merkitsijä (engl. *marker* tai *signifier*) viittaa kaikkeen informaatioon jota tietystä merkistä, eli nähtävyydestä, on olemassa. Tarvittaessa hän erottaa tästä vielä kaksi alakohdtaa: *paikalla oleva merkitsijä* (engl. *on-sight marker*) tarkoittaa kaikkea tässä nähtävyydessä paikan päällä olevaa, siihen liittyvää tietoa, kun taas *muualla oleva merkitsijä* (*off-sight marker*) tarkoittaa kaikkialla muualla maailmassa esiin tulevaa, tätä tiettyä nähtävyyttä koskevaa tietoa. Paikalla oleva merkitsijä viittaa siis yleisesti esimerkiksi infotauluissa olevaan tietoon tässä kohteessa. Muualla oleva merkitsijä voi viitata esimerkiksi tuttavien matkakertomukseen, jonka tämä kertoo oman keittiönpöytänsä ääressä. Merkitsijän käsite ei kuitenkaan sisällä sitä objektia, jossa informaatio fyysisesti on, esimerkiksi infotaulua tai matkailuesitettä, vaan ainoastaan niiden antaman tiedon kohteesta. Tällainen tiedon alusta, esimerkiksi hautakivi tai muu plakaatti, voi myös itsessään olla turistinähtävyys, jolloin sen luonne muuttuu. Merkitsijä on usein hyvin informatiivinen, ja on tärkeää että se on kohteen ja vastaanottajan kannalta oikeassa paikassa, tai se menettää asemansa. Tunnukset ja symbolit ovat merkitsijöitä, jotka ikään kuin tulkitsevat nähtävyyksiä turisteille, ja siten nähtävyyksistä tulee turistien silmissä ymmärrettäviä eli merkittyjä. (MacCannell 1999 [1976], 109–11.)

Merkkien, merkittyjen ja merkitsijöiden avulla saadaan kansallispuistojen turistikohteiden, niistä kertovan materiaalin ja kohteisiin saapuvien turistien välille muodostettua verkosto. de Saussuren mukaan merkitsijän ja merkityn välillä ei kuitenkaan ole luonnollista suhdetta, ja merkitsijään liittynyt merkitty voi olla muodoltaan millainen tahansa. Merkitsijä ja merkitty ovat itsessään arbitraarisia, ja määrittyvät aina suhteellisesti tai erojen kautta. Semiotiikassa tutkitaankin merkkien taustalla vaikuttavaa erottelujen järjestelmää, josta merkkien käyttäjä ei välttämättä ole tietoinen. Tämä järjestelmä on kulttuurikohtainen ja siksi kulttuurin piirissä varttunut ja toimiva ihminen ei sitä aktiivisesti tiedosta. Tämä pyrkimys selventää suhteiden ja erojen järjestelmää yhdistää antropologian ja semiotiikan. Cullerin de Saussuren luentojen pohjalta kokoamassa listassa semiotiikan alaan kuuluvista tutkimuskohteista omassa tutkimuksessani läheisimmäksi nousee tapaus sellaisista sosiaalisista käytännöistä, jotka on ladattu merkityksillä ja erotteluilla, mutta jotka eivät välttämättä päällepäin näytä siltä. Kiinnostuksen kohteena ei ole järjestelmien tai käytäntöjen todenmukaisuus, vaan niiden suhteellinen todenmukaisuus, eli se miksi ne koetaan todellisiksi ja oikeiksi. (Culler 1994 [1976], 25, 28, 95–7, 103–4.)

Kuten MacCannell (1999 [1976], 110) huomauttaa, yleensä turistin ensikontakti kohteen, eli merkin, kanssa tapahtuu nimenomaan jonkin kohteeseen liittyvän merkitsijän kanssa. Esimerkiksi kansallispuistoon vierailulle tuleva turisti ottaa yleensä selvää kohteen nähtävyyksistä opaskirjasta, internetistä tai tuttavilta. Tieto on luonteeltaan liikkuvaista, ja suurin osan merkitsijöistä, jotka esimerkiksi Crater Lakessa viittaavat erilaisiin nähtävyyksiin alueella, on mahdollista viedä alueelta muodossa tai toisessa. Puistonvartijoiden suullisesti jakama tieto, valokuvat ja tietysti puistossa jaettava fyysinen materiaali, kuten sanomalehti, ovat helposti leviäviä. Tietoa myös tuodaan kohteeseen: vierailija tuo muualla olevan merkitsijän pässään (lukemaansa tietoa tai kuulemiaan tarinoita) tai kädessään vaikkapa opaskirjan muodossa takaisin itse kohteeseen. Siten vierailijalla on mahdollisuus tunnistaa nähtävyys sen nähdessään, jolloin nähtävyydestä tulee merkitty. Silloin vierailija myös vertaa omia merkitsijöitään itse nähtävyyteen, joka joko vastaa näitä mielikuvia tai ei. Tämä omien merkkien ja yhteisön merkitsemän nähtävyyden kohtaaminen, kollektiiviseen rituaaliin omalta osaltaan osallistuminen, muodostaa aidon turistikokemuksen. Ilman merkitsijöitä nähtävyys olisi katsojalle usein mitänsanomaton. (Mts. 121, 136–7.)

Crater Lakessa merkitsijät eivät välttämättä ole olennainen osa järven tekemää vaikutusta. Merkitsijät vaikuttavat järven tunnistamiseen juuri kansallispuisto Crater Laken järveksi, mutta sen olemus näyttävänä maisemana ei vaadi katsojalta etukäteismielikuvaa paikasta. Kun Crater Laken kansallispuisto perustettiin, se ei tapahtunut siksi, että kyseessä olisi ollut perinnemaisema tai muuten laajalti tunnettu maisema joka haluttiin suojella. Crater Lake perustettiin siksi, että paikan nähneet henkilöt pitivät sitä ainutlaatuisena sekä luonnonhistoriallisena ylpeydenaiheena Yhdysvalloille (Harmon 2002, 82). Kansallispuiston perustamisen ja jo perustamiseen pyrkimisen kautta alueelle haluttiin luoda tietynlaisia merkitsijöitä. Crater Laken kansallispuiston perustamista kampanjoinut William Steel huomasi 1800-luvun lopussa, että ihmisiä oli helppo saada kampanjaan mukaan kun nämä olivat nähneet Crater Laken järven, mikä tosin oli melko harvinaista niinä aikoina (mts. 72). Vähitellen Crater Lakesta on kuitenkin tullut merkki, joka on tuttu monille amerikkalaisille.

Ihmiset kuitenkin vertaavat edessään avautuvaa maisemaa aiemmin näkemiinsä kuviin järvestä. Jos turisti ei aiemmin ole käynyt Crater Lakessa, tunnistaminen tapahtuu muualla saatujen merkitsijöiden, esimerkiksi opaskirjan kuvien, avulla. Voi olla, että jos järvi on hyvin erinäköinen kuin näiden merkitsijöiden luoma mielikuva, turisti ei saman tien tunnista nähtävyyttä samaksi. Seuratessani turistien ensi

näkymiä järvelle kraatterin reunalla Rim Villagessa, ei tunnistamisongelmaa näyttänyt olevan. Useat vierailijoista kuitenkin hämmästelivät järven sinisyyttä. Erikoinen sinisyys on merkitsijä, joka järvelle luodaan monissa kirjallisissa lähteissä. Tutustuessaan muualla oleviin merkitsijöihin Crater Lakesta, luovat kuvaukset veden väristä ja valokuvat järvestä yhdessä voimakkaan merkin kyseisestä maisemasta. Tämä merkitsijä ei kuitenkaan täysin vastaa todellista näkymää kraatterilta järvelle, ja veden väri myös vaihtelee sään ja vuodenaikojen mukaan. (MacCannell 1999 [1976], 122–3.)

Rob Shields (1991, 30) käyttää termiä sosiaalinen avaruudellistaminen (*social spatialisation*) niistä sosiaalisista prosesseista, joilla paikan merkityksiä luodaan. Termiin sisältyy niin symbolinen tuotteistaminen kuin fyysinen maiseman muokkaaminen. Kyse on siitä, että paikkaan liitetään kuvallisen maiseman lisäksi myös vahvoja mielikuvia esimerkiksi siitä, miten paikassa käyttäydytään ja millaisia arvoja siellä vallitsee. Shields liittää tämän erityisesti vallankäyttöön. Esimerkiksi kansallisvaltiot voivat käyttää sosiaalisen avaruudellistamisen prosesseja vahvistamaan kansallisidentiteettiä. Paikkaan liittyvät syntymyytit ja muut yhteisestä alkuperästä kertovat tarinat ovat sosiaalisia rakenteita.

Mitä turisti sitten näkee katsoessaan Crater Laken maisemia? Jos Crater Lake on nähtävyys, merkitty, mitä ovat ne ideat ja tunnukset, jotka muodostavat sen merkitsijän? Sosiaalinen todellisuus muodostuu ideoiden ja asioiden kytköksistä, ideoiden muuntumisesta asioiksi ja asioiden ideoiksi. Turistinähtävyyksien nimittäminen nähtävyyksiksi on yhteiskunnallinen tai sosiaalinen prosessi ja tietoinen valinta: nähtävyyden merkitseminen ja merkitsijöiden liittäminen siihen on tavallaan keinotekoisia. Kansallispuistojen historia on ollut merkitysten luomista. (MacCannell 1999 [1976], 117–9, 132.)

Sekä Shields että MacCannell puhuvat samasta asiasta, Shields prosessista ja MacCannell merkin sisäisistä suhteista. Kumpikin tarkoittaa, että asiat ja niiden merkitykset eivät ole luonnollisia vaan luotuja, ja niitä voidaan muuttaa. Siksi niihin liittyy olennaisesti myös vallankäyttöä. Kansallispuisto voi valita, mitä tietoa puistossa esitetään, kenelle sitä esitetään, ja millä tavoin. Puistolle ja sen edustamalle instanssille nämä eivät ole yhdentekeviä asioita. Tiedonvälityksellä on sille useita tavoitteita. Ensinnäkin sen on pystyttävä perustelemaan olemassaolonsa ja erityisasemansa, ja luotava itsestään merkityksellinen. Siksi kilpailevaa tietoa, kuten alkuperäisasukkaiden historiaa, on säännösteltävä, sillä se saattaisi kyseenalaistaa puiston aseman. Toiseksi se pyrkii välittämään ajatusta yhtenäisestä Amerikasta, johon kaikki maan asukkaat voivat

samastua. Siksi tiedon täytyy olla monipuolista ja esitystapojen vaihtelevia. Kiinnostaakseen ihmisiä sen on luotava myös viihdyttäviä tapoja esittää tietoa. Kolmanneksi sen on myös fyysisesti suojeltava rajaamiaan alueita. Siksi tieto ei voi kattaa koko aluetta. Joidenkin puiston osien, monissa tapauksissa suurimman osan, on jätävä tarinoiden ulkopuolelle. Tarinat keskittyvät alueille, joihin on helppo päästä, sillä kansallispuiston on tarjottava tarinoitaan tasapuolisesti kaikille.

6 Yhteenveto

Yhdysvaltojen kansallispuistojärjestelmä syntyi kansakunnan tarpeesta erottautua Euroopan kulttuurisesta perinnöstä ja luoda oma kansallinen ylpeydenaihe. Laajat erämaa-alueet olivat vaikuttavuudessaan lähes jumalallisia, ja ne olivat hyvä vastine Euroopan kirkkoarkkitehtuurille. Erämaalla oli myös merkittävä symbolinen arvo nuorelle valtiolle, sillä sen valloittaminen oli siirtolaisten initiaatoriitti, joka teki eurooppalaisista amerikkalaisia. Rajaseudun vaarallinen elämä loi monia sankarimyyttejä, jotka elävät edelleen, kuten tarina Davy Crockettista. Näissä sankareissa yhdistyivät eurooppalainen sivistys sekä intiaanien luonnossa selviytymisen taidot. Erämaa säilyi pitkään myyttisenä mielentilana, eikä sen viehätys ole vielä kukaan kadonnut. Erämaahan liittyy olennaisesti vapaus. Vaikka rajaseudun elämä oli rankkaa, tarjosi se eurooppalaisesta luokkayhteiskunnasta tulleille siirtolaisille mahdollisuuden ennenkuulumattomaan vapauteen. Onnekas ja työteliäs siirtolainen saattoi vaurastua yli odotustensa.

Erämaa on Crater Lakessakin tärkeä elementti, ja sen tärkein nähtävyys on Crater Laken kirkkaan sininen järvi. Järveä ympäröivä erämaa korostaa järven erikoista ulkonäköä, mutta ne ovat silti yhtä maisemaa. Tarinoiden ja tiedon esittämisen avulla pyritään muokkaamaan vierailijoiden käsitystä maisemasta sekä sitouttamaan heitä siihen. Maisemalle pyritään tuottamaan elinkaari, johon liittyy luonnon- ja yhteiskuntahistoriaa. Tiettyjä kansallisesti merkittäviä historiallisia tapahtumia liitetään puistolle tärkeisiin tapahtumiin, jotta puiston historian ja vierailijan kokemusmaailman välille saadaan yhtymäkohtia. Tällä tavalla luodaan amerikkalaista perinnemaisemaa.

Perinnemaiseman kannalta vielä tärkeämpää kuin maiseman sitominen todellisiin tapahtumiin on luoda illuusio siitä, että Crater Lakessa aika on pysähtynyt siihen myyttiseen hetkeen, jolloin kullankaivaja John Wesley Hillman ensimmäisen kerran näki Crater Laken syvän sinisen veden. Infrastruktuuri alueella on kehittynyt

vuosien varrella, mutta itse järvi ja kraatterin sisäreuna ovat edelleen rakentamattomia Cleetwood Coven venelaituria lukuun ottamatta. Tämän ajattomuuden avulla maisema sidotaan alkuperäiseen Amerikkaan, ja se lunastaa paikkansa amerikkalaisten yhteisenä omaisuutena. Sen lisäksi, että järvi on näyttävän näköinen, se on alkuperäinen, koskematon. Yhdysvaltain länsirannikon kansallispuistoja ehdittiin perustamaan ennen kuin alueen metsiä ehdittiin hakkaamaan teollisuuden käyttöön, kuten itärannikolla kävi.

Puisto tarjoaakin vierailijalle kolme lähestymiskulmaa historiaan. Historia tarkoittaa Mazama-vuoren purkausta ja sen jälkeisiä aikoja, jolloin Crater Laken järvi muodostui, sekä toisaalta kansallispuiston perustamiseen liittyvää historiaa. Alueen alkuperäisasukkaiden, klamath-intiaanikansan myyttinen historia on yksi ulottuvuus, ja se tuodaan esiin infotauluissa ja puistonvartijoiden toimesta. Tämä kattaa ainoastaan muutamia tarinoita myyttisestä historiasta sekä joitakin viittauksia klamathien elintapoihin 1800-luvulla, mutta heidän läheisempi historiansa esimerkiksi kansallispuiston olemassaolon ajalta jää vierailijalta täysin pimentoon. Intiaaniperinteiden mukanaoloon on todennäköisesti syynä myös poliittinen korrektius. Toinen syy on se, että intiaanit ja heidän pyhänä pitämänsä asiat kuuluvat Yhdysvaltojen myyttisen lännen kuvastoon. Mielikuva intiaaneille pyhästä paikasta vaikuttaa maiseman kokemiseen, koska se tekee maisemasta autenttisen yhdistämällä sen ”villin lännen” aikaan, joka on tärkeä osa Yhdysvaltojen kasvukertomusta. Lisäksi pyhyys on linjassa niiden arvojen kanssa, joita puistossa halutaan maisemaan liittää, jotta maisema nähtäisiin arvokkaana ja ainutlaatuisena. Negatiivisia tai ristiriitaisia asioita ei kansallispuistoissa ole tapana esittää, sillä historiallisten tapahtumien muistomerkit ovat oma NPS:n hallinnoima formaattinsa. Kansallispuistot keskittyvät ensisijaisesti maiseman esittämiseen ja siihen välittömästi liittyvään historiaan.

Toinen historiallinen näkökulma maisemaan tarjotaan kansallispuiston perustamisen ja siihen liittyvien avainhenkilöiden kautta. Crater Laken järven ensimmäisenä valkoisena löytänyt John Wesley Hillman oli kullankaivaja, ja hänen mukaansa on nimetty puistossa ainakin näköalapaikka Discovery Point. Sen sanotaan olleen kohta, josta Hillman ensi kertaa näki järven jonka nimesi Syväksi siniseksi järveksi. William Steel puolestaan tuodaan esiin Crater Laken kansallispuiston isähahmona, joka kävi väsytystaistelua Yhdysvaltain kongressin kanssa kansallispuiston perustamiseksi Crater Laken alueelle. Steelin mukaan on nimetty puiston infokeskus. William Steelin ja hänen suhteensa maan politiikkaan sitoo puiston vaiheita Yhdysvaltain poliittiseen historiaan. Kolmas näkökulma tarjotaan luonnontieteellisen

historian kautta. Tämä on saanut suuren jalansijan puistossa, koska järvi on tieteellisesti mielenkiintoinen. Se on Yhdysvaltojen syvin järvi, ja sen vesi on pelkkää sade- ja sulamisvettä. Lisäksi vuoren vulkaanisuus on tärkeässä osassa. Alueen luonnontieteellisestä historiasta vierailija saa tarkempaa tietoa kuin kahdesta aiemmin mainitusta historiallisesta näkökulmasta. Ihmiset haluavat selityksiä visuaalisille ilmiöille, ja tieteellinen selitysmalli on useimmille tuttu. Intiaanien myyttinen selitys tulivuorenpurkaukselle on mielenkiintoinen kulttuurisella tavalla, mutta harva nykypäivän vierailijoista tyytyisi siihen ainoana selityksenä Crater Laken synnystä. Siksi jättiläisjokiravun kuvan rinnalla näytetään piirroskaaviota tulivuoren kerrostumista, ja selvitetään valonsäteiden matkaa läpi veden pinnan. Vaihtoehtoiset historiankerronnat kertovat myös siitä, että paikka on aina ollut ihmiselle ihmetyksen aihe, joka on vaatinut selittämistä.

Autenttisuus on tärkeä ominaisuus kansallispuistolle turistikohteena. Puistossa vierailijat voivat kokea maiseman, jota ei ole mahdollista kokea muualla. Turistikohteissa autenttisuus on kuitenkin usein tietyllä tavalla lavastettua, tai ainakin autenttisuuden kokemuksen vahvistamiseksi työskennellään tosissaan. Taustalla on aina olemassa taso, taka-ala, jossa varmistetaan, että kaikki toimii etualalla, joka puolestaan on tarkoitettu turisteille. Turistit eivät kuitenkaan tyydy etualaan, sillä he tiedostavat, että sitä ylläpidetään heitä varten. Sen sijaan he etsivät taka-alaa, koska uskovat sen tarjoavan autenttisia kokemuksia. Jos turistille annetaan mahdollisuus satunnaisesti törmätä taka-alaan yllättävässä paikassa, saattaa tämä kokemus tehdä vierailusta ikimuistoisen. Kun turistin annetaan kurkistaa autenttisuuden taka-alalle, vaikka kuinka lavastettuun, jää tälle mielikuva kokemuksen erityisyydestä, jostakin joka erottaa hänen vierailunsa muiden turistien vierailuista samaan kohteeseen. Usein tällainen sallittu taka-ala on myös lavastettu, koska silloin kokemus pysyy kohteen hallinnassa. Vaikka tällainen lavastettu taka-ala ei olekaan täysin autenttinen sanan todellisessa merkityksessä, se voi kuitenkin olla turistille riittävä, sillä se tarjoaa vierailijoille illuusion eksklusiivisesta autenttisuudesta. Autenttisuuden mielikuvaa vahvistetaan erilaisilla symboleilla, ja esimerkiksi kansallispuiston puistonvartijoiden ulkoasu on merkityksellinen autenttisuuden kannalta. Puistonvartijoiden läsnäolo on tärkeä osa maisemaa, joten työvuorossa olevat, univormupukuiset puistonvartijat kuuluvat autenttisuuden etualalle. Puistonvartijoiden asunnot eivät kuitenkaan kuulu tarjottuun autenttisuuden kokemukseen, joten ne ovat vierailijoiden katseilta piilossa.

Autenttisuuden etu- ja taka-ala määräävät puiston toimijoille roolit. Puistonvartijat ja puiston hallinto ovat tässä suhteessa aktiivisia tiedon tuottajia ja välittäjiä, kun taas vierailijat ovat passiivisempia tiedon vastaanottajia. Puiston hallintokoneisto hallitsee sitä, millaisen maiseman vierailijat näkevät ja mitä jää näkemättä. Tarjoamalla pääsyn tiettyihin kohteisiin alueella puisto pyrkii luomaan illuusion hallitusta, mutta samalla luonnollisesta ja aidosta maisemasta.

Puistossa kerrottava historia on Yhdysvaltojen siirtolaisten historiaa. Tarinoiden yhteys historiaan näyttää Yhdysvalloissa kasvaneelle ihmiselle sen, millaiseen yhteiskunnalliseen kehitykseen maisema halutaan liittää. Toisaalta hänelle tarjotaan myös mahdollisuutta katsoa maisemaa myyttisenä kokonaisuutena, mutta tämä maisema tuodaan esiin alkuperäisasukkaiden omaisuutena, johon on olemassa oikeus vain heidän kauttaan. Koska amerikkalaisten kokemus maisemasta on erilainen kuin alkuperäisasukkaiden, kyseessä on tarpeellinen erottelu, jolla amerikkalaisyleisö määrittelee itsensä maiseman edessä ja voi siten kokea olevansa osa Yhdysvaltoja. Ikuinen maisema on pysähtynyt joko visuaalisessa, luonnontieteellisessä tai historiallisessa kontekstissa. Siten maisema pystyy vastaamaan kansallisideologian moniin osiin. Maiseman pysähtyneisyys näkyy myös kuvissa, sillä romanttinen ja kollektiivinen turismin katse ovat Crater Lakessa olemassa rinnakkain. Monille turisteille on tärkeää saada järvestä valokuvia, joissa ei näy ihmisiä, sillä maiseman vetovoima perustuu sen koskemattomuuteen. Toisaalta myös palvelut ja sosiaalinen aspekti ovat tärkeitä, sillä ne mahdollistavat vaivattoman ja amerikkalaisille tutun viihtymisen kokemuksen.

Tärkein liikkumisen muoto yhdysvaltalaisessa kansallispuistossa on auto, mutta muihinkin liikkumisen muotoihin panostetaan. Järven maiseman voi kokea kolmelta eri tasolta, joista jokaisesta se on hyvin erilainen. Kraatterin reunalta näköala on ylhäältä alaspäin, jolloin katsoja on hallitsijan asemassa. Tästä näkökulmasta katsoja näkee kaiken yhdellä silmäyksellä, hänen on helppo hahmottaa maisema kokonaisuudessaan ja nousta sen yläpuolelle. Toisaalta maisema on myös hyvin vaikuttava, koska normaalissa elämässä katseen suunta on yleensä samalle tasolle tai ylöspäin. Avarien maisemien katsominen ylhäältä päin ei ole arkista toimintaa. Toinen järven kokemisen muoto on laskeutuminen jalan kraatterin reunalta alas järven rantaan. Tämä on enemmän fyysinen kuin visuaalinen tapa kokea maisema, mutta siinä perspektiivi muuttuu oleellisesti verrattuna järven tarkkailuun kraatterin reunalta. Laskeutuessaan rantaan kapeaa ja jyrkkää polkua pitkin ymmärtää kraatterin ja

tulivuoren koon parhaiten suhteessa itseensä. Kokemus on kokonaisvaltainen, sillä fyysisesti vaativa luonnossa kävely altistaa kaikki aistit kokemukselle. Tähän liittyy myös järven katsominen rannalta, järven tasolta. Järven tarkkailu samalta tasolta vie majesteettisuuden tunteen, ja saa sen tuntumaan arkisemmalta. Järven sinisyyskään ei välity samalla tavalla. Kolmas järven kokemus muodostuu veneajelulla järvellä, jolla pääsee katsomaan Crater Laken kraatteria ikään kuin nurinkuriselta kantilta, sisältä ulospäin. Tästä kulmasta katsottuna myös parhaiten ymmärtää kraatterin koon ja oman suhteensa siihen. Liikkumisen ja näkökulmien eri muodoilla on suuri merkitys maiseman kokemisessa, sillä ne ohjaavat suhdetta maisemaan.

Mikään kokemuksen muoto Crater Lakessa ei ole sattumanvaraista. Sosiaalinen todellisuus muodostuu mielikuvista ja niiden vastineista todellisuudessa. Turistinähtävyyksien muodostuminen on sosiaalinen prosessi, jossa tarvitaan ideoiden muuntumista asioiksi ja asioiden ideoiksi, eli merkitysten luomista asioille. Siihen voidaan vaikuttaa tiedolla jota kansallispuistossa esitetään, sillä miten se esitetään, sekä sillä, millaisia visuaalisia ja fyysisiä maisemia tarjotaan. Näköalapaikkojen ja vaellusreittien valitseminen ja perustaminen ovat myös kokemuksen hallinnan keinoja. Kansallispuiston tärkein tehtävä on lopulta tarjota vierailijalle kokemus siitä, että hän kuuluu maisemaan.

Lähdeluettelo

Abrahams, Roger D. 1986. Ordinary and Extraordinary Experience. Teoksessa *The Anthropology of Experience* (toim.) V. W. Turner ja E. M. Bruner. Urbana: University of Illinois Press.

Basso, Keith H. 1996. *Wisdom Sits in Places. Landscape and language among the Western Apache*. Albuquerque: University of New Mexico Press.

Beinart, William & Peter Coates 1995. *Environment and History: The taming of nature in the USA and South Africa*. Lontoo: Routledge.

Bender, Barbara (toim.) 1993. *Landscape: Politics and Perspectives*. Providence: Berg.

Bruner, Edward M. 1986. Introduction. Teoksessa *The Anthropology of Experience* (toim.) V. W. Turner ja E. M. Bruner. Urbana: University of Illinois Press.

-- 1994. Abraham Lincoln as Authentic Reproduction: A Critique of Postmodernism. *American Anthropologist* 96 (2): 397–415.

- Bruner, Edward M. & Barbara Kirshenblatt-Gimblett** 1994. Maasai on the Lawn: Tourist Realism in East Africa. *Cultural Anthropology*. 9 (4): 435-70.
- Carbaugh, Donal & Lisa Rudnick** 2006. Which Place, What Story? Cultural Discourses at the Border of the Blackfeet Reservation and Glacier National Park. *Great Plains Quarterly* 26: 167–84.
- Cresswell, Tim** 1996. *In Place, Out of Place: Geography, ideology and transgression*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Cronon, William** 2003. The Trouble with Wilderness, or, Getting Back to the Wrong Nature. Teoksessa *American Environmental History* (toim.) Louis S. Warren. Malden: Blackwell Publishing.
- Culler, Jonathan** 1994 [1976]. *Ferdinand de Saussure*. Suom. Risto Heiskala. Helsinki: Tutkijaliitto.
- Daniels, Stephen** 1993. *Fields of Vision. Landscape Imagery & National Identity in England & the United States*. Cambridge: Polity Press.
- Gable, Eric & Richard Handler** 1996. After Authenticity at an American Heritage Site. *American Anthropologist* 98 (3): 568–78.
- Goffman, Ervin** 1959. *The Presentation of Self in Everyday Life*. Garden City: Doubleday.
- Handler, Richard & William Saxton** 1988. Dyssimulation: Reflexivity, Narrative, and the Quest for Authenticity in “Living History”. *Cultural Anthropology* 3 (3): 242–60.
- Harmon, Rick** 2002. *Crater Lake National Park. A History*. Corvallis: Oregon State University Press.
- Haugen, Jerry.** 18.12.2011. *Winter at Crater Lake*. <http://explore.globalcreations.com/places/winter-at-crater-lake/> (noudettu 18.1.2012)
- Henriksson, Markku** 31.10.2011. Johdatus luentosarjaan. Pohjois-Amerikan kansallispuistot -luentosarja. Maailman kulttuurien laitos. Helsingin yliopisto.
- Herzfeld, Michael** 2005. *Cultural Intimacy. Social poetics in the Nation-State*. Lontoo: Routledge.
- Hirsch, Eric** 1995. Introduction. Teoksessa *The Anthropology of Landscape. Perspectives on Place and Space* (toim.) Eric Hirsch & Michael O’Hanlon. Oxford: Clarendon Press.
- Hornby, A. S.** 2000 [1948]. *Oxford Advanced Learner’s Dictionary of Current English*. Kuudes painos, toim. Sally Wehmeier. Oxford: Oxford University Press.

- Johns, Joshua Scott** 1996. *All Aboard: The Role of the Railroads in Protecting, Promoting, and Selling Yellowstone and Yosemite National Parks*. Pro gradu -verkkojulkaisu. <http://xroads.virginia.edu/~MA96/RAILROAD/home.html> (Noudettu 12.1.2012.)
- Knudsen, Daniel C. & Charles E. Greer** 2008. Heritage Tourism, Heritage Landscapes and Wilderness Preservation: The case of national park Thy. *Journal of Heritage Tourism* 3 (1): 18–35.
- MacCannell, Dean** 1999 [1976]. *The Tourist. A New Theory of the Leisure Class*. Lontoo: Macmillan Press.
- Myers, Pete** 2005. *Crater Lake National Park. Visiting in Winter*. The Luminous Landscape -sivusto. www.luminous-landscape.com/locations/crater-lake.shtml (noudettu 18.1.2012)
- National Park Service** 2009a. *Crater Lake Lodge*. www.nps.gov/crla/planyourvisit/upload/2010-Crater-Lake-Lodge-sb.pdf (Luettu 25.10.2011)
- 2009b. *National Park System Timeline*. www.nps.gov/history/history/hisnps/NPSHistory/timeline.htm (noudettu 7.10.2012.)
- 2010. *Quick Facts*. www.nps.gov/aboutus/quickfacts.htm (noudettu 17.4.2010, ei toimi enää.)
- 2011. *Crater Lake Reflections. Visitor Guide Summer/Fall 2011*. www.nps.gov/crla/parknews/upload/Crater-Lake-Reflections-Summer-Fall-2011-2nd-printing-low-res.pdf (Luettu 9.10.2012.)
- 2012a. *Crater Lake National Park, Oregon*. www.nps.gov/crla/index.htm (Luettu 7.10.2012)
- 2012b. *Frequently Asked Questions*. www.nps.gov/faqs.htm (noudettu 7.10.2012.)
- 2012c. *National Park Service Anniversaries*. www.nps.gov/news/upload/NPS-Anniversaries.pdf (noudettu 7.10.2012.)
- Nash, Roderick** 1967. *Wilderness and the American Mind*. Kolmas painos. New Haven: Yale University Press.
- Opie, John** 1998. *Nature's Nation: An environmental history of the United States*. Fort Worth: Harcourt Brace & Company.
- Poria, Y., R. Butler & D. Airey** 2004. Links Between Tourists, Heritage, and Reasons for Visiting Heritage Sites. *Journal of Travel Research* 43 (1): 19–28.

- Runte, Alfred** 1992 [1979]. *National Parks: The American experience*. Lincoln: University of Nebraska Press.
- Saikku, Mikko** 2.11.2011. Luonnonsuojelu Pohjois-Amerikassa. Pohjois-Amerikan kansallispuistot -luentosarja. Maailman kulttuurien laitos. Helsingin yliopisto.
- Shepherd, Robert.** 2002. Commodification, Culture and Tourism. *Tourist Studies* 2 (2): 183–201.
- Shields, Rob** 1991. *Places on the Margin*. Lontoo: Routledge.
- Stewart, Pamela J. & Andrew Strathern** 2003. Introduction. Teoksessa *Landscape, memory and history: Anthropological perspectives* (toim.) Pamela J. Stewart & Andrew Strathern. Lontoo: Pluto Press.
- Stokowski, Patricia A.** 2002. Languages of Place and Discourses of Power: Constructing new senses of place. *Journal of Leisure Research* 34 (4): 368–382.
- Thomas, Julian** 1993. The Politics of Vision and the Archaeologies of Landscape. Teoksessa *Landscape: Politics and Perspectives* (toim.) Barbara Bender. Providence: Berg.
- Turner, Victor W. & Edward M. Bruner**(toim.)1986. *The Anthropology of Experience*. Urbana: University of Illinois Press.
- United States Mint.** The 50 State Quarters® Program.
www.usmint.gov/mint_programs/50sq_program/?action=designs_50sq (noudettu 7.10.2012.)
- Urry, John** 2002 [1990]. *The Tourist Gaze*. Lontoo: Sage.
- 1995. *Consuming Places*. Lontoo: Routledge.
- Wang, Ning** 1999. Rethinking Authenticity in Tourist Experience. *Annals of Tourism Research* 26 (2): 349–70.